

ცისკარი.

1865

დეკემბერი.

წელიწადი მეცხრე.

წოდება თხზულებათა:

- I— აღსარება ქალისა, მარიონ დელორმისა. (ნათ.) გრიგოლ ჩხე-
ულავისა.
- II— ლექსები: 1, მ... ს... თ. ჯ. წერეთლისა. — 2, თ. გიორგი
ერისთავის გადაცვალებაზედ. გიორგი დვანაძისა. — 3, წინა.
მამ. დიმ. ბერიკისა. —
- III— შინაურული მიძინაილვა. სუნიშვილისა.
- IV— სსჭა დ სსჭა ანბავი (იხილეთ მეორე გვერდზედ.)

ცფელიოსს.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

ტფილისში.

- 51 ტფილისის კლუბი.
ალექსანდრე ონიკოვი.
გიორგი გახვარავი.
- 60 ელისაბედ სინანოვისა.
სუმონ ბაქრაძე.
ჟნ. სალომე ანდრონიკოვისა.
ჟნ. ნინა ორბელიანისა.
თავადი ივანე ანდრონიკოვი.
თ. არჩილ ანდრონიკოვი.
თ. მალსაზ ანდრონიკოვი.
თ. მურაბ ანდრონიკოვი
ალექსანდრე ბუზირგანოვი.
მურადოვის მაგაზია.
- 70 სთერიდონ ყარღანოვი.
გრიგოლ რჩეულოვი.
ჟნ. მარია მჭავჭავაძისა.
თ. გიგო ჩოლაყაევი.
ოდესში.
თ. შაქარია ერისთავი.
ასალქალაქში.
დავით კვინისიძე.
ზუგდიდში.
თ. რაფიელ ერისთავი
სთერიდონ მაჭავარიანი.
ანნა ბებურიშვილისა.
მიხეილ სურგულაძე-ტოკოვი.
- 80 კონსტანტინე გაბუნია.

ნაწილი მეორე.

(განგრძელება.)

გამოჩენილი ჯ დიდად განთქმული საზოგადოება, რომელსაც ქონდა ფრიად კეთილ მოქმედება მეჩვიდმეტე საუკუნეზედ, ის იყო ჩემს დროს იწუხობდა: იმ საზოგადოების გარდაწვევტილებას აქენდა ჯანონის ძალა გემოვნების განსწმენდად ჯ სასათის ცხსკეთებ- ჯად.

შარლი შარკის რამზული, კაცი რომელდა ათის წლისა, იყო მეუბნ ზირის ფარეში (ტანისამოსის მიმართული), მაგრამ ის იყო შირდაშირ მოქმედი, ჯ დიდ ხანს ვერ განსძლო სამსახურში მეფესთან, ხადაც უკლას თითქმის მსკები აქვსთ სოდე მე შირზედ ჩამოფარებული; ეს დაუბრუნდა თავის ხანლობასა, ხადაც კვულებოდა ცოლი ჯ ქალი, შშენიერნი ქინილებანი, რომელთაც უფარდათ შარლი ნარსარეშით ჯ ნიწმინდიო. ამ შარკისას ქალი ჟულიო იქმნებოდა ჩვიდმეტის წლისა ჯ დედა იმისი კვტირინე ერთი ღრათ; დედის ხილამაზე თუმიც უკვე მომწიფებულ იყო, მაგრამ მაინც განსაკვირვებელი იყო; აღმოჩნება იმ კამლილსა ჯ გაუძლეულ ვარდებში ბეკრს გაუმნედელობდა. კვტი- რინე შარკისა რამზულიე იტალიანკა იყო, წამოსხადგვის ჯ მედიდურის ტანისა; იმას კეთილ შობილება გადაჭსნეკოდა ხანუხდ, რომელიც ღქ- ჯოს ფრათ დაჭსტემა. შშენიერი ცხვირი, უნსო შავი თვალეები ჯ იმას, წითული ტუხეები ჯ შარგალიტის ჯბილები ჯგოფდსენ იმას მე-

ტად მარლიანსა და მისაზიდავსა. მაგრამ ამ სახის მშვენიერებას ადემატებოდა იმისი ჭკუის მშვენიერება. ის იყო განკეთლებულის ჭკუისა, საყვარლად მქნავე უკუაღწროდ, ოსუნჯი უგესლოთ, კეთილის მქნელი უმწარტანოთ, დახელოვნებული უმძაგოთ—ერთის სიტყვით ის იყო ერთი უკეთესთაგანი გავი თავეის საუკუნოში. აწახოდა იმის-სახელი არა სსენებულა არა მცირედს მიჯნურობის ისტორიაში, იმისი სინარული ის იყო რომ. რა მიიღებდა სტუმრებს და გაისტუმრებდა, ენას იმისი კმაყოფილნი და ბედნიერნი; იმისი დაუღალავი ტბილი ღამარჯი სხაშოკნებდა და იზიდავდა ყველას ისე, როგორც ანდამტი. აი რისათვის იყო იმისი სახელი ყოველთვის სამსე რჩეულის სტუმრებთან. ის ემტავსებოდა ჭწროეთ დედოფელსა, რომელსაც საღვს თავისი ვრება, აქ მიღება ვისიმე დიდი პატრიარქმა იყო. მუფის სახლობიდან დაწყებული ამათთან დაიარებოდნენ ყოველნი რჩეუნი საღსნი, ვინცა ბრწინავდა სამომავლობით, ჭკუით, მჭკრემტყველობით, ოსუნჯობით, მოსწყვლობით. — ამათში იწყობოდა ყოველი ანალი მოდა და ამათგანვე ვარდებოდა. — ჩემთვისაც გაიღო ვარი ამ სამოთხისა ჩემის მეგობრების მცნადნიუბით და მეტადვე ჩემი გერტოლინია მარია დელუინის შემწეობით, ამან შირველის ქრმის სიკვდილის შემდეგ მერე ქმარი შეირთო გერტოლი დემურეში. მე არ შემიძლიან აწვრო სიმდიდრე და მოწყობილობა მარცხსა რამბულიეს სახლისა. — ეს იყო ერთი საუკეთესო მთელს შირიში. აგრეთვე საღსა, და ოთხსა არა ჭქონდა არც ბუნარი არც ფეხი: ეგტირინე მარცხსა ისე ევაგრებოდა და ეშინოდა ტყულისა, რომ იმის დასახვანედ გული უსუსტდებოდა. მთელს სახლს მირიდავსა ჭქონდა მიცემული მიღები, რომლითაც თბებოდა იგი. სხვათა შორის ერთი დიდი სასტუმრო ოთახი იყო, გაერთული ღაჯარდის საკრდით და ჭკრი, როგორც მოჭკდილი იყო ოქროს ვარსკვლავებითა; ამან ერთჯა ღურჯი ოთახი და განთქმული იყო ღამებში ყოველის პოეტისაგან, ყველა სტუმარსაც არა ჭქონდა ნება ამ ოთახში შესვლისა. მე გამატარეს ოთხი სუთი წალა საღსით საგნე და შემიყვანეს შირდაშირ ამ ღურჯის ოთახში. გული მეტად მიცემდა, მე შიგოთბული ვიყავი, თითქოს რაღაც ღრუბელი მიბნელებდა თვალებსა; მე მზათ ვიყავ წაქცეულევიყვე. მაგრამ ვიღასაც ნარნარი პატარა სული მომეძვლა და თავისაკენ მიმიწია. მე მატარეს ორივე ღრუბელი, მე დამხვეს; ღრუბელმა განვლო და მე დავინახე გერტოლინია

დეშვიტის, რომელმაც თითო შიდა ტუჩებსაც, რომ გაჩეხებულ-
ვიყავ. ერთი კიდეც უთავი რაღასაც კითხულობდა. მე მივიპარ გერ-
ცოლინის კელი ტუჩებსაც და როცა თავი მაღლა ავიდე, დავინახე
მედიდური და კეთილ შობილი ქალი, რომელმაც შორიდგან მიაღწია
ლიმილით და მარათი. ეს იყო თვითან კატარის მარკისა რამბუ-
ლიე. მე წამოვდექი, რომ მივხუდვიყავ იმასთან, მაგრამ იმან ღიმი-
ლით მანიშნა ჯერ დავარჩენილვიყავ. — მე უფრო დაუგდე მკითხველს
და პირველმავე დექსებს გამისეთქეს გული და გამაწითლეს: იმან წაი-
კითხა: «მსოფლო დიდი გვარის ქალებს შეუძლიანთ ატარონ ხვედრი,
ატლასი და დამა, და დანარჩენმა ქალებმა უნდა ატარონ მსოფლო
თავთა და ხეცა მსუბუქი ზრეშუმი მატერია. —

მე ხუმით დავატყვიარე ხემს გარეშე. მე მეცო დიდ მშენიერი
ატლასის კაბა. მე წარმოვიდგინე, რომ განგებ მომიწვიეს აქა ხემს
შესარცხენად და დასტინავად, რომელიც შეიძლება მოკესრებინა
ხემს სათლიან გრანისია უგრემხსა. მაგრამ მამინე მომაკანდა, რომ
ის მწერადათ იყო მარკისა რამბულიესთან. მე დანარჩენი კითხვი
ხათვის უფრო აღარ მიგდია. —

— ნება მომეცით ერთი სიტყვა მოკახსენოთ, მარკისავ, ჭნთქვა
ბესომშიერმა, რა ხუმით შემომსედა მე.

— ბრძანეთ მარმლო.

— კანონები იწერება იმისათვის, რომ ხადნი მას მორჩილებდეს,
მასხადამე უმყობუნია არ დაიწეროს ის კანონები, რომელიც უკვლან
განავიძებენ ფაყანს და არეულებს, და რაც ესდა წავიგითესთ ფარხე-
ბისგამო, ვგონებ უკვლან წინაღმდეგობას მოახდენს.

— თქვენ რას იტყვით მაგასეკდ პრინციო ღაროშქუეო? ჭკითას მარ-
კისა რამბულიემ, რა მიუბრუნდა ერთს ღამისს ემაწვილს გაცხა.

— ჯერ ქალების ჭზრი შეიტყეთ, მოახსენა მან; მე ხვეულება მაქვს
უოკვლეთის კეთანსმეო იმით, და მან თვალით ანიშნა მარა დეშვიტისეკდ.

— გერცოლინისავ, მიუბრუნდა ახლა ამას ხანდისხატარანი: როგორ
ინებებთ? როგორ გადავტარათ ეს საქმე?

— ჭხვობს, გადავლოთ ამის გარდაწვევტა მეორეს დროებისათვის,
უზახუსა მან.

— თქვენნი ნებაა, ჭნთქვა მარკისა რამბულიემ, წამოვდა და წამო-
ვიდა ხემს. მამინე უკვლანი აიძღვნენ. მარკისამ შუბლსეკდ მაკოცა

ღ მითხრა:

— უგატრათ, რომ შირველათვე არ მოგეგებე; ჩვენში წესათ არის დადებული, რომ კითხვას ვერ გავწვევითინებთ.

— მე ვეძლევი ამხარტევენებას თქვენის მიღებით, ღ დიდს ბედნიერებად ვრაცნამ, რომ მეც გამრეთ თქვენს ბრწვენვალე ხასოგადოებაში, მოვასხსენე მე.

— რამუღიემ მოუწოდა თვირუს თვალა შინც ლარომ ძუეოს ღ მომცა ის მე კავალერად; თვითონ გაუშურა ვიღასიც გაცის მინაღებად, რომელსაც იქ მოეოენი ეხუოდნენ გარხა, ღ რომლის წინაშეც თვითონ მარკისას ქმარი შარლი რამუღიე თვანდასივით ქვეშ ეძლებოდა. ეს იყო ანგლიის ეღნი გერცოლი ბუეინლეში, რომელიც სუთი ექვნი დღე იყო რაც შარეში მონუღიეო მონალაშარაკებად მითხრეებასედ მეფის ღუდოკივის დის გერციტასი ანგლიის მეფეს კარლსედ.

ლორდ ბუეინლეშისა შირველი მოხვლა იყო მარკისასთან- მე მენკენა ის მალაღის ტანისა, ღამასის ხასისად, უცხოდ ჩაცმული. მაცრამ მე მამინ ქსწორეთაც ვერ გავმანჯუ. ამიტომ რომ ჩემი კავალერი შრინტი, რომელიც შირველად თითქმის შეკრთაო ჩემთან მყოფობით, ღარ მასვენება თავის ღამარავით, — ეს იყო სრულებით ემასვილი ოცი ანუ ოც ღ ერთის წლისა, სმა ქქონდა შარავით ღ ამასედ უეკოთხი ხასისა ბუერი არავინ მინასამს- ჩემს ტუბილმა ღიმილმა დაათრო ესა. ჩემის თვალუბიღეს როგორც ნაშურწკლები, იმას სედა ქსტვიოდა ხასიგვღინო ტერეტანი.ის ჩქარა აინთო თავით თვასმდინ ღ ასე ხაშინდად, რომ მევე მიგუწველე ღლის განსჯრობად. მე გავრმხობინე იმას, რომ ვეკლანი ცხადად დაინსკენ იმის არეულობას, რომ ამ დროს იმისი ცუცხლი სრულებით უღავთა, რომ ეს მსოღოდ სიგოეა: —

— თუ რომ სიყვარული სიგიყვას, მითხრა იმან მსწრავლად: მამ იმედი მქქეს, არავინ მოინდომებს სიბრძნესა. —

ამ დროს ბესომშიერმა დაგვიანასა ღ უთხრა იმას:

— უფრთხილდი შრინტი! ხილამასე მადმასელ დეღორმისა გავიწვებს თქვენს შატარა თვთრი ქაღის სიეწარუღესა, რომელიც ესლასან ჩამოვიდა ტურენიღესან. თქვენს თვთონ არ მითხარათ, რომ იმის სიეწარუღისაგან ვგრეღებოი? ამობენ დღეს ის ქალიშეუძლოთ არისო, ქსჩას თქვენს მესხიერებაში არ მოხუღენი დამნაშავენი არიან.

ამ სიტუაციაზედ პრინცი გაწითლდა. როგორც ატლასი.

— მოწყალეო კელშიფევე, უთხარ მე პრინცსა წყენის სმით: გონოვ კსლავ ამისხნათ ეს საკურველი საიდუმილო სიყვარული.

— ოო! გეფიცები თქუწნ... შექვირა იმან.

— გარგი, გარგი! უთხარ იმას ხუმათ ჭ მე მიველ ბესომპიეროან.

— მარიონ, მითხრა იმან: გებრალეობდე, იტალიაში მგზავნიან ვლხათ. მე ბევერი ვეცადე თავადგან ამეცილებინა, მაგრამ რაშელები ჩემი უარის თქმასედა ასე ნაინად შემიგრა წარბები; რომ, თუ კიდევ უარს ვიტყვი, ბასტილიაში გამისტუმრებს. მგონია ჰსჯობდეს ისევე იტალიის ცა მეფაროს თავსედა, ვიდრე ბასტილიის შავი კედლები, — სვალ მივდივარ, ჩემო საყვარელო... ღმერთმა ჰქმნას დამსტეგბე ჩემს აქ არ მყოფობაში უოვლის ნეტარებით და ხინარულით. იმისი სმა თრთოდა გულის აღრულებიხან.

მე იმას წაგაგლე კედლებში, გავიყენე ფანჯრისაკენ ჭ უთხარ: არა, მარშალო, სვალ ვერ წასვალ! მე მაგას არ დავიჯერებ...

— ღამასი ემსწვილიკაცი არ არის ეგ პრინცი, მარიონ? მითხრა იმან: შენ უნდა თავი მოგწონდეს მაგის დამარცხებით.

— ნუთუ, ჩემო მეგობარო ეგ მჭვი გაწუხებს?..

— მე სომ არ გაუკვდრი, მარიონ... ჰსწორეთ მითხარ, გიყვარს?

— მაგას როგორ მეუბნები? სულ ერთს ხანთს არ გაუკვლია რაც გავიცნა...

— გამარა, ნუ აიტკრიცე... განა მე როდისმე მითქვამს შენთვის, რომ გუელი ორის კელით გეჭიროს მეთქი?... სრულებით თავისუფალი ხარ... მე სამუდამოდ დავრჩები შენს საუკეთესო მეგობრად. შენ მე მიერთგული დიდხანს, ასე დიდხანს, რომლისაც იმედი არა მქონდა.

— შენ განკებ ცდილობ მასწენინო მე, მარშალო?

— გეფიცები ჩემს პატიოსნებას, მე შორას ვარ ფიქრისაგან გაწყენინო რამა! მე არეული ვარ, მართალია... შენსედა მოგონება ცოკვლავს მინა იქნება ჩემთვის. ასლა დავრჩეთ ერთმანერთში ერთგულ მეგობრად. — გიმეორებ მე იმას, რაც აღრევე მითქვამს: იყავ ღამასი, იყავ ღირსი შენატრებასა, იყავ ბედნიერა! ჭ თუ როდისმე ძველს ერთგულს მეგობარს კიდევ შესვლება სინდონსლის გსასედა, იმედი მქუხ არ დამიშურებ ჩემთვის ერთს კოცნასა. — ტრემლი მყოფობდა და მარშალს თვლებში.

— მართლა საკლ მიდის: მარშალა?

— მართლა მივდივარ, ჭ როდესაც იტალიადგან დავ ბრუნდები, ზირკლად შენ ტაგიკოთე ვინა, რსა. —

— მერე როდის დაბრუნდები?

— როცა უნდათ ეგა რიშელიესა... ჭ დმერთსა! — მარშალმა და-
მიკრა თავი ჭ განჭქრა. —

მე ცრემლი თვალებში ჭ ყელში მომაწვა. დიდად ძალას ვატანდი
ჩემს თავსა, რომ არ შექეღრიალა ამ საფსმა. —

მწუხარედ დავბრუნდი იმ დამეს შინა. — ჩემს თვალს ღუფი არ
მისგლია. მერეს დღეს დიღით თერესა ვაგვ სანეკ მარშალთან ჭ
წიგნი მიწერე. ის ვადეც წახულიყო.

მე გტიროდი, ვაეკდრიდი ჩემს თავს უმაღლოებსში ჭ მთელი
კვირა არავინ მივიდე. მე მსოფოდ ეს ნუკეში მქონდა, რომ ჩვენში
უხინამონა არა მომსდარარა, არათერში არ დაუეკდრებავარ იმასა ჭ
ვაემორდით ჩვენს უმწერალოდ, მსოფოდ ვარემოებს ძალით. — მამ
რათ უნდა მეწუნსა, რათ უნდა მეტირსა? —

რა დავაშვიდე ჩემა თავი ამ განსჯით, მე მივეცი ნება შემოსუ-
ლიყო ზრინცი ღარომ ქუკო, რომელიც ერთი კვირა უოველ დღე
მოდიოდა ჩემს სანსავად ჭ მე არ მივიღებდი სოფმე. ის გემუქრებოდა
თავს მოვიკლამო, თუ არ მინსვინებო.

— მართლა, სავარელიო ზრინცი, უთსარ მე იმას, რა ვავწვევტი-
ნე ყბედობა სიუწარულისკამო: ვინ არის ის ქალა, რომელიც ტუ-
რინიღან ჩამოსულა, ჭ რომელსკედაც პესომპიერი მეუბნებოდა, რომ
გიყვარსო? —

— ეგ მართადა, მიზახუსა ზრინციმ ალრეუღმა: მე მამან ისე მე-
გონა. — მასამდისინ თქვენსა განსამდი, მეგონა, რომ ის მიყვარდა,
ღ ესლაკი ვწთქარობ, რომ სიუწარული ერთი გვარია ჭ იმისი ვო-
ზიო ბეკრია. —

— მამასამდე თქვენსი გრმსობა იმ ქალისამდი იყო მსოფოდ კო-
ზიო სიუწარულისა? ვწკითხე მე.

— ღიად.

— მეგი ნამდვილს მომცემთ?

— რასაკურველია.

— თავდებათ ვინ დამიდგება მაგამი?

— მე მეტად ჭკვიანათა გრაცხამ, რომ ვერ მისვდეთ, ვინ მარ-
თაღს გეუბნებათ & ვინ ტყუილსა: მითხრა ზრინცმა.

— თქვენს ჩემში აგულებთ ბევრს გამოცდილებასა, რომელიც არა
მაქვს, უთხარი მე: არა მკვირს, რომ ბევრი უცხო სიტყვისა, რომე-
ლიც მე მითხარიო, არ გაგკანოს ტურქინდგან ჩამოსულის ქაღის
ეურეებსაცა!

— არა. ვერ მე იმისთვის ხმაც არ გამოცია... თუ გნებავს ჭკით-
ხეთ: ის თქვენს მეზობელია.

— ჩემი მეზობელი?... რა ჭკვიან?

— ნინონა ღასკლო!

ჭსწორეთ ამ დროს ტურქსამ შემოაღო კარები & ჭსთქვა:

— ქაღაბტონო, ერთი ფაწვილი ქაღა, თქვინი მეზობელი ვარო,
ნინონა ღასკლო, თქვენს ნახვასს ნდომოდლობს. ამასთანაც ერთი კაცი
გახლავსთ. მივიღო თუ არა, რას მიბრძნებთ?

მე გამოცნდა; ზრინცი გაყვითლდა. — მე მიქსდა, რომ მარტო შემ-
თსგულებას არ მოუყვანია ჩემთან ნინონა.

— მიიღე, უბრძმხე მე.

მამინვე შემოვიდა ჩვენს ოთახში ღამასი ქვას ქაღი. ნუშის მხგავ-
სად მოყვანილის დიდრონის თვალებით, ჰატრას დარჩინავის ტურქებით
წკრიდის კელეფსით & ტანით, როგორც თითო ტანო. თავსეად ოქ-
როს რკალი ჭქონდა შემოგლებუდი, რომელიც ევაგილებით იყო
შემორტყმული. ეელსედაც სურმუსტის ეეღბაშია ჭქონდა გაკეთ-
ბული. კაცი, რომელიც ამას მოჭხდედა, იყო უცხო მწერალი ბაღ-
სავი. ეს ჩემთანაც & მარგისა რამბულიესთანაც იყო შინაურულად
მიღებულა. —

ნინონა თავდასრილი მოვიდა ჩემთან & გაუბედავობით მითხრა.

— მადამ, ჩვენს გამოცხანებები ვართ მარგისა რამბულიესგან
საყვედურის სათქმელად, რომ აღარ იხებეთ იქ მოხულა. ის ძალიან
ჭსწყებს ამასეად & ხატებად თქვენს თავი უთუოთ მიგიყვანოთ ამადამ.

— ერთი კვირასა შეუძლოთ გახლდი, დიდად მადლობელი ვარ მარ-
გისსა, რომ ვიდევ ვახსოვარ. — მე ზირველათ მივიღე დღეს ეს ფა-
წული კაცი. თქვენს ნახვაც გამესარდა. ჩემს მუხსეამ მითხრა, რომ
მეზობლები ვართო... განა მართლად მე მაქვს ჰატვი თქვენს მე-
ზობლობისა?

— დილ, თქვენნი მუზობელი განლავარ. ერთი კვირა იქნება, რაც მარკოსა რამბულიეს ნოტარიუსმა მიყიდა აქ სახლი მშენებლის ბადით, ჯ დიდი ბედნიერი ვიქნები, თუ რომ ოდესმე თქვენს მისვლით დამშვენებთ ჩემს სახლსა. — აი რისათვის მივიღე სინარულით რამბულიეს ჩაბარება. მე აღტაცებაში ვარ, რომ მომეცა შემთხვეულია თქვენს განცხადებას. —

— მეც იმედი მაქვს, მოუმატა ბაღსაკმა, რომ ამ ემაწულ ანგულარში ჭბოკებთ გულითადაც ჯ კეთილს მეგობარსა. —

— ჩემგანაც იმედი ჭქონდესთ, რომ გარდუსდი ხამაგიერო მეგობრობას, უთხარ მე ისე ტვიის სმითა, რომ ვაგრძნობინე, რადენი უხამამოვნება იყო ჩემთვის იმათი ამ დროს მოსვლა. —

რა მიუბრუნდი, ვნახე, რომ ნინონა ღანკლო თავს უგრამს პრინცსა მე უთხარ მშრალად:

— ხაუტარელო მუზობელო, მე მსათავარ მარკოსასთან წამოსასვლელად.

— რა გვეჩქარება მოკესწრობით, მითხარ ნინონამ: თქვენს ნება დართვით მე მინდა საყვედური მივეცე პრინცსა, რომელსაც არ უნდა ესე გულგრილად მიველე. თქვენ განკვანამართლეთ, მადამ; ორი კვირა იქნება რაც გიანელი ტურენიდგან მარკოს რამბულიესთან განსაზღვრების წერილებით, ჯ სმირად დავიარები იმასთან. იქ შეკრული ამ უფალ პრინცსა, ჯ მე მეგონა, რომ მიცნობს. თქვენ ხომ გემისთ, რომ მე პირველი ვერ მივარდებოდი მოსასვენად... ქალობის სირცხვილი ნებას არ მომცემდა ამისას. —

მე გამიკვირდა ამ ქალის შეუბოგრობა.

— უგარაოთ, უთხარ პრინცმა: აქ უნდა იყოს რამ შეცთომილება.

— გახუმიდი! შეუტია დიმილით ნინონამ ჯ თითებზედ ღატარ მარკოს სმილას მკლასა. ჩვენ ვიმყოფებით მეგობრებსა — მე არ მუშინიან აქ ქვეყნის მრასვიისა ჯ მოგახსენებ უეფლას, რასაც კვთუქრობ. ისე გულთ რათა მხსრეკამდი მარკოსასთან? რატომ არ მამოარებოთ თვალსა?... მეგონა მარტო იმისთვის არა, რომ ღამასად გეჩვენე, არა, მაგისთვის არა... ჩემი ხახე გაგონებდა რადსაც სინამარივით დგარგულს ხახეს, რომელიც გიყვარდა, რომელთანაც დარბოდი ტურენში, ტყეში ჯ მანდერებსა შეპელების საჭერლად, ვეაილების საგლეკად... არ განსომს პრინცსა?... სუთუ არა გაქვს შენ გულის მესხიერება? —

გიჟივით წამოსტა პრინცი ჯ კივილით გარდაესვია.

— ნინოსა! ჩემი ზაწაწია ნინოსა!

— ძლივს არ მომიგონე, ზრინცო! შენი ზაწაწია ნინოსა, რომელიც შეიდი წელიწადია აღარ გინახამს, და რომელიც, როგორც ჰქვია, გაზდილა, გაღამაზებულა, და რომელსაც ისევე ისე უყვარსარ!.
მე ყელში ბურთივით რაღაც მომაწვა და ვაკერი მასწახებდა. — ყმაწული გაცი იკრამდა გულზედ ნინოსას რაცღი შექმლო. ჰგონიდა თვალებში, ლოყებში, კელეისეოდ და აღტაცებით შეჭსტქეროდა, და ეუბნებოდა: — შენ ხარ, მართლა შენ ხარ ჩემო ზაწაწია ნინოსავ, ჩემო ზატარა ცოლო!... გავიგე, რომ მამა მოგიკვდა და დიდი შეძლებს დაგრჩენია.

— დიად, ზრინცო, იმიტომ დავეშურე შენს ძებნას, რომ აღაგო, რომელიც მე ხიუმასწილით მომეცა შენს გულში, არავის დაქიანა სიდიდეში...

მე მოთმინება შემომელია.

აღწახებულის თვალებით, ტუჩების კანკალით მე მივარდა ნინოსას და კელი ვჭკარი.

— დიდება შენდა ღმერთო! რა დაგმართვით!... საყურადღო მეზობელი, გგონებ სრულებით არ გახსოვთ თქვენსა, რომ მძარბობულებს და რიგი ჯერ ქვეყნიდგან არ ამოწვევტილან... თქვენნი ხასლი ასე ახლდა აქედგან, რომ იქ შეგემლოთ თავისუფლად მიჭსტემლით უმეტეს სიტუბოებს და აღერსხა. — ეს უფალი ზრინცი ეს არის ესლა მარწმუნებდა და მეფიცებოდა აღგსხებულს სიყურადღოში... ჰხანს ის იყო კაზიო სიყურადღოებისა, რომელსაც ეს ინახამს ვეფლას-თხს ჭიბეში და არა გულში... ესლაჲ ჰხთქვი, ესლაჲ გადაწვევტი, ზრინცო, მოუმატე მე გაკაზახებულმა: ამოარხიე ჩვენში ერთ ერთი...

— მართლა ბძანებს, უნდა ჩქარა გადასწვევტი, უთხრა ნინოსამ: ნუთუ გიმნელდება ჩვენში ერთ ერთის ამოჩვევა?... მამ კარგი, ვინაც მე უყვარვარ, ის გამომეყება. ამ ეშმაკმა თვალებითაც და პირითაც გაუტინა და გაუშირა მას კელი. —

იმ უსვინიდიხო ზრინცმა ერთი წამიც აღარ შეიფერხა. ის მამნივე გაწვევა ნინოსასა, რომელმაც მითხრა შებრალებით:

— გზირდები ყოველი ესე საიდუმლოთ დაგვიგვა, მაგრამ ნუღარა ჰსტდი დაუბრუნდე ზრინცის არმიუობასა. — ამის შემდეგ იმან გაიხურა კარები და მოისმა ტადანში მადლი სმას სარხარისა და კახკახისა.

მე შეგონა, რომ ჭკუასკედ შევიშლება მწუხარებისაგან და ხანჩხ-
ღისაგან. ბაღსაივც ხუმათ იცინოდა კრესლოსკედ გადასრალი.

მე მიუბრუნდი იმას გაკანასკნულად.

— რა ხიბრიყვია შენის მხრით დარჩეო ჩემს ხსლში იმის შემდეგ,
როდესაც შენ თვითონ იყავი მისევენი ჩემის გაბიანბრებისა!

— ოს, ღმერთო ჩემო, ჩუქს რა გაკანასკნულად? შენთვის აქ რა ბიან-
ბრობაა. შეგი მართლად ხაწყენით უნდა მივიღო, რომ შენ ჩემს თავს
ის ყმაწვილი გაცი ირხიო, რომელსაც ჯერ შირსედ დედას რძე არ
გაშრობია, რომლის ღირსებაც მდგომარეობს მსოფლოდ წითელს
რბილს ლოყებში... მაგრამ, ჭკუობს დავიკაწყოთ ესენი, ნანინა და-
გზირდა საიდუმლოთ დავიცვამო, მეც არსად გავიკან ამ ამბავსა. —
დაძმედი, მართონ და წაკვიდეთ მარჯონა რამეუღეობას.

— უკადი აქედგან! შეუვირეთ მე იმას: ვანბანს წადათ თქვენსა და
თქვენსი მარჯონისა!.. და რა აღარ მოუცადე იმას მხსენი, მე შეველ
ხაწოლში და მოკვეთე კარები. — აქ ცრემლი ველარ შევიძვრე და შე-
დაძმედინ ვტოროდი. შემდეგ შეუდექე გუნებაში ამ ხაქმის გამომკვას;
მე თვითონვე გამტყუეებდი ჩემს თავსა. მე ისე გუნებაზედ ავდექე მე-
ორე დღეს, რომ მხათ ვიყავ ბოდიში მომეთხოვნა ნანინასთანადა,
შრინცთანადა და ბაღსაივცთანადა. — მე გავსენ კარი ჩემის მტრობამკობ-
რების მიხაღებად. ვვლად გავმართე ვეჩრება. — არც ერთხელ არა-
გის შეუძინევისება ჩემთვის ამ ისტორიისგამო. მე უკანადა ვბეჭ-
რობდი, რომ არავინ არა იცოდარა და იმათ ეს საიდუმლო ღრმათ
დაქალათ. ესლა მე დიდათ უმადლი იმათ გულში ამ დაფარვისათ.

მე განვიზრახე გამთავებისა ცხოვრება ამ განცხრობაში და ქუჩე-
ნიერების დედაში. მინდოდა დავბრუნებულ ვიყავ სოფელად ჩემს
მშობლებთან, ჩემს დამძებში და მარჯონსურად გამეტარებისა უკანას-
კნელი დღენი იმათთან ღარბს ქობში, ხადაც დავიბადე. ამ თქ-
რით წაკვლი რომელიებთან დანიშნულს ვადასკედ და გამოცხადე იმას
ეს ჭკუა, რომ განმთავისუფლოს იმ ვაღდებულებისაგან, რომელიც
მომხადა, რომ მარჯონი დგომას ვგზობები ჩემის თავისათს ხაძი-
შოთაც და ხაგებლათაც. რომ ჩემი იმასთან უმანკო მეკობრობა არ
გათავდება დაუძინებელად და შეუვიცხველად.

კარდინალი გაჯავრდა ჩემს განხრახელებასედა; ჩემს თქმს უწო-
დებდა ის ხუცელურად, რომელიც შესაძლოა მოუვიდესო მსოფლოდ

გაუნათლებელს და მსინჯებს ადამიანსაო. იმან შემბრდა თავი, რომ
 ხეის წახსდენით ადგენენ შეთქმისაო მეფის შირას ფარეში გრძობი
 შადე. სიტარს დედოფალი ასნა ავსტრიელი და გერტოლინია დემკე-
 რეია, რომ დამაწყდირთს მეფესთან და გამომცვლევინონო; აგრეთვე
 იმით მიუძნობათო დიდი დედოფალი მარია მედინა და მეფის ძმა
 გასტონია, რომელნიც უოუოთ დაღუპვის მაპირებენო. — ეს მტრობა,
 ეს უსიამოვნება მეოთხენ მე ავითარ და ამარად უარეს დროს კვლარ
 იწოგია, რომ მომავლო შენი მეგობრობა და ნუგეშიო, ერთის სიტ-
 უვით რაშედეგი იწყო ოსკრა, წყწყნია, — და უფრო ნარნარად დამიწ-
 ყო აღერსი და ხვეწნა; მაგრამ ჩემი განზრახვა მტკიცე იყო, იმისმა
 ასაღმა მიქარებამ ვერ შემარგათ.

— ვარგი, მათხრა კარდინალი ბოლოს: მე ვხედავ, რომ ვერ მო-
 გტყნამ; გინდა შენი ყინი მოივლა. ნებას გაძლევ წახვიდე, მხოლოდ
 ამ შირობით: ყოველ წელიც მოხვიდე სოღმე შარიში ექვს გვი-
 რას, და ექვს კვირში იმდენჯერ უნდა მნახო, რამდენიც ძველი შირო-
 ბა გუქვს. მაგრამ ცუდსა შერებაო, რომ არ მაჯერებ და არ რჩები
 აქაო. —

მე მინდოდა უკვე გამოვხადებულ ვიყავ, მაგრამ ის სხუა და სხუა
 მიხეცებით არ მიძებდა. იმან მიხეწა ზღანია სხასხლიხა, რომელიც
 უნდოდა თავისათვის აქმენებნა.

— მე მინდა მეფურად ვიცხოვრო, მარიაო, მათხრა იმან: დღე დღე-
 წეღ მიმატება მძღვრობა, მევე დუდოვიკი ჩემი კვლის სათამაშოა...
 მე დავიმორჩილებ იმას როგორც მინდა. — ჰო, ან მე წაგსვდება,
 ან ტარტულეტამ ფეხით იმით, რომელნიც ცდილობენ მიხეცენ ჩემს
 გზას დაბრკოლება.

— კარდინალი, მოვასხენე მე იმას: იყავით სულგრძელი, მოწყაღე
 და კეთილი — მხოლოდ ამ თვისებით შეგიძლიანთ დამარცხოთ და უ-
 მოხსნელი მტერი.

რამდენიმე შემომხედა მე. იმის თვალში ჭხინდა შეურაცხება და
 დამიღმა ხიშტარე.

— შეწყაღება — სულელების სათხოვია, მიხს სურს იმან: შენ იქნება
 ჭხოვო, რომ ეს სიტყვა ურაცოებაა ქრისტეს მოწყაფის შირში, მაგ-
 რამ იცოდე, რომ ჩემში ძღუჯელსათავრობის წოდებას აუქმებს მა-
 ნისტრობის მოკვლეობა; ჩემს გულში და ფიქრში შოლიტოვა აერეებს

სახსრების სმასა. იქნება როდისმე, იქნება ჩქარაც შენ გაიგონო ტულის ცემა ჭ სახო სახსლის წყაროება.. ამაქში გამტუენე საღისი უუ-
ნურება. გასხმდე, რომ თუთოეული კანას თავი სრულებით არა
არისრა, ანუ მეტად ცოტა რამ არის თუ რომ შეუწონ მოკელი საღ-
ისი ბედს! ეს გასხმდე ჭ ნუ გამამტუენე მე, თუ რომ გზაზედ
სმირად შეგვხვება სასწრაბელები, სამკლავროთ შემოსილება. მე
მინდა, რომ ფრანცია განვრცელდე ჭ განმდებდე; არათუ მე,
არამედ თუთონ ფრანცია დაუწებს თავების კვეთას, როცა მოვა დრო.

— ეს სახსლი რომ ხელ შენს ვისერსედ იქნება! უთხარ მე ში-
აით ჭ გულის თრთოლვით, რომელიც წარმოსდგებოდა ამ კანის
გაქვებულის ჭ შეუბრძლებლის გულისხვან.

— რა უშავს, მარონ, მითხრა იმან კმშაკის სიცილით. მე თუთონ
ხელ წითელი მხვია, სახსლის ღაქები არ გამოხნდება ჩემსედ.. მა-
გრამ დავასებოთ ამ ღაზარავს თავი; მე ვხვდამ არ გეხამოვებ-
შე ესენი ამიტომ გითხარ, რომ მკირად ვაფასებ შენს მეკობრეობას.
იმან კიდევ მიმიკრა გულსედ.

მე ძულვილებათ დავასწიე იმას თავი; ამ კანს რომ ვშორდებოდი,
მე მეგრან, რომ გაწედა უგანასენელი გრგოლი ვოფოქეთის ბორკე-
ლისა. —

რა შან მოეველ, მე დავამსებინე ჩემი ნოტარიუსი ჭ მივეცი სრუ-
ლი ნება გამიფადოს სახლი. მტკიცედ განზრახულება მქონდა წავსუ-
ღვიფავ შინ ჩემს მშობლებთან ჭ გამეყო ჩემი ქონება ჩემს ნათესა-
ვებში. მე იმედი მქონდა დამეტრიალებანა ჩუჭნსა ბედნიერება; ვარ-
გათ დავაისოვებდი ჩემს დებს, სახწავლებლებში მივსტედი ჩემს მშე-
ბსა; ქვრივ ოსრებს შევეწოდი, ეკვლესიას არ მოკვლადებოდი ჭ იქ-
ნება ამისთანა კეთილის მოქმედებით დამევიწეებინა საღისისათჳ ჩემი
წარსული დაწვეული დრო ჭ ქცევა. — მაგრამ ამ დროს ერთმა სა-
შინელმა ფიქრმა გამიბრინა თავში ჭ სრულებით დამადუნა:

— ვაჲ თუ დედაჩემმა არ მიმიღოს? ვაჲ თუ იმან არ დაიჯეროს
ჩემი მოქცევა, ჩემი შენახება? ვაჲ თუ თავის შვილები მომარბილოს,
რომ იმთავრ არ მიიღონ მაგალითიო ჩემის ზვის ქცევისა?... ან რა
კიცი, ცოცხალნი მეყანან მშობლები თუ სირცხვილმა ჭ მწუხარებამ
ჩემსკამო შთაიყვანეს _ იგინი საივლავად?... ვინ გაკვზავნო მადლსმი
ამის შესატყობლად? ვინ მიჰანდო ამ ვგარი საიდუმლო? ვინ შეიტ-

ყოს ფიქრი დედინკმისა ამ საქმის გამო?

შემოვიდა თურუნა. იმან უმიხეხოდ დაიწყო ცოდვილობასან აქით, სან იქით. მერმე გაუბედაობით მითხრა:

— ქალბატონო, კერძოდვე ვერ მასვდებით, ვისთანა ზის კელა მამა ჩემი ჭ მიირთმევს ღვინოს.

— განა ძალიან ხატროდა ეგ ვიცოდე?

— მართლა... ამდენი ხანია აღარცვი გინახვით ხაწყალა... მაგრამ თუ რომ ის თავის ხასლეულობაში უბედურია, ცოტა ჩქებნც ვართ ამაში დაშინაჰქვანი. ის ისეთივე ლოთი ჭ მახინჯია, მაგრამ...

— გამუნარი! შეგეკვილე მე: დაუძახე, ჩქარა დაუძახე აქ!

ორ მანუტხედ ის შემოვიდა ჩემთან. ხაწყალს, ტანისამონი დაგ-
ლეკვილი ეტვა, თმა გახეთქებოდა. კვალნი მწუნსარებისა თუ ლო-
თებისა ღრმით დაჭხნსეოდნენ. — მე აღერსით გაუშვირე იმან კელა.
დაინოქა ჭ მიივრა იმან გულსედ ჩემი გელი.

— ან! ქალბატონო!.. ან მარიონ, ნუთუ თქვენს მომეცით ნება
თქვენის ნახვისა?

— განა ეტვი გაქვს ჩემში? უთხარ მე ჭ ვცდილობდა ამეყენებისა
ღ სეამსედ ჩამომესო. ნუთუ შენ ჭვიქრობდი, რომ მე იმანთანა და-
ობებული გული მქონდა, რომ აღარ მოვიდომებდი მენახა ძველი
მეგობარი უბედურებაში?... დავექ, მითხარ შენი ამაჯი; მგონია შენ
ჩემს დასედ უკვლანსედ ივუ დანიშნული, — ჭ ვუბარიც უნდა დატე-
წერა! —

— ოს, ამოიხარა გამუნარმა: ეგ რომ მომხდარიყო, რაღა მიჭი-
რდა, რაღათ ვიქნებოდა ამისთანა მდგომარეობაში! ის მამიყვა თა-
ვის ამაჯს.

— თქვენს სომ გახსომთ მარიონ, რომ ერთსელ ხაღდათება შე-
მოცვიდნენ დებარას ხასღმა; თქვენ ჭ ის სომ გაიქცეთ; მე ჭ
ღის თქვენსათ მაგვიღეს იმათა ჭ წამოგვასეს ცისემა. — აქ სუდა-
ამ დაგვიწყო გამოკითხვა. ღიზამ უთხრა, რომ ეს ჩემი ქმარიაო ჭ
ღირსია ეოვლის ზატვიისტებისაო; ღიზა ემუქებოდა, რომ ეველას
ხამასწმინების, ვინც გაბედა ჩვენნი დატერაო. სუდათა ზატვიისტე-
მით გვექცეოდა, ამასათჳს რახც ღიზა ეუბნებოდა, მეც ბანს ვაძლე-
ვდი, ასე მეგონა ვარგხა ვმრები. სუდათა გეთხრა მოვითმინოთ
ცოტას ხანს, ვიდრე მოწმეხი დაამტკიცებენ, რომ მართლა ჩვენს

ისინი არა ვართ, ვის დასჯერა: ანც მოეცნა განათ სხლდათკიანო. ამის ღოდანში მარტო მე ჯ ღაზს შეგვიყვანეს ცაღვე რიგინს ოთასში. ეს შესწყობებოდა, რომ ზორორეთ არ მოვიხმარო ქრ'ოანს ნებას, რომელიც დროებით მომცა იმან.

— ახ! შეგვიკვლა იმან მხარულად: რას იფიქრებენ სხსხლექშიო, როდესაც გაიგებენ, რომ დიდი გენრისას ქალა დაუჭერათო ჯ იმან თავისა თავი ცოლათ გამოაცხადა ეგზეკუტორისაო! —

მე გავოცდი იმის თქმასკად. იმან ამდენის დიდგაცემის სხსელები მიასწა, ამდენის სხსათაი, შინაურული იმთაი ჯ მეფას ამბავი, რომ მე თავი ამერთა; ყველა მკეროდა. მაგრამაო, დაუძტა ღაზამ: თუმიცა მეფას ჩამომავლობისა ვართ, მაგრამ მე უმეტაოურებათ არ მივანსიო მივიღო გული იმისთანა ზატიობსანისა ჯ კუთაღას ვაცნა; როგორც შენაო. მე შენა ქვევა ჯ ხსსე მოამწონსო... ერთას ხატეკათ ღიზამ ამანთო თავი, ისე წაირათ მიუერებდა, ისე მიცინოდა, ისე შეთამაშებოდა, რომ ვეღარ მოვითმანე ჯ მოვეკვე მუსდებოდა... ამ დროს გაიღო ჩუჭნი ოთასას ვართ ჯ შემოვიდნენ დედა შენა ჯ გრეჩინია კურუმონი.

— დედა ჩემი?

— დაღ დედა თქუჭნი. — სუღის გრეჩინია ამატომ მოეწვია, რომ დაწმუქებულაიყო, მართლს ჩუჭნა ვართ თუ არა ის ზირნი, რომელიც ბის დაჭერასაც ის ცდილობდა. — რა გრეჩინიამ ჩუჭნა გინას თქუჭნ ჯ დეპაროს მკურათ, გაანსხლდა; დედა შენაც დამაწყო ვეღარება ჯ წვეკლა, რა მისა, რომ ღაზას ვეხვევოდი, როდესაც იმის ქალხედ ეკვლიანხედ ვიქე; დანიშნული. ამასთანავე მე მამტეუქებდნენ, რომ შენ იყავი მამწისიო მართონისა ჯ დეპაროს გაქცევასო; ვაწყსებდნენ, გვითხარით ხად წავიდნენო. — ერთის სიტყვით ჩუჭნ როგორც იყო თავი ვიმართლეთ ჯ გამოვედით იქიღვან, მაგრამ იქვე რომ მომვედარეიყუ ის მერმიუნა. ღიზანხედ დავეშეურე ჯუჭარას წერს. ღიზა ისე ეშმაკობით მქექოდა, რომ მე ორა წელაწადი ჩემი თავი ბედნიერ ქმრათ მეგონა; მე არცარა შესმოღარა, კერასას ვხედამდი- ჩემი ჯამაგირა ხაკიო არ იყო იმისთანა ცხოვრებისათჳს, რომელიც მიიღო ღიზამ; ჩუჭნისა მოდიოდნენ ბევრი სტუმრები სხსხლდას ხადწნი, იმთა მორას ვიღაც ვიკონტი დე-ლუდრი ჯ მარგარეტა, გრეჩინიას შვილი...

— ოჲ, ღმერთო ჩემო! შევევირე მე.

— ესრეთ, მე სწულეებით დამაქციეს ჯ გამლარობეს ჯ ამის სამაგეროთაც შემარცხვინეს ჯ თავსე ღვაფი დამსსეს. განაგრძელა გამუნარმა მწარეს დიდილით. გუგუდრები მარიონსე მათქმევიებს დაწვრილებით ჩემს უმატიურებას, ჩემს შერცხვენას? მსოლოდ ამის გეტყვი, რომ ერთსელ მარგაგეტას სიტოცხლე ჩემს კელში იყო. — მე შემქმლო იმისათეს ყელი გამოქმტრ: ჯ განონი მაგონათეს მე არ დამსჯიდა: მისედი თუ არა, მარიონ? მე შემქმლო იმის სისხლით მომუხანა ჩემი შერცხვენა. — მაგრამ მე სისხლში კელი არ გავინგარე, იმათი დაჭხჭვა ღმერთსედექ მივაჯდე. თურმე დიდი ხნის რაც ქვეყანასედე თავ მოტრელი ვიყავ ჯ მსოლოდ მე არ ვიტოდა, ყველას ჩემს ამხანაგებს ჯ მესობლებსედე ჭხტოდნოდათ. მე მამის ტოტო, როცა ორი ზონის თუმანი გამაწყალა იმ ურცხვმა ღონამ. მე მამისედე თავი დავანებე იმასე, სამხანურსე, ჯ ესლა ვენოგონის სე, ხედაც ჯ როგორც მომსედედა. — დღეს დამხვდა ბუღმანი თურესან მამა ჯ აღარ მომეშო, აქეთ წამომიყვანა. —

მე შემქმლოდა ჯ გამოვირდა ვადეც გამუნარის კეთილშობილური ხსიანსთი, ამ მხანჯვით სილასედე ირნის თავის შერცხვენას ჯ მატონსების მოკლებას. —

— ახ, მონო გამუნარ, უთხარი მე: მომიტყვი ეც ყოველი მწუნება ჯ უბედურება, რომლებს მისეციც მე ვარ. — თუ რომ ჩემს უგუნურს ხიმდაწვილეს უკეთესად დაეთესებინა მენი კოილი გული, ესლა მე ცოლი ვიქნებოდი მატონსის გაცის; მე ჩუწნს ქალაქს თავს არ დავანებებდი ჯ ორავე ბედნიერის ვიქნებოდიო.

ხაწყალს გამუნარს ამოუყვდა გული, იტო ტიროდა, მეც გული მეგლიჯებოდა.

— მე ვარ, მისეცი მაგ ცრემლისა! უთხარ მე გამუნარსა. ღმერთმა სომ იცის, რომ განსობ მამატოებს: თუ არა შენც ჩემს შერცხვენას, ჩემს დანამუღებს?

— შეერიგდეთ, დავივიწყოთ წასრული. — თუ რომ, შემინდობ, მავოტე: მე მიველ იმის ხავოცხელად, ის გადმოქსევიას. — მირველი კონს იყო ეს იმისი, ამ კონსამ ყველა უბედურება დაავიწყა იმ ხეცოდესს, —

ჩემო მეგობარო ყოჩხე, უთხარი მე იმასედე გადი იმ ოთხსში,

ტანისამოსი გაშლიცვალე ჭ შემოდი, შეიტყუ რასამხსურსაც კელი შენგან.

მატარა სხს უკან გამუხარი შემოვიდა ჩემთან სხაღის ტანისამოსით, რომელიც მე ამოვატანინე იმისთვის მაგაზინადგან. ეს ისე მსინჯათ აღარ მეჩვენა; ის მოვისვი გვერდით ჭ უთხარი:

— ჟოზეფ, შეიძლება რომ ჩუქნს სხსში ვაცმა დაიწყო სეღასლად ცნობრება, თუ რომ ძველი სიცოცხლე უბედური ქქანია?

— ვინ იცის? ზოგისთვის შეიძლება, ზოგისთვის აღარა, მიზსუს მან ამოხვრით; ჩემთვის ეგ ჩეტარება აღარ იქნება.

— რატომ? ახა გავშინჯოთ უოველი გარეკობა. ვჭსთქვათ, რომ შენ დაგობრუნეს ორი ათასი თუმანი, რომელიც დაგრძა ბიძასგან. შენ წახვიდოდი შაღონში, დაიჭვრდი მამი ჩემის აღაგს, რომლისათვისაც ეს აღაგი უკვე სამძიმო ჭ უსარგებლო არის; ასლად ნასავდი ძველს მეგობრებს, შენს შინაურს გერსას, ძველს ამბავებს, ერთის სიტყვით იქნებოდი გულ დამშვიდებული.

— ოო, ეგ აუსდენელი სიზმარია, ჭსთქვა იმან ამოხვრით.

— არა ჩემო მეგობარო, არ არის აუსდენელი. ხვალეუ გავისტუმრებ შაღონში ორი ათასის თუმნით.

გამუხარი მისკდა, რომ მე გუნებაში მაქვს ამ თულის ჩუქება. ის გაყვითლდა ჭ აღრულებსაცან იწყო ტოკვა.

— ნუ მიმადღებ, ჟოზეფ, უთხარი მე. უნდა ამასთანავე შემიტყო შაღონში მშობლები მეგანან თუ არა.

— ცოცხლები არიან ყველანი, მითხრა იმან სხჩაროდ.

— გამადლობ ღმერთო! შევჭკიველე მე რა ავიზუარ სელნი ცინადმი. მომისმინე ჟოზეფ: წასკალ შაღონში, ნასამ დედა ჩემსა, იშუამდგომლებ ჩემთვის, ის დაიჯერებს ჩემს შენახებას, იმისი გული დარბილდება... შენ მომწერ იქადგან, ჭ თუ დედაჩემი უარსედ არ იქნება, რომ შემიძლიან მეც მოვიდე იქა... —

— ვარგსა შვრები, მარიან, რომ შირველად მე მისტუმრებ შაღონში დედაშენის თქვრების გასტებად. მე იმისი მხრით მოველი წინა აღმდეგობას.

— როგორ? შენკი მანაკიე ჭ დედის გული არ მომიტეებს?

— შენმა ნათლიამ გრანძინიამ გარდილო მოწყალება დანამთენს შენს დებსედა ჭ ძმებსედა, მითხრა გამუხარმა: მხოლოდ ამ შირობითა,

რომ შენ სამუდამოდ გამოგდებული იყო იმათის სხლიდგან; ასეა იფიქროთ, როგორ გაბედას დედა შენი შენს შერიგებასა და მიღებასა? გრძობინამ შენი უნდროსი მის ქრტიშიც აქ გადმოიფიქრან კვარდიის ხამხასურში. —

— გარბი ყოყნე, მე სვალ უთუოთ გრძობინასა გინასამ.

— ო, თუ რომ გრძობინა მახწერს დედა შენს, ისე მცირედს რასმეს, შენს სხარტებლად, მე სრულებით დარწმუნებული ვარ, რომ დედა შენი ხინარულით მიგიღებს.

მე მაშინვე ამოვაცანინე ზარაფისაგან ორი ათასი თუმანა და რამივეტი გამუხარნა, უთხარი: ღმერთმა ქმნას, რომ ჩუქნი საქმე კარგათ დაბოლოვდეს; შეაბრალე დედა ჩემს ჩემი თავი, უთხარ. რომ მლოცვაი და გლანის მოწყალე შევიქნე, მოურბალე, მოურბუნე ჩემკენ გული: თუ რომ ვინცობაა ვერა გააწეორა, შენ შეგიძლიან დარჩე შადონში, თუ გინდა, და მოისმარე ეს იფულა როგორც გიკვობდეს, მშვიდობით. — მოვუყვანინე ფოტის ცხენები და გავისტუმრე გამუხარი. — რავი გაცხილდა ის ზირველს ქუჩასკეჭებსა ზოლიტის სხლდათებმა შეუგრეს გზა იზოაშვიკსა და მანამდისინ არ გაშინჯეს ვინა ზის კვიაში, მანამ არ გაუშვეს ისა. — მე ეს გაშიორდა.

ბევრის ლეღვისა და იფირისგან მე იმ ღამესვე სიტყე მომცა, რომელმაც ქვეშეგებიდგან აღარ ამიშო ორი კვირა მეტი. — როცა მოვინი ისევე გურებდგან არ ამოვიღე ჩემის ნათლიის სხვა. განკუბ მე ამოვინივე კვირა დილა, რადგანაც ვიცოდა, რომ გრძობინა ახიდგან მეთორმეტე სხათამდის მოსამსხერვეებს კვლესამი ისტუმრებდა და თითქმის მარტო თითონ რჩებოდა სოღმე სხლში. ჩემი მდიდრული ჩაცმა და სეკოთარი კვიაში ამ შემოსეველობაში უადგილო და სწეინო იქნებოდა. ამასათუხ უბრალთ მოვართე და ტასტრეკანდით მივედი ჩემს ნათლიასთან. კარება დაკეტილი არ იყო, მე ავედი კაბეზედ, იქ არავინ არ დახსკედრია; შევედი ტელანში და მივასწე იმ ოთახამდის, სადაც ჩვეულებრივ გრძობინა საქმობდა. — აჭამდინ გულდათ მოვედი. სოღო რა მივასწე იმ კარკამდინ, რომელიც ერთის სკლის კვრით შემეძლო გაძლო, რომ დამენასა ჩემი ნათლია, მაშინ ვიგრძენ, რომ ტანში შიშის ყრუანტელმა დამიარა; ცოცმა ოფელმა დამასხა შუბლზედ. იფსები მომეკვო და ჩავიხტე, გელადგან ამომვარდა ტანჯვის ამოხვერა. იმ წამსვე მე გავიგე, როგორც სება სათ-

ლიამ უთხრა შუხსლეს: «ნახე, ვილაც არისო.»

მე წამოვსტი, რომ გამოგმტეულ ვიყავ. შებრამ კარები გაიღო, მე დავინახე გრაძინია და კვლად დავეტი მუხლებზე; რა შივიფარე სახეზედ კელები, მე ვემსგავსებოდი სახიკვდინოთ გამწანდებ უფს და-მნამაკებს, რომელიც ტანჯვით ელის ცულის დაკვრასა. — გრაძინიამ რა დაინახა, რომ იმის კარებზედ დაწოქილა ვილაც დედაკაცი, წამოადგა იგი და რა მოვიდა ახლოს, გამოძართო ორივე კელები, გამისხნა სახე და ჩამომტეკროდა და კერა მცნობდა. შემდეგ ის უეჭრად გადასტა იქით, თითქოს გველს ფენი დაადგაო.

— ეს შენა ხარ? შენა! შეჭყვირა იმის.

დადგა წამი სიჩუმისა; მხოლოდ ჩემი გულის ძრული ცემა ისმოდა. გრაძინიამ მამინვე გოგო გაისტუმრა. როდესაც მე და ის დავრჩით, იმან ამწია ხმა ამოუღებელი და შემართია თავის ოთახში, დაკეტა კარები, მიჩვენა კელით კრესლა თავის შირდაშირ და მითხრა მითომ დაწინარების ხმით: თქვეი რა გინდა?.. მე მოგვლოდი შენა.

— ნათლიავ, შევღრიადლე მე.

— დაჯექი... ნუ იხოქებ, ეკ უხარგებლო იქნება. შენ ადრეც კარგი ნიჭი გქონდა გამოდიის თამაშობისა, და ესლა რასაკვარ კელია შემთხვეულება ბევრი გექნებოდა უფრო განგვეითარებისა. —

— თუ ღმერთი გწამს, ნუ მიუინავ მაგ ცივიის დაცნევით გულისა, უთხარო მე: მე მოგსულვარ თქუწნთან, რომ დაგაკვროთ ჩემს შენახებაში... ენდეთ ზეციერებსა, რომ მე ვიღებ ქვენიერებისაგან კელსა, მიხდა ქრისტიანი გავსდე; ნუ მიკრამთ ნათლიავ კელსა: გქონდეს მცირედი შებრალება ჩემის მდგომარეობისა; მართალია მე დამნამაკე კარ თქუწნთან, ბევრი გაწეინანე თქუწნის სიკეთის მაგიერათ, მაგრამ...

— ნუ აგრძელებ ბეგრსა, მითხრა გრაძინიამ: მე ვიცი, რომ უცხოთ ღამბარავობ. მე დრო არა მამქნს ყური გიგდო. შუი მოსულვარ შეიტყო რასა მწერენ შალონიდგან. მე მწერენ, რომ გაგიგზავნიან კაცი და მისათა ხარ განუყო შენს მშობლებსა და ძმებსა ხიდიდრე, რომელიც ისე კეთილშობილურად შეგძინინა... მაგრამ რას უხამ იმ გაუნათლებელ სოფლელებსა; ისინი უკან დაწმენილან თავიანთსა უჭუნისაგან... ისინი უხარს გუესნებან. არა ნდომუდობენ არც შენს ხიდიდრეს არც შენს თავსა... მე ძალიანა ვწუხვარ, რომ მე გატეობი-

ნებ იმათ ჭზრსა: იხინი იწერუბიან, რომ ბევრი გაწითლდით და გავუვითლდით ჩუქრის ქალის მერცხეებითაო, რომ ესღა ცოტა ხმა მიყრუვდაო და იმის აქ დაბრუნებით, ისეკ გაიღვიძებს ჩუქრში ის ლაფის დასხმაო, რომელსაც აქამდინ არა ზოგამდა ჩუქრნი ქალიო.

— მაძახადამე, თქუქრნი აქედგან კვერს უკრამთ ჩემს სხლობას თავიანთ ჭზრსუდ, გრძინიაჲ?

— მართალია, არ დაგიძლავ, რომ მე დღესაც მიწვერე ჯედაშენს, რომ ის მტკიცეთ იდგეს თავის ნათქვასუდ და არ შავიშოს შინა, თუ არ უნდა, რომ წანარჩენს ქალებსაც სახელი გაუტეხოს. —

— ეც ხმაგლობაა, საზიზღრობაა შენის მხრით გრძინიაჲ, უთხარ განხსლებუღმა და მივიწიე იმისაკენ. —

— მაგ სიტყვებს გაუფრთხილდი შენის საკუთარის ქვევისათვის, მითხრა იმან. მე შენ ვატივი გეცო, და მიგიღე, მაგრამ მე არ დაგბირებია, რომ მოკითხეს შენისთანა ურცხვისაგან მაგ კვარ კვილსა. სიბრძევეს ამ სახლში მეტად ცუდათ ეკიდებან, და მე ჩვეულებათა მატქებს ვანღურით გავგაღებინო ხოლმე ბიჭებს აქედგან ვეღვას ბრძევი. —

— ღმერთი დაგვიბ გრძინიაჲ, მაგ შეუბრალებლობისათვის! თქუქრნი მოკუკითხებათ უოკელი ჩემი ცოდვა, რომლის მონანებაც მე ესე წრე ფელის გულისთ განმიძახას და თქუქრნი მანგოვლებთ და გსებებს მისლათამთ.

— მე შენის ხულის გზას სრულებით არ დავეძებ, მითხრა იმან: ამბობენ კარდინალი რიშელიე მეტად ზრუნამს შენს საცხროსებათაო, იმას მიუწერია შალონში არხიმანდრიტისათვის დაარბოს ღედა შენი, რომ არ მიგიღოს.

ესღა მივსვდი, რისთვისაც შეაყენეს კამუზარის ეკიპაჲი პოლიციის ხელდათობმა და დახრჩიეს ვინა სხედან. გარდა ამისა, ჩემს ვათამეოფლობაში ორჯერ მნასა ჩემმა ნოტარიუსმა და მითხრა, რომ ჩემი მუქარება და ბრძანება ნებას არ მძლევეს გაუვიდო შენი სახლიო.

ჭხანს რიშელიეს ჩემი ბძანება მოქმედებდა აქა. იმას არა სურდა ჩემი აქედგან წახვლა. — მე მწუხარებამ დამადუნა.

— ესღა უხარტებლაო განკარგელოთ ჩუქრნი ნახვა, მითხრა გრძინიამ, რა მახვენა დაცინვით კარებისაკენ.

მე სისხლი ამითრინდა თავში ახალს წყნასუდ.

— მე ორიოდე სიტყვას მაქვს მოხსენებელი თქმსით, გრძობინავ; მე მოკლე თქმსითან დამსაშავე, მაგრამ შენსებთ; მოკლე თქმსს სანკურად, რომ იმდენს ამატან უკანასკნელი გზაც მოგეტყუა ჩემთვის სულის მოხსენებლად, ჭ თქმსი დამცინით ჭ ბიანრულობით დედამისთან მსწორებთ! ესე მიღება, ესე ქვეყა არის იმისთანა სიმდაბლე, სიბრივე, იმისთანა ღმრთის სწყენო საქმე, რომ არც ერთი ჭლების გოგო არ იკადრებდა, არამცთუ გრძობინა, რომლის გარეცხ მოტედილია ღერბებითა... მსჯლობით მძანდებოდე, გრძობინავ!

ის გაოცდა, გაყვიტდა ჭ გაშეშდა ჩემის გადნიერებით.

— სომ აღარა გნებავსთ განიმეორეთ სილა? უთხარ მე: მობძანდი, ერთიცა ჭსტადე!

იმან ხმა არ გამცა. — მე ბარბაცით, შემუსვრულის გულათ გამოგედი იმ ურჯულოს ხსელიდგან, სადაც კეძელი მოტეკებს ჭ შეწულებს ჭ ვსბოვე მხოლოდ წყენა ჭ ბიანრუობა. —

ტრახტრეკანდი მელოდა გარსედა. მე უბრძანე, რომ ღუერში წამიუგანს. ღათ მანუტის შემდეგ მე ვიუვ გარდინალას კახინტმა. იმის მტველები მიცნობდნენ მე ჭ ბრძანება ჭქანდათ ყოველთვს და უბრკოლებრივ შაკეპით. — ფარდის ახსნის ხმაყვ, ვალამც კაცმა ხლო ჭყვით თავი; მაგრამ ეს რიშელიე არ იყო, — არამედ იმისი ხეცეტარი სორღენი.

— გარდინალი ხად არის! ვსკითხე მე.

— ღ, შესა ხარ მარინ?

— მიხარუხე ჩქარა, ხად არის გარდინალი?... ესლავ მინდა მოკვლანარავო იმას, უთხარ მე მეკასედე,

— არ შეიძლება: გარდინალი თავის დანაშია (ქალაქს გარეთ ხსანს-ლეში) ტუღერში შენ ძალიან არეული ხარ, ჩემო საყურადღო!... იცი რა მოსდა?... უნდა მოკვლათ გარდინალი. დიდი შეთქმა ჭქანდათ... რვა ახსანურშელი ხელმწივის მძითა ტახტონით უნდა მანუღიყენეს გარდინალის დანაში მითომ ხანადიროთ, ჭ ნადირი თვითან გარდინალი უნდა ყოფილიყო. მეივან შირის ფარეში შადეც გარეულია ამ საქმეში... რათა ხარ ეტყე გაყვიტლებული, მარინ? არ მეკონა, თუ შეს ძავდეს მოხწილებას მიიღეს გარდინალში. დამშვიდდი; ის დღესვე ჩამოვა... არა დრუშევირით რა იმისთვის.

— უფრო ცუდი! შევკვირე მე: უნდა ძალღაპით აეკათათ, ის ქოფაკი!..

— ჩუპით... გაგოყდა!... მგონია მე შევედი შენის მოხელის მიხედვით; — მე მეგონა, რომ, შიშმა მოგვიფანა, სომ არა ახტენიარა...

— რიშელიე — ხალცრება აფარისუვლადისა!... ის ვაჯჯოხეთიღვან არის გამახუფლი... მე მოვსუფლავრ იმიტომ, რომ ქესენი პირში უთხრან იმ ქოფაკსა...

— აი... დაჩუდი. სულჯვან! მითხრა შიშით ხორღენმა: აქ კვლავსხვც უურება აქუსთ... არ გინდა ზატარას ხანს გავისეირნოთ ბუღვარისხაკენ? —

— არა, არა! აქ მოუცდა... სომ უნდა მოვიდეს აქა? —

— ჭეშმარიტად, მარიონ, შენ ჭკუასუდ შემცდარხარ!... ნელა ილანარაკე; თუ შენის თავისა არ გეშინიან, მე ძანც რათა ძეუბამ! — როგორ? შენ დღეს კარდინალთან ხანსუბრათ მოხუღსარ?... დღეს, როდესაც ის ესლა ძღივს გადარხა ხანსუბრათ შიშსა, როდესაც იმას მხოლოდ ერთი თვიერი აქუს, ერთი ხურვალი; გამოარღვივოს ჭ თითხვად დასიკიონ ძათა შეთქმულებისა, ჭ დაუგეტოს ვეკლას განსვალეი, ხაიდგანაცვი შეუძლიანთ გამვრენ იმასი მტერნი? — მე ველარ მივსეგდრივარ შენს ჩვეულებრივს მოხერხებასა. კარდინალი აქვდგან მამინვე პირდაპირ ზახტილიაში გავისტუმრებს, ანუ მომხანუბელთ მონასტერში; გარწმუნებ, ჰხვარხს აქვდგან წავიდეთ ხადმე მაგ საქმესვდ მოხალანარაკებლად. — შენი კარეტა ქვეით არის?

— არა.

— მშ ქვეითი მოხუღსარ, მაგ მოქალაქების ცოლებსი ტანისამონით?... გარწმუნებ, რაღაც რამ ამბავია შენს თავსუდა. —

ხორღენმა ჩამოიფიქვან ძირსა ჭ ჩამიჯდა ტრანსტრეკანდში.

ჩუჭნ შინახაკენ წამოვკვდი. მე გზასუდ უამბე იმას ფოველი, რაც გრამინისხაკენ გარდამსდა, ჭ რაც გუფში მედა.

— მარიონ, მითხრა იმას: ნუ თუ შენ კარდინალისხაკენ ელოდი ხსტა უგათეს რახმეს მოტუეებასა ჭ თვალთმაცრობას გარდა? განა მე არ ავიწერე ადრევე იმასი წმიდა ხანიათები? არათუ შენთან, ის დედოფლებთანაც პირმოთანე ჭ მატუყარია, ჭ შენ მოარბოდი ამისთანა კრთან დახუკვდრებლად რისამუ?.. კარგათ იცვი, ის ერთას სუმობურვით, ერთას ამოხუნთქვით გავაქარახს, ამოგავღვებს ამ ქვეუ-

ნიდგან... ან სიდიგან დაგზადებისა თუქრად შენანება ცოდვებისა? მ-
გისთანა ყინები მხოლოდ ღამისა ჩაღის თავში დაიბადება სოღმე...
ან რა ცოდო უნდა შეგინანებოს? ისა, რომ ღამისა სარ? ისა რომ
ყველა ჩალი სიება შენის შეერთ, იმათ შორის შენი ნათლია გრძი-
ნიაც, რომელიც მუშასხავით სამომდნარა ჯავრით?... ახა ერთს სა-
თს მიეცი იმას ეგ შენი შავი თვალები, ეგ საკურველი თმები, გარ-
დები შენის ღოეებისა, სიტრუეე შენის დიმილისა, სიკეღუტე შენის
წეღისა, ეგ მშუწნიერი წვრილი თეთრი შენი კეღეები, ღ მამის ნა-
სამ რა მოწყალე გულისა იქნება, რა შემბრალეული იქნება... გარწ-
მუნებ არ მესმის, როგორ უნდა გაგეღო შენ შალანში, როგორ
უნდა დაგემარსა იქ შენი წლოვანება, შენი ჭკუა, შენი მშუწნიერება?...
წასვიდოდი ღ მამის ნასამდი!...

— რა იქნებოდა? გჭკითხე მე.

— მე შეუერთი ყველას შენს თავჯანის მტემლებს; ამ ჯარს მე გა-
მოყმდეობოდი ბელადათ; ვიდედით შალანსა, — ძალათი ისევე დაგ-
სვამდით მშუწნიერებას ტანტრეად, ჩუწნ ქეშეკრდომნი შენნი ვიქ-
ნებოდით იმ ბრძანების ქვემ, რასაც შენ ინებებდა... გარწმუნებ, მა-
რიონ, კარდინალს ჯერ ამისთანა კეთილი ხაქმე არ გაუკეთებია, რო-
გორც ისა, რომ გზა დაუსლანამს იმას შენთვის წასასწვლელად. მა-
გისათვის მე იმას ესდა პატრება ვნემ, მე კეღეებუად ვმთხვევი შირ-
ველს ნასკაზედ!... სორღენი იცინოდა ხამინლად. —

ოჰ, მეც მთუბამე იმას. ჩემს უტყუო თავმა დაივიწყა უკვე თავისი
ნადველი ღ განწირულება.

— თუ დამიჯერებ, მარონ, სვლიდგანვე შეუდექი ჯავრის ამოყრას
როგორც კარდინალისა, გერეთვე იმ პატარა ქერა ქაღისას, რომელ-
მაც ისე გაწყინა.

— ნინონა ღანკლომ... მე ვანობებ იმას ჩემს თავსა...

— წართვი იმას ყველას თავჯანის მტემლები, ღ მიაბი შენის ეტ-
ლის გორგოლანტებზედ... მეტადრე შენი სამოცის წლის ნათლია გრ-
ძინია.. დაე იმანა გნახოს, რომ ყველას უყვარსარ, ყველანი აქებენ შე-
ნს სიღამაყეს, შენს ჭკუას, შენს ხასლს, შენს გემოვნებას!... დაე
იტანჯოს, იანხსლოს ღ ჯავრით მოკვდეს... ჩემი ქონება შენი ჭირის
ხანაცვლო იუოს, მარონ, გააკვირვე პარეია ჯოჯოხეთურის განტნრო-
მით; მიიდე ყოველი ხასხსლის ხაღსი, გასეთქე ჯავრით თჯთონ გა-

რდინალიცა...

— ჰსწორეთ გერე მოვიტყვი! ვსტაქვი მე ზ დაუხსე თერეხასა.

— მომიმზადე ტანისმოხი, ხამკაული, ბრელიანტები, ვარდებს!... უბრძანე მომიმზადონ დიდ მშენნიერი ხადილი! მე მცნობსა ზ მე-გობრებს კიშოვნი!... ყველას დაუძახეთ, ყველანი მოიწვიეთ!.. აჭედან მოკიდებულე ყოველი დღე უქმია ჩემთვის.. ას, გრაძინიავ, გრაძინიავ, შენ ვავრზედ, დედინემის ვავრზედ, მე ლამაზი ვიქნები, მე ყველას ხატრფო ვიქნები, მე... არა, მე ბედნიერი არ ვიქნები! ცხედმა ცრემლმა ჩამოიბრინა ჩემს ლაყაზედ. —

ნაწილი მეხამე.

ამ დროს ცხოვრებდა პარიჟში ექიმი, გვარად რენოდო, რომელმაც გულხელი დააკრეთინა ყველა ექიმებსა ზ ანაკრეპებსა. ეს ამტკიცებდა რომ ყოველი წამალი ხსაქმებელი, რეკანდა — ხულ უნდა ფანჯრიდგან გადივაროხო. ეს დარწმუნდა, რომ თუო ძნელს ხეულებას არჩენს გულის მხარულება ზ ხულის სიმშვიდე უბრუნებს ხეულებას სიმრთელეს. ამასე დააფუძნა რენოდომ თავისი წამლობა, — ის ერთის დღის ახალ ანაზს, ოსუნჯობას, ქალაქის ავსა ზ გარგს შეჭრებდა ხოლმე ზ მეორეს დღეს მოუთხრობდა მომატებით, განმშკვნებით, შესამებით, გუდეს გამობებით თავის ავათმყოფებსა, როცა იმათ მავას უმინჯამდა ზ ენას აყოფინებდა. ეს გეცი იყო მასკილავი ზ დამტინავი; ამის მსმენლნი ავათმყოფინი ივიწყებდნენ თავიანთ ხეულებასა. ეს არჩენდა სიტყვით ზ ანა წამლით. ამის წამლობა გაითქვა მთელს პარიჟში. ამას ყოველ ექიმებს ჩამოატალა ხელიდგან ავათმყოფები. ასე რომ ის ვეღარ ასწრობდა ყველას ხსებასა ზ წამლობასა. მაგრამ რადგანაც ნიჭი ჰქონდა მოხერხებისა, ამან იპოვნა დონის ძიება ყველა ავანტურაფი დაეკმაყოფილებინა ზ თუთონ არ შეწუხებულეყო ამათთან ხიარულითა. შინიდან გამოუხველად ის ჰსწამლობდა ავათმყოფებს ზ ესენიცა ყოველთს რჩებოდნენ. აი როგორ იქმნებდა რენოდო:

• ეს უფალნი ავათმყოფინი ხიცილით კვდებიან ხოლმე, როცა მე მოუთხრობ რასმეს... არ შეიძლება მივიყვანო იქამდინ, რომ ჩემს წყვილებმაც ავინონ? •

ღ ხეცმა ექიმმა მიწყო კელი ანკდოტების წერას ღ გზავნასა თა-
ვის ავანტუოიებთან ზაქეტაში! — წავითხუღს წამდღსაც ისეთივე მო-
ქმედება ჭქონდა, როგორც გაგონიღსა.

როდღსაც ექიმის ისტორია სსსამოღსო იყო, ის აგრძელებდა მს-
სუო ექვს დღესა, ასე რომ ავანტუოიებს ეშინოდათ არ მომკვდარ-
იყენის მანამდისინ იმ ისტორიის ბოღს არ გაიკებდენ. —

სსწა ექიმებმატა ჭსტადღს მიზამკა რენოღოსი, მარამ იმათ იმდენი
მოსერსება ღ ჭკუა არა ჭქონდათ, იმათი ავანტუოიანი ყურს უგდებ-
დენ მათ, ამოქნარებდენ ღ ისოცებოდენ.

რენოღოს მოსწეინდა წერა ღ დაიწყო ბეჭკდა. აქედან განაღვიძა
მან აღტაცება გამოუთქმელი. ვისაც ტიება არ აწუხებდა, იმათაც
დაიწვეს წამღის მიღება. რაკი დიღათ გაიღვიძებდენ, ავანტუოიანი
მიიღებდენ სოღმე გაზღვიძებულს ფურცელსა (ამისატან გამოცემულს
გასეთს კსრე ერქვა). რომელიც ავსებული იყო სსწა ღ სსწა სსსაცი-
ლო ღ სსსსსარო ამბაგებითა. სსსსარობდენ ღ სიციღისატან გვერ-
დები ეჭირათ. თითქმის მთელი ზარიე იმან მოწამღლო. — მარამ
რენოღომ კვღარ გაუღლო წარმატების სიმთვრღღესა ღ მატეიბს მო-
უვარუობა არ ასვენებდა მს. ბერნი, რომელათაც არა ჭქონდათ იმისი
ნიჭი ოსუნჯობისა, უგზავნიდენ მს თავიანთ სტატეებს ღ ფულსაც
ამევედენ, რომ დაებეჭდა. ექიმმა მოუმატა სივრცე თავის ფურცე-
ღსა ღ იწყო ბეჭკდა ყოღისა, რასაცვი სსსსსლეში ებეღობდენ. თვ-
თონ მეივე ლუღოვიკიც უგზავნიდა სოღმე სზბეჭკდავთ თავის სსსსს-
ლიდგან. — ამ დროიდგან ფურცელში შეეზარა მოსწეინარი სავითსავე-
ბი;ზოღეტივამ განაღღო ოსუნჯობა, ბოროტებამ დაიჭირა ადგიღი მს-
ვიღ გონიერებისა. ავანტუოიანი ამოქნარებდენ, აღარა რხებოდენ
ღ ისოცებოდენ ერეთვე, როგორც ადრე, ვიდრე რენოღო გამონ-
დებოღა. იჭამღის მივიდა ამის ფურცელი, რომ ურცხვად აქებდა კარ-
დინაღ რიმიღიესა ღ ახალ მოგონიღს სსსსქმებულს.

ამ დროს მე მივასწივე იმ შემარცხვენელ სიცოცხლეშიღის, რომღის
აღწერაც ესათ ვერ გამოამითქვამს, სოღო რადგანაც მე ვწერ ჩემს
აღსარებასა, მინდა რომ არა აელღსრა ღ არტარ ტყუიღი კრიოს-
რა. რამღენსამე დროებათ მე გავსუღება ღ ექიმის ფურცელი
აღვიწერსთ დაწერიღებით ჩემს მდგომარეობასა, რომელსაც ჩემს
შესარცხვენლად უნდა დაკომოწმო ღ ვსთქვა, რომ ამისი ტყუიღი ღ

მომატრებული არა ურეკიანა.

გამადვილებელი ფურცელი.

ზარიყი. ენკენისთვის ცხრამეტს.

სხლა ამბავი: ჩუქნა ვსთქვით, რომ უფროსი დაი გენერსი აზი-
რება სოფელში წასვლას ცოდვეთის მოსასანებლად. — ჩუქნა მოუტ-
უყვდიო! მადმასეღ დელარში გუშინ ამწარტანად დაბრმანდებოდა
მეფის მეიდანსეღ, ოც ჭ ათი ანუ ორმოცი ოქროს ფრთებანი
ფარვანები დაჭფრინამდენ იმის მშვენიერების გარეშე.

«ჩუქნათ, გაფრთხილდით, რომ კარდინალმა არ გაიგოს.

«რომელიმე შოკტი ცისეხედ მისვლას აზირება. აიღო თუ გე-
რს!... წადით ნახეთ. —

«ეს ტურფა ღამით დააქროლებს სოფელში მშუქნიერს ეკიზაყსა,
შებმუბლსა ექისის ღომებრივი ჩუქნებით. ოცი მეტი ცხენოსანი ღაქია
დაჭსდეკს იმას კელეპტარ ანთებულნი. ჩუქნა ვნასეთ, როგორც გაი-
არა ამ ეკიზაყმა, გრანტინიაც გადმოდგა თავის ფანჯარაში; მადმასეღ
დელარში დაცინვით ჭ მედიდურათ თავი დაუყრა თავის ნათლის.
დიდი კაცის ქალი გაცოფიანდა სიანსხლით.

გონ უყიდა მარიონს ეს ეკიზაყი? — სორლენის მოურავი უარსედა
დგას, რომ ჩემს ბატონს არ მიურთმევიანო. » —

ენკენისთვის ოც ჭ ხამს.

«ანუ შოკტი ცისეხ ვერ მიჭსდგომია, ანუ ჩქარავე წაურთმევიანო
იმისთვის მტრებსა. დამე. ძაღიან გვიან, მარიონის ხსენებას ახლას
უნასამთ ემაწვილი შრინცი ღარომტყუეა; ბოროტი ენა გეარწმუნებს,
რამ იმ სინონს დასკლას ხსენდგას არ გამოვიდაო. » —

ღვინობის თვის რკასა.

«ეს ემსგავსება ჭწორეთ ბოდვას ხიცესში. ყურში უწყუნებს: «რას
იტყუით მარიონსეღ? გინახამთ მარიონი? მიღებუდი ხარ მარიონ
თან?»

ფესს ვერ გადახდგამთ, რომ ესენი არ გაიგონოთ. ექელანი მ-

ჩინოსნულ ღაშაწაკობებს, მთელი ჰარბი მარინის დაჭიდებს.

— მითხარ, თუ ღმერთი გწამს, შენ იცნობ მეფის საწინაღარს ეპერის?

— ჰო, რა იყო?

— ის სომი იქტეკა და იღუპება მარინოსედ.

— როგორ? —

— იმას მიუერთებია მარინისათვის ამის წოდების დღესა ძვრთვისა სპეკული, შვიდი ათასის თუმინსა

— რას მეუბნები?

— გარწმუნებ. — ეს სულ სასელწიფო ფულია... მაგრამ აი კიდევ მეორე ასლი ამბავი. მე ვნახე, როგორც გერცოლი ბუკინლემი შევიდა მარინთან.

— ეტ რასაკვირველია? მთელი ქვეყანა დაიარება იმასთან.

— კეტე მართალია.

ღვინობის თვის თსუთმეტს

მიღორდი ბუკინლემი უმაგლითა ჰარბის ტემით ექტეკა კეკლე-
ტა ვენერას. მაგრამ ეს ღმერთა გაჯავრებულია იმასედ. ამან იცის
რომ მიღორდი აღგნსებულია სსწა დიდი ქაღისათვის ლუკრში. —
რა ჰქვიან ამ ქალს? — ნუძო... გამოიციანით, თუ შეგიძლიანით, მაგ-
რამ სუ წარმობთქმით ვია, თორემ სვალ გამოგვლიძებათ ანუ შა-
ტლემი თუ გლეხი ხარ, ანუ ბასტილიამი თუ კეთილმობილი ხარ. •
«ღორდი ბუკინლემი არწმუნებს, რომ ეს სსმებისულ ტყუილიაო
და მარინიც იკურებს.»

ღვინობის თვის ოცხა.

მეფის საწინაღარმა დაუთმო ლაგვი. ეს ისევე დაიჭერს ლაგს,
როდესაც მიღორდი გარდაბიჯებს ზღვის ტოტხა ლამანშსა, ესე
იგი, როცა ის წავა ანგლიაში. გუშინ კეთილმობილი ანგლიანინი
ამჰარტანად გამოსატყულებით ივდა მარინის ლოყაში ტვატრში.
იმან აუშსო მარინს ზადა მკირფასების და იშვიათის მებელით და
ნივთებით. მარინს ეკრა დიდ მშუწნიერი ქამარი, რომელიც ეკუთვ-
ნიდა ოდესმე საბერძნეთის დედოფალსა ლექსი კომინის ცოლსა,

ძოც ღ ოწი ათასი ოქრო მიუტია გერცოლს 32 ჭამარში.

ღვინობის თვის ოც ღ სუთხა.

ღღეს მილორდს ექებდნენ თავის ხასღში, ღუერის ხასხსლეში, მწკანე აღახუებში აღმოსავლეთის ბაღისა რომელიც არის დედოფლის ფანჯრებს წინა, ერთის სიტყვითა ვეელგან, ხადაცვი იმას ჭქმინდა ხეულებს სიარულისა: მაგრამ ვერ იზოვნეს ვერსად. — მხოლოდ ერთი მარინი არ არის ამოფთებული იმის დაკარგვასედ. —

გიორგობის ათხა.

მილორდი ბუკინდემი ჭსტეუოდა, როდესაც გვარწმუნებდა, რომ იმას გული სხვისთვის არავისთვის არა აქვს აგონებული სიუწარულით, ის ეგურეუბოდა (ჭათიებს უგეტებდა) მადმასულ დედოფლისა მხოლოდ ამიტომ, რომ ამის ხასხსა აქვს საკურველი მგზავება იმ დიდის კაცის ქალთანკის ხასხსხსაც, თუნდა გამოცინათ კიდეც, არ გიწიკეთ წარმოსთქოთ ხმა მადლა. —

ბუკინდემმა ჭხთხოვა მარინსა ჩაიცოს იხე, როგორც აცვია იმ დიდებულს ღ დიდის კაცის ქალსა, ამიტომ რომ მგზავება უფრო ხაცრად იუოს. მარინი ეყვასში დებაძა იმას: მოძრაობაში, ხაარულში, ღაზარკაში, ღ თითქმის ხადაშურ თავის მოხასეუში. — მარინს ეს მეტად ეწეინა; მართლაც დიდი აზიდა იუო იმის მშუწნიერებისათხ. მარინი შეიჭმნა მხოლოდ კოპიო. აღტაცება ბუკინდემისა ეგუთენიდა იქ არ მეოფს ნამდვილსა!

მილორდმა მამინვე მიიღო მარინისაგან თავისი გარდადგომა. — ჭაღმა არ მოინდომა ემსახურნა იმისთვის კოპიოდ. ამ ამავმა ჭაღაქში განხვრცელა სმიერება. თუთონ მარინი გაჯავრებული ვეელგან ვეროდეს; ამ სმიესა მახწიეს ხასხსლეძინ. —

მეფემ ღუადოვიკმა მოისურვა ამ ჭაღის ხასხსა. მოასდინეს განკარგულება წარუდგინონ მარინი ზაყურათ ხაცმული, ზატარა ცერემონიის შეძეეც, ძიღის დროსა. — მოითმინეთ! ჩუწნ მიჯასწევთ დაწვრიღებაძდინ.

გიორგობის ცამეტს.

ღაჭკრა თერთმეტი ხასხსლის კედლის ხაათმა. მეფე ღუადოვიკი

ხალათში ესაღმება თავის დაკრით დარბაისელ სალსსა, რომელიც იმყოფებოდნენ მეფის ტანთ გასდის შატარა ცერემონიის ყაშსა, ჭ მეფის მეკარე უღებს იმათ კარებსა ჭ წარმოსთქვამს ჩვეულებრივ სიტყვებს:

— გაბრძანდით, უფალნო! მეფეს სურს მოხვედრება!

ხალსი გამოდის. შთებანი მსოფლად ისინი, ვისაც აქვს ნება თავისუფლად შესვლისა ხანხალში. გამკრძინური თავსა ვარცხნიბ მეფესა; შემდეგ შემოდის გამკრძინური ორის ოქროს თიფშით, რომლებსედაცა დეეს ერთი ხალოვეტი; ამისი ერთი ვუთსე დახველებულია წყლითა. მეფე ზირს იხანს, აწმენდს. ამდეკს ბრძანებს რა დროს გადავიდონ, ჭ ითხოვს ყველას— ზირის ფარების ბელგარდის გარდა. გამკრძინურმა ჩამოაფარა ფარდა, რომლის უჯან მეფე ჩაწვა ღოგინში, ჭ გამოვიდა.

— მეფე, მოასვენა ბელგარდმა: შავი ელას თქვენს ბრძანებასა.

— წაღი ჭ შენ თუთონ შემოიყვანე აქა, უბისა მეფემ.

ბელგარდი გადის კაბინეტის კარებიდან ჭ რა გაივლის ორს ტალანს, შევა საიდუმლოს ოთახში, ხადაც ერთი ხანთი მეტა ბოლოთასა ჭერამს მშენსიერა ტახტუკი, რომელიც სიცივით განკალებს. მეფას ზირის ფარებსა ჭგონია, რომ ორის ღოგინი კონსით შემოდისა გაათბოს ეს უმაწვილი, რომელიც— ხუნსი მცნობი მარინია.

— წამომეკვიით... მეფის ხალოდში უფრო თბილა.

— კარგი რომ იქ მანდა თბილა! მკრამ რა უნდა ჩემსა მეფეს?

— მეტადრე ამ დროს, დაუმატა ბელგარდმა: მართლად საკურველია; მე თუთონ არ ვერწმუნები ჩემს გრძობასა: მე თითონ არა მკურა, რომ ამ დროს მიმყავს უმანკო მეფესთან მშენსიერების დიერთა. — ზი რისთვის მინდა შენი გოცხა, მარონ... უნდა გულა დავავრო, რომ არა მძანამს... შენ მადსრულებანიკე მე იმ ხელობას, რომელიც მე არ შემეფერას; სიმართლე მოითხოვს, რომ ჩემა თავი დავისანუქრო... დამშვიდებული იყავი; მეფე გრას დანახამს. —

— ხწორეთ მითხარი, მოხიო ბელგარდო, მეფეს აქვს კარობრივური...

— მკრამი არცარა ვიციონ ჭ კრცარანს გეტყვა, უბახუხა ბელგარდმა: ზოგი ამბობს ჭო, ზოგი არა... იქნება მართალია ჭ ტუვილი შენ გაიგო... ბელგარდმა შეიყვანა მადმა სულ დელგარმა მეფის ხალო-

დში, ჭ უნდოდა თუთონ გამოსვლა. ფარდა ნელა გაიწია.

— არა, არა, დარჩი აქ! უბრძანა მეფემ ბელჯარდს. ჭ მოართვე სკამი... უფალს.... მეფემ ისევე ჩამოაფარა ფარდა. — მარიონმა ჩუმიხ დარჩინით ცხვირი აიწია. ბელჯარდმა ერთი სკამი იმას დაუდგა, მეორეც თავისთვის დადგა იმის სხლოს.

— უფალო, უბრძანა მეფემ: მართალია, რომ ერთი შენი მტრობი ქალი მიიღებდა სოღმე ანგლიის ელხსა ბუკინლემსა?

— ტყუილმა ზაქმა კადეკ ცხვირი აიწია ჭ არა უზნესარა მეფეს.

— ვინა ხარ შენა? ჭკითხა მეორეთ მეფემ: მაგრამ არა, ეგ უსარგებლოა; მხოლოდ მიზანსუხე მე, შენ მადმანუელ მარიონს იცნობ? —

— მე თუთონ გასლავარ მარიონი.

— მე ეგ არ ვიცი ჭ არც მინდა ვიცოდე! ბელჯარდმა მიიღო ბრძანება მომკვაროს ზაქო, რომელმაც იცის ჭ უნდა მიიხრახ რამდენიმე სტროო ცნობანი... მე ვეკითხები იმ ზაქსა ჭ იმისაგან მოგვლი ზანუსსა ჭ არა მარიონისაგან.

მარიონი ანთო მუღვილეებისაგან ჭ უზნესა:

— მეც არაფრით არა ვარ დარწმუნებული, რომ ველანარაკები ჩემს მეფეს. თუ ღირსსა მეოფს მეფე ჭ თავის სასეს დამანასკებს... ფარდა შეირსა ჭ უფრო ერთმანერთს გარდუფინერ იმის წვერება.

— ბელჯარდო, დაუფიცე მაგ უფალს, რომ ეგ იმყოფება მეფესთან. —

— გეფიცები ჩემს სულს, სასარებას, მამანასს საფლავს!

ბელჯარდი ტყუებს იკნეტდა, რომ არ გაყენას ამ ფიცის წარმოთქმასკად.

— კმარა, უთხრა მეფემ. ამ დროს იმან გამოყო კელი ფარდები-დგან ჭ სტოლი დააკაკუნა—

— არა გშინა, უფალო? ჭკითხა მეფემ.

მცირე ალაგი ჩემის ფურცლისა ნებან არ მძლეკს განვარძელო ეს სასიამოვნო ამბავი ჭ იმუღებულვი ვარ სვალამდინ გადავდო. —

გიორგობის თორმეტს.

სტოლზედ მოართვეს სხუა ჭ სხუა ნადირის სორცი ცივად. ერთი ბოთლი სერქი ჭ ბუკრი რამ ტკბილეულია.

— ჭსჭამე რამ, უთხრა მეფემ ზაქსა. ბელჯარდი გაგიწევს კამპანას

ბელგარდმა დაუსხა მარიონსა რუმკასეჲდ სერესი ჭ აკანსათჳსაც
დაისხა.

— დაგლიოთ მეფის სადღეგრძელო, უთხრა მან.

— სინარულით, უზახუსა ჰაჲმა.

— უუალო, უთხრა მეფემ: მამ ეგ მართალია, მადმასეჲდ დელორ-
მსა ახლო დამოკიდებულეჲა ჭქონდა ტერცოლ ბუენილეშასა?

— სრულბით მართალია, უზახუსა ჰაჲმა, რომელიც თავის თეთრის
კბილებით ჭხიძიგნიდა მწეურსა.

— კარგი... მგონია ესლა კი შემომიწერაღან?

— შემომიწერაღან სიკვდილამდინ.

— რათა?

— გერცოლი ლეკანდია... ის აძლეჲდა თავის თავს რაღაც აუსრუ-
ლებელს იძედსა.. იმას თავში სსუა ფიქრი ჭქონდა...

— იძედსა... შენ მაგასეჲდ დარწმუნებული ხარ? ჭკითსა მეფემ.

— სრულბით, უზახუსა ჰაჲმა, ჭ დაცალა რუმკა. ბელგარდმა კვა-
ლად აუძხო სერესით.

— ამბობენ, მითომ მადმასეჲდ ლელორმი ლაზარკობს, რომ გერ-
ცოლს უთხრენია იმისთვის ჩაიცოხ სოლმესონანი სავერდის კაბუბიოჲ..

— მართალი გსლავს, მეფემ.

— შუბლზედაც რუმესტის ჯილა გაიკეთოს სოლმეო.

— დიაღ, მეფემ.

— მითომ ლპით გერცოლი თავის სელით ასვეჲდა მარიონსა
თავსეჲდ გრუჲევის ლენასო.

— დიაღ, ეგ დაწერილებითი ამბავი სულ მართლად მოუსხენებიათ
თქმუნის დიდებულებიხათჳს — აბა მეც მაგასეჲდ განანსლდა! შეჭევი-
რა ჰაჲმა, რა დაცალა მეორე რუმკაცა.

— რა იცოდა მადმასეჲდ დელორმმა, რომ მეორე... გვამსაც, რომელსაც
წარმოადგენდა მარიონსი. ჭხიძინამს სოლმე მაგკვარის თავსეჲდ მოხს-
ვევითა? ჭკითსა მეფემ ყრუის, არეულის სმითა. —

— მილორდს ჩეულებათა ჭქონია ძიღში ბოღვს, უზახუსა ჰაჲმა:
ერთს სსახლის ქაღს აწწერია იმისთვის დაწერილებით ტასიხამოსი,
რომლითაც მე მრთამდა სოლმე ისა. როდესაც გასულა პირველმა
სიანსლდის წამმა, მე მივწერე მილორდს, რომ ეს ისტორია მეტად
სსახცილოა ჭ ყველას ვეტყვი, ვინცვი ყურს დამიგღქს.. სს! სს!...

სა!... სიგნალიზაციის არ დამაჰინწუდება გიტინო ამა სეკ. უკვლად ფარდა
გარდისხსა და მრისხანების სახით მეფე წამოჰყდა ლოგინიდან.

— უფალო, შეჭურა იმას; შენ შეგიძლიან უთხრა იმ ურცხვს დე-
ლორმხა, რომ ის დამთხვეული და უჭკუო არის!

— რათა? წაიღუდღუდა შაჟმა. იმას კელიდგან რუმკა გავარდა და
განკალით უფურება განრიხსეხულს მეფეს.

— უთხარი იმ ნამუსიანს ქალსა, რომ ერთის ძილში წამოგარდნი-
ლის სიტყვით არ აგრძელებენ მაგ გვარს ისტორიას.

— ძართალია, კელმწიფე, მაგრამ...

— უთხარ კიდე, რომ, ჩუქნ უბრძანებთ იმას ესჯავ წავა-
დეს სახერობილეში შატლეში.

— შემწიწალე, მეფე!

— იქ უნდა ელოდეს ის, ვიდრე კარდინალი რიშელიე გადასწვევტს
იმას ბუღსა... იმასაც ჩემებრივ სურს მკაცრად დასჯოს დამ-
ნამაკე სამაგალითოდ და სხვების შეუზოკრების სასკენებლად, როგორ
უნდა შატლევი ჭსტენ ზოგს სახელსა და როგორ შეამაგროს თავიანთი
ლიკლიკა ენა... შენ გაბარებ, ბელგარდო. რომ ეს ქალი არსად გა-
იზაროს... გმადლობ ცნობისათვის, მშენსიერო შაჟო. — დასჯამდინ
მე მინდა შემეტყო ნიამრთლე მაგ სმებისა. — მე შენთან საქმე აღარა
მაქნის... ღამე მშჯლობისა!... ფარდა სმიერებით ჩამოეფარა, მაგრამ
შაჟმა მიიღო გამბეჯაობა, მეორეთ გარდასწია ფარდებს, წავლო მე-
ფეს ხელში და აკოცა...

ლუდოვიკო ამოდ ცდილობდა გამოეკვლია თავისი კელი; შაჟმა
რამდენჯერმე აკოცა იმას მწიწებით და ჭსთხოვდა იგი:

— გვედრები თქმისა დედებულებავ, მოისხენეთ!

— გამიშვი!

— გემუდარები, ნება მომეცით...

— გეუბნები, გამეცალე მეთქი აქედან უფალო! —

— ვერ გაგინდები! შეჭვირე შაჟმა, რა აიწია თავი მადლა: მე არ
გავალ აქედან! მეფემ მომშატოვა მე აქა, მე იმისი სტუმარი ვარ.,
ვერ ვასმამი არ გამოთავებია. —

ამ სიტყვებით მარონი კვლავ დაჭსკვდა სტოლზედ და ამისა რუ-
მკა ხერხით.

— დავლიოთ მეფის სადღეგრძელო, უფალო ბელგარდო... ნუ

მანიშნებ, რომ მე გავჩუქდე... შენ მომიწვიე მეფის ხასკლობით ხასხლეში. აი მეც აქა ვარ! ესეა, რაკი ვახშიმი მაჭამეთ, მეივეს ხუროს გამისტურიროს ხასხერობილეში..! ეგ არ შეიძლება დ არც იქნება! მე აქ დავარჩები დ იქამომდე არ გავათავებ ვახშიმს, მანამდისინ მისი დიდებულებას არ ინებებს გამოცვალს თავის ძრისხსნე ბრძანება ჩემის დაჭერის გამო.

მეივე გარცებით უუურებდა ჰაყსა.

— უფალო, უთხრა მან: ეგ ასეთი შეუპოვრობას არის...

— რომლისათხსაც უმოარჩიფესად ვითხოვ თქუქსნი დიდებულები-ხაგან მოტეკებას; მე არ შემიძლიან ხსუფურივ მოვიქცე... ხასხერობი-ლეში! მადლობას მოგახსენებთ. იქნება იქიდან გამომიშონ როდისმე, მაგრამ ასეთს შირობას ჩამომართმევენ, რომლის აღხრულებასაც მე ვერ შევიძლება.. გარდა ამისა, ნუ თუ თქუქსნი დიდებულებას ეცდება წააქეხით გარყვნილებაში თქუქსნი ტყუილი—წმინდა კარდინალი?

— დმერთსა ვჭფიფავ, შეჭფვირას ბელგარდმა: მესაფერი ხასხელი ამოურჩია ამან კარდინალსა!

— რა გინდა ჭხთქუას მაგითი, ლამაზო ჰაყო? ჭყითსა მეივემ ცოტას მოდიშებით.

ეს შესამცნია ჰაყმა.

— მე ამითი ეს უნდა მოგახსენო... მაგრამ ჯერ მეიური სიტუქა მომეცით, რომ ცისეში არ გამოგხანით.

— გაძლევე მაგ სიტუქას, უფალო.

— მერე რომ ყოველი ჩემი ნათქვამი კარდინალს უამბოთ, ვინ მეყოლება თავდებათ ჩემის თავისუფლებისათხს? მოახსენა ჰაყმა.

— არა, არა... კარდინალი არას შეიტყობს გეფიტება, უთხრა მეივემ. ის აღარ იმალეობდა ფარდებით დ ველარც თავის მოუთმენელობას ჭფარამდა.

— ჭხთქვი: ჭხთქვი, მარონ!

აი ჩუქსნმა ქალმა ვაყის ტანისამოსში დანიწო მოთხრობას გრძელის ისტორიისა კარდინალზედ, ზოგი მართლისა, ზოგი თავისაგან შედგენილისა, რომლის მოსმენითაც მისი დიდებულებას ლოგინში ტრიალება დ იფხრაწობდა სიცილითა დ შირიდვას ჭხტვიოდამას განვეირვებითი სიტყვები ამ გვარნი; ჭყაი ის ბებერი ემძავა! ჭყაი ის ბებერი ემძავა! ჭყაი ის თვალთმაქცი! მართალს მეგუბნები? ახა რას

ვიფიქრებდი მე მატეებს იმისაგან!... როგორ? მაღა და?... ოჸ, გავთხუზნი იმას ჩემს წიგნში ფაფათან!... »

ბელგარდინი სარსარებდა რაცღი შექმდო. რა სედამდა თავის მხიარულად. ლუდოვიკმა ჩოთისოვა სერესი ჭ დაიწყო რუძკების ვასება მშუწნიერს მომთხრობელთან. იმის დიდებულება აღარ ეუნებოდა იმას უფალო; იმან დაუწყო სახელის წოდება მარიონ, მერმე ეუსებოდა, «შენ, » შექმდე გამართო იმას კელი ჭ დიდხანს ეჭირა თავის კელში; კიდევ შექმდე თუთონ მეფემ უამბო მარიონსა, ვინში-აჯ უოფილა შექვარებული კარდინალი, ესე იგი ზირველად უყვარდა გერტოლინია მარია დეშევერენია, მერმე მადამ დუქარეი, მადამსელ მონმორანსნი ჭ მრავალნი სასახლის ქალებიო. ჭ დაბოლოვა ამ სიტყვებით;

— იცო რა, მარიონ? შენ ძალიან ღამაზი ხარ! ჭ ის წყუელი რა შელიე... შენი ცისეში ხანძა არ შეიძლება.

შექმდე რა მიუბრუნდა ბელგარდსა, ლუდოვიკმა უბძანა:

— დაგვანებე ჩუწნი თავი, ძველო მეტობარო, გადი აქედან!

ზირის ფარეშმა აღაკვინა თვალნი ზეცისადმი სასაცილოს გაცეცებით ჭ რა გამოდითადი ჭიფიქრობდა: ესლა შეც დავიჭერ იმათ მხარეს, ვინც ამტკიცებდა ჭოკო!

მარიონმა საჭიროთ დანისა მორცესობით ძაწს თავი დაეხარა ჭ ეთქვა სელის სმით: მეფევე, ახ მეფევე... არ ვიცი შემადლიან სება დავრთო...

— შენ კვანხოდეს ვერ მისვლება, ჩემო ხაწყალეო მარიონ, რა უნდა გითხრა.

— მომიტევეთ კელწიფევე, მე თითქმის მივხვდი, მოახსენა მარიონმა ზრანსკვით.

— მისვლი?... ანა მითხარ? — განა რომ ხავერველია?

— არა მეტია... ის უფარე გამიკვირდებოდა, თუ რომ არ დავტესკათ...

— მარტლა?

— რახავერველია. მე უოკვლთუხ დარწმუნებული ვიყავ. რომ ცილს გიგონებდნენ.

— როგორ? რაში მიგონებდნენ ცილსა? ჭკითისა მეფემ.

— ზარეში ბორელი ენა ბევრია... მაგრამ მე ერთი წამიც არა

მქონის ეჭვი, რომ თურმეტის წლის უმაწვლი კაცი...

— ეე, რაზედ ვლანანაკობთ ჩუქნა?

— როგორ თუ რაზედ?

— ჰო, რაზედ?

— თქუჩნმა დიდებულებამ უკეთესად არ იცის რაზედაც?—

— რასაკურველია მე უკეთესად ვიცი! გუხმის მარიონ? მე არ მი-
ნდოდა მეტქუა ბელგარდთან... ის ეცდებოდა გავემოფოთებინე... მე
ვიცი იმისი სისათით. — ის დამაწუებდა ევედრებასა, რომ მე ვითმენ
ამ გვარს კადნიერებას... მაგრამ იცობა, ჩემო სავკარელა: კარდინა-
ლი დიდი პოლიტიკაი; ჩემოუ სსჭირთა იმისი ხამსხურით... ამას-
თენავე იმას არა ვრანსამ მეტად სსშიმრად... ის ჩემის ცოლისაგან
უფრო ცოტას გაიტანს, ვიდრე შენგან ღ კერტოდინისა შეკერვისხაგან,
მართალს არ ვამბობ?

— მეც კერე კვთვიჭრობ, მოასხენა მარიონმა გაცვებულმა ამის გა-
გონებით. აღარა გაქვსრა ჩემთან ხაიდრუძლო საბძანებელი, შეფევე? მამ
შემიძლიან ბელგარდს ისევე დაუძსო?

— მოიტადე ჯერ... წარმოიდგინე, მარიონ: კარდინალი ღამის მო-
სახვევსედ უფრო ჯავრობდა!

— მართლაც? ეც ძალიან სსსაცილოა!

— იმასა ჰქონდა ორ ნაირი მიზეზი ეჭვისა... ხა! ხა! ხა! იმან
რომ იცოდეს, შენ რომ ესლა ჩემთანა ხარ აქა!...

მეფემ სრულებით მიითრია მარიონი თავის ქვეშაგებთან. ქალმა
მორცხობით ნელა უკან დაიწია.

— ოო, დამზდეული იყავ, შჯლო ჩემო, შენ შიში არახი გაქუხ.

— მე მაგასედ სრულებით დარწმუნებული ვარ, გელმწიფევე.

მეფემ მარიონის კელი გაუშო, მიდო ბალიშსედ თავი ღ უთხრა
დამთქნარებით:

— შენ ღამისა ხარ; რასაკურველია, აქ ეჭვი არა არისრა... მაგრამ
ღმერთამა დამითვაროს წაგაქსო... გარყვნილების გზასედ... მერწმუ-
ნე თუ გიხდა დავიკერო ჩემი რქვა, მოინანიე შენი ცოლოები...

— კარდინალი რაშელაე წინაღმდეგთა მაგისი, მეფევე.

— ხა! მამ ეც სსხუა ხაქმია... მე მსოლოდ მინდოდა შენს ხას-
რგებლოდ... მილორდის ისტორიის გამო... ნულარას იტყვი... ეც
კარდინალს აცუცნლებს.

— დიდი უბედურებაა!

— შენთვის იქნება დიდი უბედურება... რადგანაც ბელჯარდს არ ესმის ჩუქრნი ღაზარაკი, მე შემოიღიან გიჟსრა შენ, რომ მე ყოველთვის ეება არა მამებს ისა ვამქნა, რაც მინდა... გარწმუნებ: მე შემინან შენსგამო: შეიძლება შენ ჩქედანვე ცისეში გაგისტუმროს. მეივეს ყოველს სიტყვასეად ამოქნარება.

— თქვენს სამ სიტყვას მომცით, მეივე! შექვეირა მარიონმა ში-შით. —

— ოო ჩემი სიტყვა... გარდინალი.. გარდინალი, რა ვქნა? მე მაგ საქმეში სელებს ვიბან... ძილი ნების!

— თქვენს არ დამზირდით გელმწიფეკ... მარიონს არ დაქსრულებინა ვერ ეს სიტყვა. მეივე უბეე სერინამდა. —

გიორგობის ცხრაშეტს.

მოთელი ჰარიეი, ჩინებულს მარიონსეად ღაზარაკობს ჭ ჩუქრნი იმე-ლებუელი ვართ იმასვე დაუბრუნდეთ. გუშინ ამ ტურფას შეუკრება ყოველი თავის თავგანისმცემელნი; სულ ოცდა ცხრაშეტეი ყოფილან.

— უფაღლი! უთქვამს იმას: გარდინალი შინხადებს მე ომსა. მზათა სართ თქვენსა დამიფართო მე? — თუ არა, მე გავალ ამ ქალაქადგან-ყველანი დანჯირდენ ებრძოლონ იმის გულისათვის მინისტრსა. მაგ-რამ გარდინაღს მარიონისათვის არა სცალიან: ის ყურსა ჭ თვალს ადევნის გრაფ შალესა.

ქრისტეობის შირველს.

სმაღლა გამოთხოვნი გამრავლდა. საჭიროა გამოიცეს ამაზედ მკატ-რი კანონი, რომ მოუღოს. ბოლო ამდენ კეთილშობილთ ემაწულგანე-ბის ყლეტას. ამბობენ ეს მეთაე დუელი გადუნდია ტრანს-უა მონმო-რანსის იმათთან, ვინც ჰბედამსო თავგანის ცემის გამოცნადებას შა-რიონისას. თუ რომ ყველა სავკარელს მარიონისას ის ამოჭსწვევტს, უთუოთ სასელმწიფეო დაობლდება კეთილ შობილებით.

ქრისტეობის ოც ჭ ორს.

სასურველი ბრძანება დუელიანგამო გამოუციათ. მონმორანსი და-

მალულა. მარიონს ან შეუძინევა იმის განშორება.

• ანგრის 2 ს.

აი ბრწყინვალე სახუჭები, რომელიც მარიონ დელორმს მიუღია ანაღ წელიწადსა. 1) რვა დიდრონი ჩინეთის ფაიაფურის კაზა ძვირფასები; 2) საუბუერი მარგალიტის მსხლეხისა, მშუქნიერის წყლით. 3) წველი ანაბეთის ჯინშის ცხენი; 4) მარჯნის დიდი ყუთი ოქროებითი სახე; 5) საკვრდის ტრასტრეკანდი. — შიგნიდან ფარხით ჭეება ოქროთი დაფერილი. 6) მრავალი წვრილიმანი ნივთიულები ჭე ძვირფასი თვლები. ერთის სიტყვით ყოველი სახუჭარი დაფუფასებათ ჭე შემდგარა ოცდა სუთი ათასის თუმნისა. მომართმევეში ბეჯრა ივარადრებიც ყოფილან კარდინალიდგან დაწყობილი. ჭეკვიანური დაწყობილებსა ანაღწელიწადი: იმ დღეს შეირიბა მარიონმა გერცოლი ბუკინლებიც ჭე მეფის საზინადარი ემერიც. მაგრამ ქარის მოტანილს ნათქვამია, ქარივე წაილებსო. —

ანაღ ისევე მე ვიწყობ ჩემი ისტორიის წერსა. —

რასაგურველას, მე გვდილობდი ან წამკეთის ეს გასაღვისძარი იფურცელი (გაწყითი). მაგრამ კეთილნი მეგობარნი თავიანთ სულით მომიტანდნენ სოღმე. მე იმ დროს ბეკრი წვესა ჭე ჩემი მწუხარება გამოვიარე ამ ამბებებს ბეჭედითა.

ამ უკანასკნელის სახუჭების გამოცემის შეორებს დღესა, მე მიველქვამ რქონდოსთანა მოხალაძარაკებლად. ეს დიდ სულჯანი კაცი დაემპირდა აღარას დაგებულამ შესს გამოგო ჭე მიიღო იმან შრომა შექმნუბუქებისა ჩემი ქანა ორა ათასის თუმნისა მოკლებით, რომლითაც ვაუადე იმისი სინუქე. — რადგანაც ამან შემდეგ ჩემსეფ აღარა იბეჭდებოდარა იმ გაწყითში. ამასათვის ყოველ დღით რავი გამოვიღვიძებდი, ვვიოსულობდა სოღმე იმან. ერთსელ მე წავივითხე შემდგომი:

• ვადევე შეოქმა! კარდინალმა ყველა გამოახინა: გერცოლინისა დეშეპერეჩა ბლუში გაუსტუმრებათ, ჭე გრაქა მალე გაქცეულა. ამბობენ რომ ამ შემთხვევას გამო გრაქინიანთვან წაურთმევიათ ერთა გროვა წერილება, მეტად სასაცილონა... მაგრამ ჩუქს უნდა გაგზუდეთ ჭე შევიბრალეთ ქიმის ეურება; დიერთმა ჭქმისა ეს კეთილი კაცი დაბრძაველს ჭე დაყრუვდეს! —

მარია დეშეპერეჩი ყოველთვის ჩემი მოწყალე ჭე კეთილი მეგობარი

იყო. მე ვერას უშეკლავდი იმას დაძებრუნებისა ბლუაღვან; მე მსო-
ლოდ შემედლო გამუხეუმებისა რენოდოს გახეთი იმის ძაზხვის გამო.
იმას დაიფასა თავისი ხიზუმი სამის თუშნათ, — თათქის მუქათო. —

ბევრი ასეველტები იწერებოდა ამ გახეთში ერთს ანდრია ღვდელ-
სედ, რომელიც უოკელ გვირა ქადაგებდა სსტა ღ სსტა ეკლესიებში
რიგით. — ზოგი ერთი ამის ქადაგება შეიქნებოდა სოლმე ერთი კვი-
რის ხატიანი ამბავი. ერთსელ ის ქადაგებდა მარია მაგდალინის
ცოდლებსედ.

— ან! მოწუალენო გელმწიფანო, შეგვირან იმას უეტადა: რამდენი
თქუტნგანნი ემუხავებინ იმას?... უურუო, მე ვსედამ თქუტნშია ერ-
თისა, ხრულებით იმის მგზავხსა; სოლო რადგანაც ეგ არ ინანიებს
ცოდლსა, მე მინდა შევარტვიანო ღ თავსედ სელტსოტი გადავავარო.
ქადაგებულმა ასწია ზევით სელტსოტი. — ეველა დედავანმა თავი
დაიღუნა.

— ოტო? ჭსთქა იმას: მე მეგონა, რომ მსოლოდ ერთი ემუხავ-
სებოდა მარია მაგდალინის, თქუტნ ასიც უოფილსართ. —

ერთსელ დიდმარტუმა, მამა ანდრია მოანდომა დემტვიტებისა,
რომ სამარხო სატმელი ხასარტებლო სსეკელისა სიმრთელასათს.

— თქუტნ არ გიყვართ მარხვის შენახვა, მოწუალენო გელმწიფანო..
თქუტნ ამბობთ, რომ მარხვის სატმელისგან ვვითლდებით ღ ჭსდე-
ბით. — აი შემომსედეთ მე, იმას გადამიშულა მხსვილი, მარღვიანი მე-
ლავი ღ ასწია ზევით ეველას დასანსკებლად; მე უოველ დღე მარხვას
ვინასამ, მაგრამ, აი ეს ეველაზედ ვატარა სო არისო ჩემს სსეულში! —

ის უშლიდა სამიჯნურო წიგნების ვითხვასა ღ ერთსელ ჭსთქას:

— ტუულათ უშლი მე დედავანებს, რომ სამიჯნურო წიგნები არ
ივითსონ; მაგრამ რავი მე მოვბრუნდები ღ ზურგს მივაქტეკ. ისინი
მშინვე ცხვირს ისევ ხაჭეოფენ სოლმე იქა! — სასელი ამ ქადაგებუ-
ლისა გავრდა ეველგან. მთელი ჰარია იკრახებოდა სოლმე იქ, ხა-
დაც ის აზირებდა ქადაგებას. მეც შეკვსწარ იმას ერთსელ. ის ჭსწ-
ეველიდა ღ აჩვენებდა თავის ქადაგებში ტოფილსა ღ დებაროსა,
რომელთაც დაებუტდინებინათ ღ გამოცრათ წიგნი, ხადაც უღთოებს
ღ ურწმუნოებას ამტვიტებდენ ისინი! მართლ მსაჯულობა ექებდა
ამის მთსკვლებს დასაწველად შეადანსედ როგორც წიგნებისა, ეგ-
რეთვე იმათისა, მაგრამ ვერ მიაგნეს. მე მამა ანდრია ამას თუშნის

დაპირებით საეკლესიოთ, მასწავლავს საიდუმლოდ იმათი სადღეურნი. ისინი იყენენ დამაღლენი ბნელს ღრმა სარდაფში ვიღაც წიგნების შეიღავისს. მე ვინსე ისინი. ჩამომხმარნი, ჩამოყვითლებულნი სიღარიბით და ნოტიოში ვადმით. — ბევრი იტირა დებადომ ჩემს ნახვასედ; ნანობდა ჩემს გაშვიბას, თეოქალთან მეგობრობას, რომელსაც დაღუპა იგი გარყვნილებაში, ქალღდის თამამობაში და უღთობაში. მე ბევრი ვწესთსოვე მოშორებულყო იმ ემძავს, იმ სულის წამწყმედელს, მაგრამ უკვე გვიან იყო. იმისგან განშორება არ დაისხნადა მას მართლმსაჯულების კელიდგან. — მე დაუბრუნე დებადომ თავისი მოცემული ექვნი ათასი თუშანი. ის დიდხანს უარსედ იყო, და თეოფილმა ჩაიღვავს ეს ფული ვიბეში. — ამის შემწობით ისინი გაიპარენ შარუიღგან. — როდესაც აღმოვითებულა მოკვლად დასარბისგან შინა, თერესა მომეკება და მიხსრა:

— ორი საათია ვიღაც ქვრავი ქალი ტულის შაკებში მოხალა, გაყვითლებული, დაქანტული, ცრემლიანი, ღებჩქი შირსედ ჩამოფარებული.

მე ვაკვლე ვარა იმ ოთხასა, სადაც მელოდა მწუსარე ქალი — ეს საჩქაროდ მომვარდა მე და შირსედ კელი მომადო, რომ გარცხებისგან არ შემეკავლა.

— გოგო გაისტუმრე, მიხურჩეულა იმან.

მე თერესას ვანიშნე და იგი ვაკვიდა ვარსედ.

— თქვენსა ბრძანებით გერცოდინია? აჰ, შარუშია, ჩემთან!

— მარიონ, სეყვარელო მარიონ, მე დავიღუპები, თუ შენ არ მიშველიმ მე განგებ მოკვლი ბლუადგან შენს სასასკად... ტევედრები მარიონ, მომარჩინე ამ სამინელის მდგომარეობიადგან... ვარდინად რომელიეს ჩაუგდია ჩემი წიგნები, რომლებიც მიწერია გრადე. შალესთანა... ტესმის? სამიჯურრო წერილები... ვარდინალი მეშეჭრება შენს ქმარს ვახვენებო! მარია დემევერესი მივდა ვრესლოსედ, მიიფარა კელები შირსედ და დაიწყო ტირილი. ის გლესურად იყო ჩანტული მავში და კელცხოცის ქვეშ დაემალა მშუწნიერი თავისი თმა; იმას თვალები გაჭსწითლებოდა ცრემლისგან. —

— რა უნდა ვქმნა მე, გერცოდინია? უთხარ მე: შენთვის მზათა ვარ თავი შეგწირო.

უნდა წერილები წარათო ვარდინაღს სებით. თუ ძალით... სხვებ-

რევ ჩემი დანხნა არ შეიძლება. მე გამოვიპაწმინდე ბლუდგას: იქ მტუფილად ავითმოფობა მოვიტყუე და ავით მრაცხემენ ვეკლანი; მხოლოდ ჩემს ერთგულთ მხარეებში იტინან ჩემი აქ წამოხველა და ჭიჭიანძენ რაცვი შეუძლიასთ. მე ბევრი ვეცადე შენახა ზატარა დედოფალი. კარდინალს ყარაული დაუფურცავთ იმის კარებზედაც ამ უბედურების შემდეგ... დიდი დედოფალიც მართა შედინი სან კარდინალიხაკენ არის, სან იმის მტერია: იმისი ხლობა არ შეიძლება. შენზედაც არის უოკელი ჩემი იმედი. — შენ იქნები ჩემი განგება... შენ უნდა გამოიხსნა იმ უღუთო კაცის კლანჭებიდან! — გერტოლინია მესველად, მტოტინიდა ხელეზსედ, შუბლსედ, თავსედ. —

— მე ვეკლავ ვატი, მითხრან იმან: სოლოჯენმა მიამბო, როგორ ატუფუბი კარდინალსა, და როცა გინდა წყალსედ წაიფეან და წყალს არ დააღვენიებ თურმე... აი რისათვის დაეკარე შენს მოტანებასა, ჩემო მარია.

აქამდინ მე ხსნობა დაკარგული მქონდა, მტრამ რავი შენა გხედამ, ესლა რაღაც იმედი მეძლევა; ახე მტრისა უთყოლო გამოტყუე იმ უკეთურს კაცსა ჩემს წიგნებსა. — მაგრამ, დეურთო, რა მეძველება, რომ გამოართმევა გერ მონსერსო?

— დეურთო იმედი მაქვს, რომ მოვასერსებ. უოსარ მე გერტოლინიასა. —

— ოო, დეურთო გისმინებს! — მამის დანხნა ჩემს ნამუხს, ჩემს სინოტსედ სიკუდილისაგან. რავი ჩემი წიგნები ხელში მექმნება, მაშინ მე დამძდებული ვიქნები, კარდინალის მუქარება ადარ იქნება ჩემთვის ხაშიში, და მე ჩემს ქმარსვე მოვიხმარებ მაშინ ვრად შადეს გამოხასნელად. კარდინალი გერ გახედამს იმის სიკუდილის გარდაწვეტას. დაიჭერებ, მარია, კარდინალმა ჩემსედ მოაგდო ამოვირჩიო ერთერთი — ანუ ზატარა დედოფლის გაცემა, ანუ შადეს დაღუპვა... აი, ხასე იმისაგან მოწერილი წიგნი, რომელიც მომიტანა მამა იოხებმა.

მე წავიკითხე ეს წიგნი.

გერტოლინია!

ვგრადე შადეს უზოჩენს მთელი გროვა მიწორამწერილობა შენ და ნიში; შენ იცი ძალა იმ წერილებისა და ჩემთვის ხამწუხარო იქნება ვახვენო ეს წიგნები შენს ქმარს დეშეკრესა. შენვე შეგიძლიან დაიბორსო ეს წერილები, მხოლოდ ამ ზირობით, რომ უოკელივე გა-

მოცხადო, ეკელაშა გაჭტუდე, თუ არა შენცა ღ შენს ხუვარულს
შაღუხაც მოქტევეან როგორც მოათხოვს სიმართლე განონისა შენ,
შეტკლდის უოკელივე უამბო მამა იოხესა. მაგასა აქვს ჩემი სრული
ნდობა. »

რიშელიე.

— გქმის, მარიონ? თუ რომ არ გავცემ დედოფალსა ანა ავსტრიე-
ლსა, მამის კარდინალი დაჭსჯის შაღუხა. — ჰსცხვენოდეს გასტონსა,
მეფის ძმასა!... ვატი, მეფის ძმა, მეფის ჩამომავლობის ხისხლი, ში-
შით განკალებს კარდინალის წინა. იმან თავის ბედსალობით, ტუდ-კა-
ცობით იუიდა თავის ჰატიობა.. მაგრამ, ის მინც ვერ გაბედამს უკე-
ლა ჰსთქუას, ღ კარდინალი ჩემზედ უფრო იმედულობს.. სამიე-
ლება არ არის?.. — ასლა მარიონ, რას ჰფიქრობ, როგორ უნდა შე-
უდგე ამ საქმესა?..

იმან დამიჭირა ხელები ღ მწუხარებით ჩამტყროდა თვალეში.

— რიშელიე თქუენს რდესმე გეკურთყობოდა, უთხარ მე: მიაშე
ტოტა რაშ შენი საქმე იმასთან.

— მართალა, მითხარ გრეცოდინამ. იმან წარმოადგინა, რომ უთცო
საბერო ტანისამოსში არ მომწონს, ღ ერთსელ ხაერო ტანისაღმისი ჩა-
ეცვა: მოვიდა ჩემთან, დაეცა მუხლებზედ... მე გავისარსარე ღ შევა-
რდი დედოფალთან, მინდოდა მეჩვენებინა ამისათხვაც ეს მშუწნიერი
კარტინა... ხულოჯან, შენ უნდა დაემურო. ხვალ მთელი სასახლე
ბრეტანში მიდის, სადაც უნდა გარდისადონ მეფის ძმის გასტონის
ჭორწილი მონანსიეს ქალზედა... ესეც მერე შერტხვენა!

— შაღე ნანტიონისეშია დაჭერილი... მეჭორწილენი იმის სასწრობე-
ლას ვარქემო ბუენას დაუგლიან!...

— რა, გერტოდინიაკ. განიმორეთ თავიდან ეკ მწუხარე ფიქრები.

— ჩემი წერილები, ჩემი წერილები — ღ ყველა კითილად გათავ-
დება!

— მე მივდივარ.

— მაკოცე ჩემო კითილო ხულო მარიონ, ჩემო ერთგულო მეგო-
ბარო!... უფრთხილდი კარდინალის მცბაერებას... არ მოგატეუოხ..
მე წამების თვლას დავიწუბ... ვიდრე მოხვალ...

მე თან წვილე გასაღები ჩემის ბადის კარებისა, რომელიც ბუელ-
ვარზედ გადიოდა. ეს გასაღები საჭირო იყო სასარულეზლად იმ

ზღანისა, რომელიც მე შევადგინე ჩემს თავში. კარტა ისევ შებმული
მედვა კარზედა, ჩაჭკვი და წავედი.

ადრე კარდინალი ჩემზედ ძალიან გავაწვრებული იყო, რადგანაც
არ ვეძიებოდი იმის სურვილსა. მაგრამ ჩემი ვიზიტის შემდეგ
მეფისთანა სამს დღეს უკან, იმას გამოვცხადე ჩემთვის თავისის მსა-
სურის სკლით რასაც ფუფს იყო შერიგებული ვიზიტებისათვის; ამის
გარდა ასევე წელიწადსაც მომივიდა იმისგან სანუქარი წველი მშვე-
ნიერი არაბის ცხენები, როგორც იწერებოდა რენოდოს გარეთი. —
ეს ყოველივე მიმტკიცებდა, რომ კარდინალის მრისხანებას გარდუგ-
ლია ჩემს თავზედა, ასე იმას დრო არა ქქანდა ჩემზედ მოსაწყე-
ლად. რადგანაც ჯერ ის შეთქმულების დაჭერისა და დაჭერის ფიქრში
იყო. — რასაკურთხევია, მკითხველნი ჯერ მისვებოდნენ სორაენის
მოკლეს თქმითა ამ შეთქმულების ამბავსა. აი ეს როგორ ყოფილა
როგორც ამბობდნენ. — კარდინალს ღლე ღლეზედ ეძლეოდა მძლავ-
რობა; ამისათვის შეიქმნა ყველა დიდგვარების საჯაროელი, ყველანი ბუ-
ტბუტბოდნენ იმაზედ და გაბტონი ყველანაზედ უმეტესად, ეს ამტყუ-
რებდა რიშედივსა. ამასვე, რომ მითომ ეს უკრამდა მოწყალების
წყაროსა და ართიკვდა მისისა და მეფის სიყვარულსა.

— მე სინარულს ვერა ვნახამ, მანამდისინ კარდინალი არ მოკვდებო-
ბა! ამბობდა გასტონი.

და აი, რვა ქარიფანტია ყმაწვილი კაცები ადგენენ შეთქმულებას,
რომ მინისტრი რიშედიე მოკლას თავის სხასსლეში ქალაქის გარეთ
ღანამი, ქონტენებლოს ასლოსა. ზღანი ამ შეთქმისა აჩვენეს გასტონ-
სსაც, რომელმაც მოიწონა. ამან კიდევ გაცხადეს თავისი ოფიცრები
კარდინალთან სთხოვნელად, რომ მოუცადოს იმას სადილათა, მოხა-
მსასურებებსაც მიხტეს სჯირთა დარიგება. როცა გასტონი და რვა აზ-
ნაურმული მივიდოდნენ კარდინალთან, ამ მოხამსურებს უნდა ჩხუ-
ბი აეტყუათ კარდინალის მსახურებთან, და მინისტრის სიყმდილი ამ
არეულობაში უნდა მოესდინათ... გრამა შალემ, მეფის საყვარელმა
მიხტა სიტყვა გასტონსა, რომ უირველად ეს შეხტეშს სანჯალსა რი-
შედიეს, მაგრამ შეშინებულმა თავის დაზირებით, იმან ვეღარ გაბედა,
იწყო რყევა და გამოუცხადა ეს საიდუმლო თავის მეგობარს მტკვე-
ბის კანტანს სენ ყარესა, რომ იმან ურჩიოს რამა.

გამიტანმა აღნობა ლუბით ეს ამბავი რიშედიესა და გაატრთხილა.

რომ მოკვლას გიზირებინო. კარდინალს არა მსჯელობდა, რომ სხუ
გაკადნიერებულ იყვნენ შეთქმულნი; მაგრამ, როცა გასტონის ათე-
ცრები მივიდნენ ამასთან და დასარულეს, რაცა ქქონდათ იმათ დახა-
რებული, მამის რიშელის ეჭვად აღარ ქქონდა; ის მამინეუ ჩაჯდა კა-
რეტაში და მოიჭრა ქონტენებლოში, შევიდა პირდაპირ მეფის მძას-
თან გასტონთან სწოლში, სადაცა შეერილ იყვნენ ყველანი შემთქ-
მელები.

გასტონი ჯერ ისეუ ლოკინში იწვა. ის შეკრთა მინისტრის დანას-
ჯანედ, და ეს რვა აზნაურნი შეთრთოლდნენ..

თქუქსნს უმადლეკსობას სურს იმხიარულოს ჩემს სასახლეში,
მონახენა რიშელიემ: დიდი მოწყალებას და პატივის ცემა ეს ჩემოჯს,
მე დავაფასებ ამას, როგორც რაგია, და ამისათჳს დამითმია ჩემი
სასახლე თქუქსნთჳს, რომ არ დაგიძალოთ კმაყოფილება.

— მსურს თქუქსნთჳს, უმაწყულებო, დიდი მხიარულება. ნურაში და-
სოგამი ჩემს სახლს. მოითხოვეთ რაც გნებაგდეთ უხვად. იმან თა-
ვი დაუჭრა უველას და გამოვიდა.

მეხი რომ დასცემოდათ თავსედა გასტონსა და ამის მეგობრებ,
მამინაც არ იქსებოდნენ ესენი ისე გაცოცხულნი და გაცოცხულნი.
კარდინალმა სერსიანათ დაურღვია ამით ეს შეთქმა და გამკრა თუთონ.
რადგან კარდინალსაც სელმა არა ეჭირა იმათი გასამტყუურებელი,
იმან არ დაუწყო ამ აზნაურებს დეკან ცხადათ.

მაგრამ გრამი შალე მარტო ამ შეთქმასედა არ შესდგა. იმან მე-
რე შეთქმასიეც მიიღო მონაწილეობა; სოლო აქ მარტო მინისტრის
სიკუდილსედა არ იყო შეთქმა; ესლა უნდოდათ მთელი სასელმწიფოს
პირი გამოეცვალათ თავით ბოლომდის. დარწმუნებული, რომ ამით
სხიამოკნებს პატარა დედოფალსაც, გასტონსაც, ღამაჳ მარია შევრე-
სსაც. ვრამე შალემ, წარტაცებულმა უმაწყილურის ქარაიანობით, კი-
დეუ შეადგინა ხალი შეთქმა. ესლა უნდოდათ მოესიენათ მეფის
მცველნი, შეეპიროთ მეფეც და რიშელიეც. გამოეცხადებინათ, რომ
მეფეს არა აქუხ შრო ქმრობისა ცოლთან. მიერათ მეფობა გასტო-
ნისოჯს და ვკარი დაქწირათ დედოფალსედა ანა ავსტრიელსედა. კარ-
დინალი ჩამქუვდიათ ბნელს საპირობილეში ბასტილიისა და მეფე
ლუდოვიკი გაესტუმრებინათ მონასტერში ბერებთან, რადგანაც ამას
მიდრეკილება ქქონდა სასულიეროსედა. — მაგრამ ეს შეთქმაც გაუგო რე-

შედეგში ვიღაც მოახლის პირით. — გრძობი შაფე გაიქცა. მარია შეკრები ვაგზაჟებს ბლუშია ღ ამათი მაწერმოწერა ჩაიგდეს კელში. თუმიტა ამ წყრილებში ხრ იყო ცხადად ნახსენები ამ შეთქმის გამო. მაგრამ მასივ ვიდეკ ბუერი რამ იზოკუბოდა, რომლებსაც კული გამოვუმყოდე რიძელიეს კელში. აქ მახსარათ იგდებდნენ მეფისა, იმის უკაცობას ღ ქალებს მძლავრობას; იქ იზოკუბოდა ტოტა წაკინწილად შეთქმისა, — ერთის ხიტყვით რიძელიეს ადვილათ შექლო აქედან ეოკელი ცხადად დაქანსკებინა მეფისათვს ღ გამოეყანა შეთქმელნი სკელმწიფო დამსამავებათ. — გარდინაღმა ვაგზაჟა ყველგან მდკარი შაფეს დასაჭერად ღ სხლოდავი მოემწყვილიათ ბრეტანში, დაეჭირათ ღ ჩაესოთ ნანტის სანფრობილში. —

რიძელიემ ჩაუყენა დედოფელს ანა ავსტრიელს ყარაული; ვასტონს მაუტეკა ეს შეთქმა მსოლოდ ამ პირობით, რომ იმას ვკარი დაეწერა მადმუასელ მონჰანსიესელ, რომელსედაც აქამდის უარსედ იდგა ვასტონი. — სულმოკლე პრინცს შეეშინდა, დაეშორნა ღ გჭესტა თავისი ამხანაგები შეთქმისა.

გარდინაღმა ნანტში დანიშნა კომისია გამოსამებლად შაფეს მოქმედებისა. ამიტომ მინისტრმა განკუბ ამოარნია ეს ქალაქი ვკარის დასაწერად ვასტონისა, რომ ამასთვს საქორწინო სარეცლიდგან დაქანსკებინა, როგორ ყურვიისებს ის თავის მტრის თავებსა. მაგრამ ნათესავნი ღ მეგობარნი შაფესა არასოლეს არ იფიქრებდნენ, რომ გარდინაღმა გაბედოს იმისი თავის გავლებინება. რადგანაც იტოდნენ, რომ დაჭმმძროტებითი სანუთი არა ეჭირარა რიძელიეს კელში შაფეს გამტყუენებლად. აი რა მდგომარეობაში იყო ეს საქმე: როდესაც ბლუდგან გამოზარულმა მარია შეკრესმა მოძარათა ხემს შუამდგომლობას, რომ ვადკარინო ის უზატორებას, რომელიათ ვემქრებოდა რიძელიე. მეტის მეტის სურვილმა, უფო რამ სიკეთე გერტოდინისა, ვამადვილებინა პირველად ამ საქმის აღსრულება, მაგრამ როდესაც სიმსურველე გულისა დამიცხრა, მამის წარმომადგა ეოკელი ხიმნელე ამ საქმის წარმართებისა. მართალია, მე მქონდა სუბა შეხვლისა მინისტრთან სადუმლოს გსეუბდგანა, მაგრამ ვინ იფის მაროკა ჩაკისკლები იმას? ვერ მე უნდა თავი მქმართლებინა იმასთან ამოდენი სის მიუხვლელობასგამო, ღ მომესმინა იმისი ჩვილი ღ ვკედრება. ამასედ ცოტა დრო დაიკარგებოდა. ამის გარდა

კარდინალი მეორე დღეს აშირებდა ნანტში წასვლას; მისხდააჲ იმის წინა დღეს ბეკრი საქმე და მსრუნველობა ექნებოდა; სად მოიცვლიდა ის მამინ ჩემის ყურის გდებსა, ან თუნდა მოეცა, განა რამდენია მე ტკბილის გაცინებით შემქმლთ გამოძევიანა იმისათვის იმისთანა საჭირო საბუთები, რომლებითაც ის უშირებდა მტრების ამოსაგვას?

ჩემი ფიქრი ამასევე შექნდება, როდესაც ჩემი კარეტა მანსლოკდა ხასხლეხს. უეცრად, როგა მინდოდა გადმოვხუღვიუგ კარეტადგან, მე დაუინახე თომა კამპანელი, ბერი გამოჩენილი ვარსკვლავთ მრიცხველი, რომელიც ჯადიოდა სოფლე ჩემს ხასხლში, და ახლოდ ვიცნობდი.—მე დიდი ხანია ეჭვი მქონდა, რომ ეს თვითნ არ ერწმუნებოდა არც ერთს სიტყუას ბედის მკითხაობის სწავლასა, ესე იგი ვარსკვლავთ მრიცხველობასა, მაგრამ ვინცეი იჯარებდა ამას მკითხაობას, ეს არა ზოგამდა მოეტყუებინა და ესარგებლნა რითმე. ამ დამჯერთა შორის რამელიცეც ერია, რომელიცე მეტად ამოდ მოაწმუნე იყო. მე ამ ვარსკვლავთ მრიცხველს დავარქვი წმინდა მამა თვალთქცრი.—იმის დანახვასევე მე ბრწუინვალე ჰაზრთა გამოიბინა ააკში.

მე ხმა გავე თომას. ის მომხსლოდა მრავლის თავის დაკკრითა.

—სად მიუჭურები? კჭკითხე მე.

—კარდინალსა წსურს ჰქონდეს მეფის ბედის აღწერა და იქ გახსლუბი...

—უამბო იმას ბედი? კარგი, ერთათ შევიდეთ... ჰქვდამ მეც მინდა გაუკეთო კარდინალს ვიზიტი... მაგრამ, მკონია ეს შერთვის ხასხამუნს არ არის? იქნება ჩემი იქ მყოფობამ დაგამადლოს მეფისბედის გამოცნობა?

—ჰო, ცოტად, და თუ რომ ინებებთ გადასდოთ თქვენნი ვიზიტი ხასხვარ ხათს მანინა...

—თანხმად ვარ, მხოლოდ ერთის პირობით, უთხარი მე: ესლა ჩამივუქვი კარეტაში, მოისმინე რასაც გეტყვი და მიმანახე—ჰო თუ არა. თუ რომ გამოვა ჰო, მე სამოც თუმიან მოგართმევ კვლავიბობს მოსახარებლად, და თუ გამოვა არა, მამინ მეც შემოვუკები ვარდინალთან. თომა ბერი მარდად ამოსტა კარეტაში.

ათის მინუტის შემდეგ ჩემი სამოცი თუმინის ბილეთი გადავიდა თომას ჯიბეში. ის ხინარულით ავიდა რამელიეხთანა და მე ხასხვარ ხათის დავხეირნობდი წყლის პირსა. როცა განვლო ამ ვაღამ, მეც

დიდგულათ აკუდი ხახსსლეში, გავიარე სიადუშლო ტალანები, დ გა-
ბედვით დავაჭირე თითი ზრუყინახა, რომელმაც კედლებში გაძილა კარები.

კარდინალი ვერ ისევ საუბრობდა ვარსკვლავ მრისკველთანა.

რა დამინახა, რომელიე მოიჭრა ჩემკენ გარცხებული დ შეჭვიინა:

— ეს საკვირველია, საკურველი!

მე მითამ შევჭვითი. კარდინალს იამა ეს გუნებაში. მომასლოვდა,
დამიჭირა კელი დ მითხრა:

— რათა კანკალე? რასაკურველია, შენ დამნაშავე ხარ ჩემთან, დ შე-
ნი ქცევა არ იყო ღირსი იმ მოწყალებისა, რომელსაც მე მიძღვნი.
მაგრამ ღუთის მოწყალება უფრო ჭყარავს ეველა ცოდოხა...! ჩამო-
ჯექ, ჩამოჯექ. შჯლო. იმან მომიწია კრესდო დ უთხრა თომას:

— შენ ღირსი ხარ საკურველებისა. თომამ მადლი გარდუხდა.

— თავი ზეკით აიწო, მარიონ, მითხრა კარდინალმა: აქ მცნობე-
ბში ხარ შენა.

— დიად, მართალია, ეს წმინდა მამა თვალთმაქცია, მოვასსენე მე.

— თვალთმაქცი არ არის, მითხრა სიტყლით კარდინალმა: ესა
ჭტულაბს ჭეშმარიტ ცოდნას, მომაკვლის ცოდნასა, დ მეც იმედი
მაქვს, რდესმე ვისწავლო ეს საკურველი სწავლა... შენ უნდა გითხრა
მარიონ, ერთი საკვირველი, გახატარი, დაუკერებელი რამა... შენ
მგონია, ერთი წელიწადი მეტია, არ გინახამს მამა თომა.

— თითქმის, უნდა იყოს წელიწადი.

— ჭსწორეთ მაგითი მტკიცდება ესა, რაც ესლა ამან მე მითხრა..
გასხომს, მარიონ, როდესაც შენ უკანასკნელად მამა თომა ნახე. შენ
ამოიღინე შენთვის ცაში ერთი ვარსკვლავი?

— დიად მასხომს; მაგრამ ის სომ სურობა იყო; მე არ ვერწმუ-
ნები ვარსკვლავებს.

— არ ვერწმუნები გუდიანო... აბა ესლა ვინამ, კიდევ ვერე ურწ-
მუნო იქნები?... რა ერქვა შენს ვარსკვლავს, რომელიც ამოიღინე? —

— არ ვიცი, აღარ მახსოვს. —

— არც ის გასხომს რა ადგილას არის? —

— მგონია, სასწორთან იყო. —

— ჭსწორეთ ეგრეს; თომამაც ესლა ეგ მითხრა... იცა, მარიონ,
რა მომხდარა წუხელის?

— არა, არა ვიცი რა.

—მაშ გეტყვი: შენი ვარსკვლავი მოასლოებულა ჩემს ვარსკვლავთან.

—ღმერთო ჩემო! შეგჭყვირე მე: ეგ დასწლოვებს ხომ სამიშს არას მოასწავებს? —

—ჰსედაშ, მარიონ, შენც შეტეშინდა!... შეც შენსავით ადრე ვერწმუნებოდა ვარსკვლავების მოჭმედებას, მაგრამ ესლას გხედაშ აშკარათ, რომ ეს სჯამე ღმერთის სჯამია:...

—ჩემი ვარსკვლავი რას ამბობს, კარდინალო?

ამას ყურადღებით გაშიტერა თვალი ჭ მითხრა:

—ვარსკვლავები ამბობენ, რომ მე გვეარებოვარ.

—რომ მითომ მე შევარებისარ?... ეგ არ შეიძლება... შავს არ ამბობენ... მე არ ვერწმუნები მაგას...

მორცხვობით თვალები ძირს დავისარე ჭ გეცადე გაჭწითლებულვიყავ.

—ჰსედაშ, შეერთამაშ ჭ ადრეულებამ განმსახიეს ეს ქალი, უთხრა რიშელიემ, რა მიუბრუნდა ვარსკვლავთ მრინსველას.

—ღიად; უზახუსა თომამ: იქნება ჩემი აქ ყოფნა...

—არა, არა! დარჩი აქ! უთხრა რიშელიემ: შენი შატკისტემა ჩემთხს მკირფსია, ჭ თვთ მარიონი გეტყვისთ, როგორ უშანკო ჭ წმიდა არის ჩემი სიუჭარული მაგასთან. არა, მარიონ?

—ღიად, ღმერთის წინაშე, ეგრა, უთხარ მე ჭ მივიდე სელცასოცი თვალბხედ. მითომ ცრემლის მოსწმედად. —

—შირველათვე უნდა გპოქო ჩემთხს, ჩემო შულა, რაკი ნასე, რომ სიუჭარული გაწარებოდა გულში. მე ვცდიდი დამწყნარებისა შენი გული ბრძნულის ჭ მამაბრითრის დარჩებით, ჭ შენ მამინ მისვდებოდი, რომ ჩემის სხსუღიერთს წოდებისგამო, ჩემის ვადლებულებებისგამო... ერთის სიტყვით, როგორც სულის ექამა, მე ვეცდებოდი ნელნელა ამომერთივეინა შენის გულდღას უტუნური სიყვარულის ივესები. — ამის მატირად, შენ ამოფოდი, მიიღე განსწახსულება დაბრუნებულვიყავ დედამამსთან. ექებდი ჩემთან ჩსუბს, მიწურებოდი, მიმადამდი მართალს... ქო, მართალს, მარიონ: შენ ეტყვას!

—ჭუწარო შატკისანა! სიადგან შეგიტყვიათ ეგანი...

—ვარსკვლავებისგან, მარიონ, ჩუწნის ვარსკვლავებისგანა.

—ხეციერო! შეგჭყვირე მე ვაცცებით, ადამაანმა გულში ვერა შეინახოსრა?... გუნებაში ვა მხათ ვიყავ მიმეცა თომსთხს სხუა სამოცი თუშინცა; ისე კარკათ დაკვერებისა იმას კარდინალი ჩემს სიყვარუ-

ღში მინხადმი.—

—კმარა, კმარა, მართონ, მიიხრახრა კარდინალმა სიაშოკნებით: სს-სოებს ნუ დაჭკარტავ; შენ ისევ მე დამიბრუნდი, როგორც ბატონი ცხვარსა... ეს არ გაშინებს, მართონ, რომ თომამ გამოიცნო, რომელ საათზედაც შენ ჩემთან უნდა მოსულიყავ?

—რას მიბრძანებს? ჯ განტვიფრებით ჯ შიშით დაუწყე ტქერს თომას.

—ეგ რა მხელი იყო? ჭსტქვა იმან დამშვიდებით: გუშინ თქუნი ვარსკვლავი სსლოვდებოდა შინისტრის ვარსკვლავს; დღეს განთადინსანს — ვარსკვლავები შაერთდნენ, ჯ უთუოთ ამ დანიშნულს საათზედ უნდა ამათონ მობრძანებულეიყვ.

—ჩუნი გატუებენ, კარდინალ? უოსარ მე: უთუოთ უ. თომას უნსამს ჩემს ესოში ეკიპაის შებმა ჯ მოუზრება დრო ჩემის ჯ მახვლისა....

—ეს რა შესმის? შეუვირა წყენის სმით თომამ: მე თქუნი სსს-ლისაკენ არტვი გამომივლია ერთი თვე იქნება; ამის გარდა, თქუნი ყოველდღე ეკიპაის აბეეინებოთ სოღმე, მკრამ, როგორც წმინდა კარდინალი ბრძანებს. დიდი სანია ამასთან არა ყოფილხართ; როგორ უნდა გამეგო უბრალოს ჭსრით, თუ არ ზეცის ცდომილებით, რომ დღეს კი უთუოთ ამ საათზედ უნდა ჯ მიბრძანებულეიყვი?..

—მკრამ მე მანინ დიდად მოხარული ვარ, რომ არა გკურათ. მე მსოლოდ იმათ უკიისამ, ვისაც ჭსკურს ჯ ვისაც ესმის ცთომილების განწეობილება ცში ჯ იმათი მოქმედება ჯედა მიწასედ... თუთონ წმინდა კარდინალი დამემოწმება, რომ ამას წინათ, ექვსი თვე იქნება მე მოვასხენე, რომ თქუნი ვარსკვლავი შორდებოდა ამათ ვარსკვლავს დ სსლოვდებოდა სან ერთს, ხან მეორეს, ხან მესამეს—სხე რომ თითქმის აირია ჯგუფა ვარსკვლავებში.

—დიად, მართალია, ეგ მე თომამ მიიხრახრა, ჭსტქვა დამტკიცებით კარდინალმა, ჯ კიდევ აღსრულდა ამისი ნათქვამი: ეს მამინ იყო, როცა შენ გაიცან მუგის სსზინადარი, მილორდი ბუკინდემი, ტრცადი ლარომტუკო....

—კმარა, კმარა! უთხარ მე გაწითლებულმა ჯ თავ ჩაღუნულმა... არ მეკონა თუ ამდენი ლაფის დასსმა მკლავა მე დღეს ამსანოში... მე წამოვდექ წასსვლელად.

—ნუ გწეინს, მარიონ, დაჯექ აქა, მითხრა რბილათ კარდინალმა, თომას
რას ეძღურები; რაც ამას ვარსკვლავებსში ამოუვითსამს. იმას ამბობს,
სხვას რას ამკვებს.—

—მე არ უძლი მავას წლანრებით შეგაქციოს ჯ დატყუოს ფუფუ-
ბი.... მსოფოდ მე მომივიდა სურვილი, რომ დღეს მოვინდომე თქ-
მუნნი ნახვა....

—მარიონ!....

თომა კამპანელმა წამოაგლო ქედს კელი, გადმოხედა ცხვირ ბწყ-
ული, შებრალებითის დაცინკით, დაუერა თავი კარდინალსა ჯ ტავიდა
რალაც ბოდისის ღუღღულით. — კარდინალმა ჩაუდო ჩუმათ კედში
რალაც ქალაღში გასკეული ჯ ჩურჩულით გააციდა კარებადინ.—

წმიდის სვინიდიისით უნდა ვვხთქუა, რომ მე ჯ თომას კამედის
თამაშობით ყოველი სული მოტყუებუბოდა: ისე ნამდვილი იყო მე
ჯ იმაში ჩუმათ თვალეში მრისხანება ჯ ერთმანერთის დატინვა.
სოლო კარდინალს ერთს წუთსაც არ მოსულია ფიქრად, რომ იმას
კატყუბთ ჯ ჩუნ ადრევე დაგვიწყია ამისი ზღანი.—

(სოლო შემდგომ ნომერში იქნება.)

მ ს....

იგი გრძნობის შენია
შენია & შენია,
ის გაშლილი კარდია,
ერთგული & შენია!...
ძმაო დასტკები მათითა... —
გუშინ შენსეგ მათითა
შენ მანდ დარჩი ნეტარად (?)
მე წაშოკველ მათითა! —
შენ ხარ მისთვის დარდა,
მე უდაროს დარდა...
რათ მიწერება, ვიცოდე,
ვისგამო? მან და რადა?
ხუმის გულის ისარი
შენც ხომ იცი ისარი! —
გუშინ რომ უარი სთქვა,
დღესაც მითხრა ის არი!...
შუქნაერთა ხადარი
შენი ნორჩი ხად არი?
გულმა მიაშო თურმე
შენ ხარ მისი ხადარი! —

თ. აკ. წერეთელი

1862ს წელს.

თ. გიორგის ერისთავის კარდაცვალებაზედ.

ხად ხარ ჰოეტო? ხად არხ ნაჭი შენა ძრეილი?
 რად დაგპტევი ზ რად ჩუწნსედ აილე კელი,
 ხად ხარ. ხად სუივევ, ხად წასკედი, ხად მიგვეფარე,
 მამუელს შემოსწევრ უღადატე გული აქვარე?
 თითქო გიყვარდა საქართველო შენი მამული,
 თითქო სიურმიდგან მასედ გქონდა სამტყაფით გული,
 მამ ატრე უნებ შენ ებ გული რამ შეგირვალა,
 ვინ მიგიზიდა, ჩვენთან ყოფნა აღარ გაცალა,
 თუ ჩუწნს შეტრადეთ ზ იმისთვის დატყუა ატრე,
 შესხა შვილს დავითს გული მანის რად დაუნაცრე,
 გამოუცდელსა ჯერეთ ბეჭის რამ გაყვარე,
 ახა მიხსარი, ვის მიანდე, ვის ჩაბარე,
 ასე უწყალოდ რათ მოუკალ ემწვილსა გული,
 ჭყავ შენის გაურით: ახსრებულ, დაბღუბული;
 რამ აღგომოთა, ეს ნეტავი შემატყობინო,
 ნუ თუ ასაღმა დროს ცვლილებამ შენ შეგაშინა,
 ანუ იქნება ამ ცრუ ხოფლის შენ მღელვარება,
 გერ აიტანე და მოგწვინდა ჩუწნსში ცხოვრება...
 გაგმორადი, წასკელ, მიაშურე სამკვიდრო აღგიღს:
 სადაცა ჭკაუბ სიმეუდროეს ზ ბინას ნამდგულს.
 მამ თუ ასეა, გეკედრები, გიორგი, მამს,
 რომ მიწინამდგრო, შემკედრო სეციერს მამს.
 მიუთხ წეალობა, მომივლინოს მე ეს ნუტეა:
 შემრიცხოს მეცა როდეს მოკვედე შენსა კრებასში,
 აქ იყავ მწურთვინიდი, მხატრონობდი, როგორც რომ შვილსა.
 მამ მანდაც მომტემ, ნამდვილ ვიცი, შენთან ადგილსა!

გიორგი დვანაძე.

ნინა. მამ...

დღეს იდიდების ქართულთა მკხელი,
 ვით ს'ხე ბრწინვალე, მანათობელი,
 რომლის დიდება, რომლის ხსენელი —
 სიქადულათ გვაქვს შესამკობელი!

მან მოგანიჭა სარწმუნოება,
 მან დაგვადგინა, ჭეშმარიტ გზასა,
 მანვე გვასწავა ჩუენ ღმრთობა —
 ღ ღმრთობა წმიდას ეძახის!

მის ღმრთობამ მამა, რომს მისცა ჭრია,
 ღ ხაზარა მრთლათ ივერია,
 გამოისხა მისწინ ზირაქარია,
 მრისტიანეთ ჭეო ჩუენი კრია!

შემდეგ შრომისა, მუნ მიიძინა,
 სადაც დღეს სათლავს მას შაუშკობენ;
 ის არის დედა ქართულთა ნინა,
 დიდებას, ქებას მას უგალობენ!

შენცა გამოხია მისი ხსენელი,
 რომელი იყო ქართულთა მხსენელი,
 კეთილად ქალო, შენცა ხარ ნინა,
 შენს გულს საიმედელს მოკვირინა. —

მის ხატის წინა, კელ გაშრობილი,
 გამოხნდა შენი უმანკო გული,
 ცხადია შენი კეთილ ქალობა,
 მან მოგანიჭოს თვისი წყალობა! —

დიმ. ბერძენი.

1865 წელსა, იანვრის 14 დღესა. ქ. ტფილისი.

მინაურული მიმოხილვა.

— ქართული ჟურნალების ფეხის მოუკიდებლობა ჩვენში; წინდაუხედ-
ვით იმათი ძრასვა და ვიღვას; კატას თევზი უყვარს და ფეხის დასვე-
ლება კი ეჯავრება — ეს ჩვენი საზოგადოების სურათია, ერთი ბლიაძე
პოეტთაგანი, საზოგადოდ ჟურნალის მნიშვნელობა და იმის ხარვეზ-
ლობა ქართულ ნახედ.

«ერთი ჟურნალი რომ წაბრძანდა შაბსუდ ლურჯი სუდარით. ღვ-
თის მოწყალებით, ეს მეორეც, ეტყობა, საღიანისაჲნი აზირებს გასე-
ინრებსას ძარილსუდ. — როგორღაც ამკლევდა და წამ და უწუდ იფრი
წითელ-ჴვითლად ეცვლება სოღმე, ეს ცუდი ნიშნებია, მაგრამ ჩუქნ
რასა ვწუხვართ, ჩუქნ შესხანდობარი დაკლით გარდაცვალების შემდეგ,
წლისა და წლის თავსუდ სული აუხსნათ სოღმე და ჩუქნი ვალი გარ-
დაწვევტილია. სუმრობა გასეებით და მღუთის წინამე ერთი მხრითკი
სათქმელია, ვაჟო, ეს მამაცხანებული რედაქტორები მოჭკიდებენ სელს
ჟურნალს, დიდის ქუხილით და ჴეჴით, დიდი აზრით მთა და ბარს
ებრძვიან, ვხანოთ ზატარა ხანს უკან სიჭლეჴე ეზარებათ იმათ ჟურ-
ნალებს და ან სულ ესაღმებან ამ ჩუქნ დაუდგრომელ წუთი სოღე-
ლსა, «მისთა მინდობილთ დამამხობელსა» პოეტურათ გაჭკენწლაძენ
სოღმე ან არა დაღოღიაღებენ ფესების სღათუთ ცოცხალ-მეჭუდარ-
ნი, აი ვოჴოთ ესღა ციხკარი, ძალიან მიიწურა, გალეულ მთვარეს
დაემეზავსა; მგონია სულთ ებრძვის, მამ ჩუქნ საყატე მოკამხადლო,
. მოითმინეთ ზატარა, თავი შეიმატრეთ, თათონ
ჩუქნ გომეკლით სავეადურან დასრულებას, გულმტკიანეულა ქართვე-
ლო, ბევრს ნუ სწუხვარ.»

უპეტები ნაწილი ჩუქნი ქართველებისა, როგორც ბევრველ ყურა

მოგვიგონებს იმ გვარათ სჯის, სემოთ რომ ვსთქვით, მაგრამ ყველანაირად დასაბუთებულ ქართულ ვაღი და პატივი აქვს შეაყენოს ყველა ამ გვარის გულამომჯდარი ჭირის უფალი თანამომე ქართველი და უთხრას რომ ამ გვარი უსაგნო და უსწრო მოთქმა სულ ტყუილი ფუტია და აქ აწრით სამომხრის მოძისაკი არ ეტყობება, უნდა ვაძმა სამხინარი თვალეში მოიფიქროს და ფისიყელის გავრით შესვლას საქმეს.

ყველა ჩუქნანს ცხადათ უნდა წარმოადგინოს, რა არის შირველი და უკანასკნელი მიხეზი ყურნალის, როგორც ყველა საზოგადო საქმის აღუყვებისა და დანებისა?

შირველი არის მოხერხება და წადილი საქმის აღსრულებისა და მეორე დანისძიება საქმის აღსრულებისათვის; — ეს მიხეზები ერთი მეორესედა არიან დამოკიდებულები, უერთმანეთთ ვერა საქმეს ვერ წაიყვანენ წინ, თუ არ უკან.

აქედან სხანს რომ, თუ გვსურს ყურნალი გამომცემოდაც რიგინად როგორც შექვეყნის ამ გვარ საზოგადო საქმეს, უნდა ვერ იყოს მოთხრენილება, სურვილი და ნიჭიერი ხალხნი ამ საქმეში გარეყენი, ერთი და ორიკი არა, ვარჯა ბლომად. და მეორე, რომ ქუქნადეთ ამ ხალხს დანისძიება ე. ი. ფული, რომ მოიყვანონ აღსრულებაში საზოგადო კეთილი საქმე, რომელიც განუძრანათ, უამისთ ვერა საქმე ვერ წავა სერიანათ, — მძინვე ჩაიფუშება.

ახლა რომ ბრძანებ ბატონკაცურად სავარელი ქართველი: «საქ. მოამბე» წაბძანდა მასხედათ, ისიც იფიქრე რა უნდა ყოფილიყო ამის მიხეზი, იქნება იყო სხუა მიხეზებიც, მაგრამ, ჩემი ფიქრით შირველი და უკანასკნელი ისა, რომ სარჯი დიდი ქუქნდა.... მართლის ერთორ წელიწადს მანც უნდა სავადელად დაქვირა თავი რაც უნდა მოხვლიყო, მაგრამ ეს თავის განწირვა იქნებოდა, რომელიც ყველან არ შეუძლია «მიხეზისაგამო, სხვისა და სხვისა» აი დაქსწყველას დმერთმა, კიდევ ზოტეების სიტყვებმა წამოიღეს. ამ გვარადვე იფიქრე «ცისკარსკადან» რომ ბძანებ «ქლექდებათ» ისიც სთქვი ვინა და რა არის მიხეზი ამ სხეულებისა, ვითომ ამ სიტყვებით, სავარელი ქართველი აყვადრის რედაკტორებს და თანამომრძლებს, მაგრამ ისეი არ იცის რომ, ამითი თავს დასტინის რედაკტორის ს. სემი. აი როგორ: ყურნალი არის საზოგადო კეთილი საქმე, რედაკტორი (ამ სახელით გვუდისხმობთ გამომცემსაც) არის მიჩენილი

ახლო წყდამსევათ ამ სასოგადო საქმის აღსრულებისათვის, რასაც სასოგადოება ხარჯს გადასდებს ამ საქმის გვარინად წარმართებისათვის, რედაქტორმა პირნათლათ უნდა მოასმაროს ამ შრომას, მშასადამე რედაქტორის უმთავრესი ვალია და თანამდებობა მდგომარეობს იმაში, რომ ჩაგანაროს, რაც მიგებატება. რედაქტორი არის ესთქოთ დასლიდარი, რა უნდა უთხრათ იმ ვაჭარს. რომელიც ანგარიშია რაც მიუბარება იმაზედ მეტს სთხოვს: —ახლა, საყვარელი ქართველო, ანგარიში რამტელ ათას ან ას თუმიანსა სკებს მათი ჩუქნი ქართველი სასოგადოება ყურნალის გამოცემისათვის? აი ეს ცისკარიც სომ ჩუქნი წინ არის და კელის მომწერთ სიაც წყდევს, აბა ხად და როდის განასამს რომ ორასხადინ იყოს კელის მომწერი, თუნდ ორასი ჩაკვდოთ. ორასი შუდი მანეთი ეს —ას ორმოცა თუმიანი, თუნდ ორასი თუმიანი ჩაკვდოთ, რომელიც ცისკარს თავის დღეში არ უნახამს. —ახლა ამ ფუღით რომელ ერთს უნდა გაუწვდეს: სახლის ქორა, სტამბის მოწყობილება და მახლა: მელანი, ქალაქი, ლაქა, ხანთელი, მუშა, ასობის ამომწობების კამპიონი, ყურნალეობს გავსავს-გამოგსავსა და რა ვიცი რამტელი ამისთანა წკრიმალეობი, სულ ფუღი უნდა. კარგი რომ უ. რედაქტორი თანამშრომლებს ფუღს არ აძლევს სტატიებში, ესეც რომ იყოს სომ, მაშინვე უნდა დაიკუროს ცისკარის რედაქცია. აბა როგორღა იქნება ამის შემდეგ ცისკარი ან სუქანი და ან დიდ ქსროვანი? ვინაც ფუღს გადაება არა სურს, —დეე ის სხუა საირათ შეწიოს ყურნალს, სწორებს სასარგებლო მამულისითვის. ვინაცეცეც ეს არ უნდა და ვინაც სხვა საირთი შემდეგ აქვს (და ვინ არა აქვს შვიდი მანეთის შემდეგ, თქუქნი ეს მიბრძანეთ რომ მოიწადინოს თორემ: თუ გული გუღობს ქადა ორის კელით იტყუვს) ის ფუღით შეწიოს ე. ი. გამოიწეროს, ამასობაში ყურნალიც გაკოადება, ფესზედ წამოდება —წავს, და ღმერთი გვიშველის, — თუ არა და წინ დაუსედავი, უსაფუძვლო საყვედური რა საგადრისია, რედაქტორი თავისას სომ არ დააფრის, ვერ ხადს აქვს რომ დააფაროს და მეორეც ესა, თუნდ ძალიან ქონების მატრონიც რომ იყოს, იმიხი რა გადასხადია! მაშინ არის სასარგებლო ეს საქმი, როდესაც სასოგადოება თითონა გრძნობს ყურნალის საჭიროებას და როგორც კელში საიგდებს ცდილობს წაიკაიოსოს, თორემ რაც უსრუნველათ ეძლევა კაცსა, იმის ღირსებას ძნელად დააფასებს და

არც იმის ყადრი იცის, დავიჯერო რედაქტორს არ უნდა მანხილვით იმ საქმის საბარება, რაც უკვირია? ვის ესაღიება უწიარ მახვარო თავსეღობის ქედმიდრეკით და მოწიებით ატანა! ანგარიშით მივსცეთ და ანგარიშით ჩავიბაროთ. თუ რამ დაედვას, მამინ სება გვაქვს მოვსთხოვოთ, თუ არა და რედაქტორებს ვავედროთ, ისეი არათუ, იმათ სასეში ჩქნსვე ვართ ამოვარებულნი, ან ცარეილი ვავედრებამ რა ქნას?!

უვაფურად საქმე არ მაკეთდება, იავრამ ჭავსაც დავილდაება უნდა იმ ფასით, რა ფასისაც არის საქმე გაკეთებული. შურის ჭამა ვაველა ვაცხ უნდა და ვაცი რახედაც ქსცდება, იმან უნდა აჭამის შური. — მამხადამე სახოვადობის სახარებლო შრომავედ ვინც ატრებს თავის დღეებს, ის უნდა სახოვადობამ აცხოვროს. აქედან ხხანს, რომ არამ თუ მარტო რედაქტორს უნდა მივეცხ თავის ვაფის ფასი, არამედ თვითოეულმა თანამშრომელმაც უნდა მიიღოს თავის ანი. ზოგი ერთნი ტუეილათ ფიქრობეს, რომ ვითოც რახან ვაცხ თავი დაუღვიას სახოვადო ხარებლობის მოკანახედ, უნდა თავიც შექსწიროს ე. ი. მშეკმწეურვალს ხული ამომცეკეს; შრომავედ ფულის ალება ვი არ არის ცოდო და სამრახია. — ის არის ცუდი როდესაც ფულის გულისხათხ სწერ და ამბობ იმას, რახაც გულში ქტომობ, ერთი სიტუეით, როდესაც ლანდამ და ხდეკია, იმ წეეელი თუთრის გულისხათხ, იმ ახრს რომლის ჭემაართებახედაც მენ გუღში ხარ დარწმუნებული და შირათვი ხხვას ამოა. აი ეს არის, ახე ვიტყვი, დიდი მომაკუდინებელი ცოდო. ჭემაართების ქტომობ. — თორემ ის ვაცი რა ხაქება, რომელმაც, ვთქოთ, დახწერა მშქსნიერი და ხავანტებო თხუელება, მისცა მესტამეს: • დაიჭი და დაქცდე ქქსწენის სახარებლოდ, მე გრამი არ მინდაო — ისეი არათუ შინ, ამ ეოვლად მოწეალე ბატანს ცოდშული შიმშილით ეხოცება, — ეს სამრახისიც არის. — ამიტელა ამრახიანი ამიტომ ვავსტრელე, რომ ზოგი ერთნი ჩქსწგანნი წინ დაუსედავათ ითხოვენ თავ გაწირულ ვაფას და არცვი უნდათ შურის ფასი მისცენ ვაცხ — სახოვადო საქმის მუძას.

რედაქტორი და თანამშრომელი არიან, ვთქოთ, სახეიღლით დად ვინებულნი მუშები, თუ იმათ, მეტადრე რედაქტორს, თავიანთ ვაფის ფასი ქეონით ხაცხოვრებულად ხომ რა ვარვი, მამინ ისინი

ძთელ თავის დროებს ახმარებენ საზოგადო კეთილს, დარდი აღარ აქვს სიმიდროის მოხრებასკედ, რადგანაც ყურნალი ე. ი. საზოგადოება ლუკმა ჰურს აქმევს დ ისენი თავის წმიდა გზას ადგანს, თუ არა დ ისენი ცალი ყბით მისდევენ ყურნალის საქმეს. ხანსალით დ ღეჭით სწერენ არ მინდასავით; ამ დროსვე ისენი ხვდა საქმესაც კვიდეობან, რადგანაც ყურნალი იქნება არც ფლავი, არც ბოზბაში. ამ მდგომარეობაში გასლავსთ ჩუწნი ცხკარიც, მამსხადამე სიჭლექქევი არა, სორველამაც რომ გადიტანოს, გასაკურველი არ არის დ არც სამრასხისა. არც რედაკტორისთვის დ არც თამამშრომლებსისთვის, ამიტომ რომ მუცელი ვეკლა წმინდა გომნობს ავიწეხინებს ჭაცსა დ აღმაკურნიდგან დედამიწასკედ დ-უშეებს, მამსხადამე ჩუწნი სამდურავი ყურნალსკედ დ რედაკტორსკედ სულ ტუული ვაყანია, ჩუწნი თავივე უნდა დავმრასოთ. ყურნალის დაცვაში საზოგადოება არის დამსაძევე; თუნდ რომ რედაკტორიც არ აღმოჩნდეს რიგიანი, შეუძლია ვოკელთვის იმოხროს რიგიანი გამხვეული თუ ხალხი ხარჯს გამომეტებს იმათთვის, თუ არა დ რას ბძანებთ იმ კეთილგონიერ კატარსკედ, რომელიც უწერება დასლიდარს: რატომ სულ აუკავებული არა გაქვს დასლი დ უძვიროფასესი საჭმელ ხანძელი არ გიდვასო. მე მგონი რამ ის მამინ ამ გვარად მოასხენებს: ბატონო, მე რას მიწერებია, რასაც მიყიდი დ მომიტან. მეც იმას ვიკატრებ დ გავასხადებ, შენ თუ არ გინდა ხარჯის მომატება დ ჩემგანკი ითხოვ რომ ჩემი დასლი ემსგავსოს ძვიროფასად მორთულ მოძეობილ მშუწნიერ ქალსო. — ეს უსამართლო თხოვნა არისო.

მე მგონია ცხადია, რომ რადგანაც არცარავინ მწერლობით იცხელლებს თავს დ არც არავინ ხარჯითა — ჩუწნი ყურნალი ამ მდგომარეობაში უნდა შევიდეს, როგორც ესლა არის. თუკი მართლად გული სტვივა ვინმეს, აი გამოჩნდება, ხანო წარგვეთილებას ნუ მიეცემა, ყურნალის გაღვიძება დ აღდგენა შეუძლებელი საქმე არ არის: რადგანაც დონისძებების შეძირება დ ხარჯის მოკლება ჩაიყვანს იმას საფლავში, ამიტომ იმათვე გაძლიერება დ მომატება აღადგენს ყურნალს. ახა შემრისათვის ვეცადოთ ეს დამკვლევებული, მაგრამ ჭეშმარიტი ჭარბი ახლება თუ არა. თუ არა დ ჩუწნი საქმე ისეა როგორც ერთ გაცხ ცალი მოუკვდა, მივიდა მეგობარი დ მიუხამიძრა, ნეტავი მე მომხვლიყო ეგ უბედურებაო, მე მომკვლიყო ცალი, დ შენკი მშვი-

დაბით გყოლიყო. შეატყობო ჭირისუფალმა რომ იმის გულჩველი მეგობარი ცარიელ უგულა და უსულა სიტყვებს ამბობს, გასეპირებული სამიძმის მეტი აქ არა არის რა და უთხრა: ჩემო საყვარელო მეგობარო, თუ აბრე გული შეგტვივდა ჩემთვის, შენ სურვილის აღსრულებას ადვილიაო, — ის მკვლარი დედაცაა შენ წაიღე და ცოცხალი მე დამიბრინე, ისევე ისე არ გამოვაო, თუნდ მკვლარი თუნდ შენ მიუსვლელო. აბრეთვე ჩვენ დაუნატიებულ ჭირის უფლებს, წაართ სამომავლს რომ მოასწინებენ ჩვენ ჟურნალს ვითომ გულმტკივნეულად თანუგრძნობენ, უნდა მოხსენდეს, რომ მართალია იმ მკვლარ დედა ცოცხალი არა? შემდეგოდარა ცოცხალზედ გაცვლის მეტი, მაგრამ ჩუქნი ჟურნალი იფთჳქმს მანინა და ამის უკვდავის უბარი წამალი:

— ფული და გარჯა. აჰა, აიღე და გაათავე!

ესეც მართალია რომ ცისკარს არა აქვს ერთი გამოკვლეული მიმართულება, ის არასდევს მიზანში ამოღებულ ნიშნს, რომელიც შეადგენს ჟურნალის მიუტელებელ თვისებას და დიხსებას. ესეც მართალია რომ სმირად ერთი მეორის წინააღმდეგი უსრუბი გაივლის სოლმე ცისკარის ფურცლებზედ, — მაგრამ როგორა გნებათ რომ ერთი მიმართულება უქონდეს და ერთ ახროვანი იყავს როდესაც თორმეტი წლის ბავშვიან (ეს ქონა მატყურობა არ გეგონათ, თუ გნებათ სახეთ ყაზიბუგის ხანა) მოთხოვნი წლის ბერიკაცადინ ვინც გი რამეს მოისურვებს საქვეყნო გამოაშკარებას ცისკარის რედაქციამი მინარბიებს. ხაცა სოცო ერთი მესტვირე შოტებს «ქარის წიბქაღლის» და უცნაურიარსებას » მღაღსელეფენებითი მნიშვნელობა შესთამთაგონებით აღუფეთქს გჳლის წმიდის აღსა ისწრაფის გაანროს ცხკარის მეიანელნი, თითქმის ისინი მოვალენი იყენენ მოწინაობით მინარსმინროს ხაცა გი მესტვირის მინაქონები ფთაანუბეწვი რაღაც უადრეს უცნაურ არსებათ მოუფეთოს ვითომც ერთი ჭეშინარიტებით ქართველები წინ წავიდნენ. ბევრჯელ დავიფიქრებულვარ, — რა ძვირათა ვადება ბეჭედა და რაებს ბეჭედავენ. აი სწორეთ ამ გვარ მწერლებზედ ამბობს უწარხინებულესი ინგლისის ისტორიკოსი ბოკლი, რომ წივნიბის ბეჭედვის მოგონებამ დიდი ვნება მოუტანა ხაღსხაო. და მართალიც არის აბა, თუ დმერთი გრწამთ, ვინ გამოაბრუებდა თავსა, თვალებს წინდენდა და ან დროს ვინ დაჭკარგამდა მესტვირე მწერლების ქმნილებასზედ თუ არ დაბეჭდილიყო. იწნება, მართლა, ეტონოს

ვისმეს რომ გნება ანაფერო მიაქვს საზოგადოებისათვის ამგვარ მწერ-
 რებასა? არა, არა, ასე ნუ ჰგონია: — განწმენებთ დიდი ღ უმთავ-
 რები — ხელს აბრუებენ და ამინებენ, მეტადრე ეს, კიდევ გავიმეორებ
 ბლადიქ მესტკვირები რომლებიც ჰოეტობას ჩემულბენ. (იმით ურგე-
 ბობას ღ გნებას დავანასკებ ცისკრის მკითხველებს როგორც შესაძლო
 იქნება.

ვიცი თქვენს ამხედ მიზნუხებთ: რედაქტორმაც თავი დანებოს,
 ნუ ბეჭდავს უძლო-უფხონ მწერლების ნაშუშვანხა. ეს კარგი, მაგ-
 რამ ისიც იფიქრეთ, რამტელი მანეთით უნდა იყოს ცისკარი ზარა-
 ლში ამისგამო, შენ ეს მიბძნე, თორემ უარის თქმა ადვილია! სო-
 ლო თუ ფული არ იქნება არც ცისკარი იქნება. ამანთანავე, როგო-
 რა გნებათ უსარჯოთ ერთი აზრის ხალხი იზოვნოთ საქართველოში
 ღ თანაშემრომელებათ გაისადლო. ცისკრის რედაქცია, ჩუწნი ქართ-
 ველების მოწყალეებით, არის, ვთქვით, ქილა ეკვლეხიაში რომ განზა-
 ნავისთვის ჩამოატარებენ სოლოქ. როგორც აქ ფულს აკლებენ ქრის-
 ტეს სახვლოდ, ისე იქ მღუთის გულისათვის სსუა ღ სსუა სტატო-
 ებს, — ხლა როგორ დავივლით ღ როგორ ეტყვით ეკვლეხიაში, რომ
 უთუოთ ხულ თეთრი ფული ჩაჭყარეთო, თორემ შავი ფულის სიმ-
 ძიმე ძირს გააგდებინებო, მაშინ ისინი იმასაც აღარ შეჭწწირამენ, —
 ცისკრის რედაქციის საქმეც ასეა. ღონისძიება ჰქონდეს ამასთ იქნება
 იმ იმედით, რომ სხვის კელში შემცქირალი არ არის ღ რაც სსუა
 აზრის სტატოები იქნება — გაბედვით უარს ეტყვის დაბეჭდვასედ ღ
 თუ ესლა უთხრა უარი, მაშინ ცისკრის სიცოცხლედ საეჭო იქნება,
 ამიტომ, რომ იქნება წელიწადი გავიდეს — ერთი ჰასრის სტატოები
 ხამმა არ მიიტანოს რედაქციაში დასაბეჭდათ ღ ხად უტადოს გულ-
 კელ დაკრეფილმა რედაქტორმა — ღუთის გულისათვის მოწყალის თვა-
 ლით ვინ გამოისედაშო. ხულ თითონს სწეროს, ის რა ბეგრის კა-
 ცია, — აწერინოს ვისმეს — ფული. უნდა, რომელიც არ უტყავის ცის-
 კარს, ჩუწნი მოწყალეებით ღ მუქთათვი რიგინს ანავინ გზანის.
 ახა, რანა ბრძანებთ ამისთანა უხუსურ-გარიყვის დროსა, ტივი რომ
 რჩება ორ წყალ შუა?! ხადა გამოუდგეს კაცი მიმართელებას? ერთი
 სიტყვით, რაღა ბევრი გავაჭიანურო, ჩუწნი ყურნალი ყურნაღს არა
 ჰგავს, მეტად ბევრი რამე აკლია, ადვილივია ამისი გაკეთება. ამის
 მხალმო არის ფული ღ კვლი, რომლებითაც ჩუწნი არც ისე ღარბე-

ბი ვართ, როგორც ზოგი ერთნი წუწუნებენ.

მარტო აქ არის ეჭვი ერთ ჭასრში: იქნება უსარგებლო ჭკონია ვისმეს ვერ ვუწინაღი, საზოგადოთ ვუწინაღი და მეორე ჩუქნ კნასედ.

ვუწინაღის დანიშნულება და იმისი სარგებლობა ძალიან კარგად წარმოგვიდგინა ილია ჭავჭავაძემ «საქ. მოამბეში.» ვისაცა სურს ვრცელად იქ შეუძლიან წაითხვა, ამიტომ მე აქ მხოლოდ ცოტა რაღენ რასმეს ვიტყვი ვუწინაღის სარგებლობასუდ და იმის საჭიროებასუდ ჩუქნთვს.

როდესაც მოგვებს და მეუდაბნოებს მოხცილდათ მწიგნობრობის და სწავლის მიფარველობის და პატრონობის თანამდებობა, როდესაც ხაღსმა გაიგო რომ ვეკლას სება აქვს სწავლა-განათლებლისა, რომელსაც იხეკებდნენ მხოლოდ რომელნიმე ამქარნი, გამოჩენილნი გვამნი; როდესაც მოხსატერი და ცისე ქალაქების კედლების გარეთ გამოეყანა დაბეკებულმა და გაყვითლებულმა წიგნის თურქლებმა ძველის მამა-პურის სიბრძნით, — მაშინ ვეკლამ სტნა, რომ სხვათაც არა ვითარიმე ბიწიერება არ აბრკოლებს სწავლა-განათლებასუდ; მაგრამ, ვუწინაღებამდინ; ვერ ვიდეკ შორს იყო სწავლა განათლება; ვერ ხსნობით განვრცელდა ხაღსმი როგორც სიმიდარე ანუ თავის მოსწონარი რამ ქონება, დიდება, რომლის პატრონად ვერ შეკმლა გამსდარიყო ვეკლა მომაკუდავი, ერთის სიტყვით ბერმა დროებამ გაიარა მანამ წერა ვითხვა, სწავლა განათლება ხაღსის მიუცილებელ ხაღსმარ ხაზრდელათ გახდებოდა, როგორც წვალი და პური, ხოლო როდესაც ვიქ მოხდა, მას აქეთ მენიერებამ წინ წაიწია არათუ ასის წლობით და თვეობით, — არამედ თითო დღეობით და ხათობით ეტყობოდა წინ მოძრაობა! აი, მაშინ საჭირო გახდა სწრაფი გადაცემა ერთი ერთმანერთისთვის ცოცხალი ჭასრებისა. ერთი სიტყვით საჭირო გახდა რომ ცოტას ხსნმი ბერმა განათლებულმა გვამებმა იფიქრონ საზოგადო კეთილსუდ, იმ წინა დადებასუდ, რომელსაც თითონ სიცოცხლელ აღმოატყნებდა და ხსნას მოითხოვდა. ამ გვარად საჭირო გახდა თითონ საზოგადოებას მწწრასუდ მიერა პასუხი სიცოცხლისათვის მწერლების შირით. — ამ მოთხოვნის დაკმაყოფილებულ მწერლობას დაერქო ვუწინაღი, — ე. ი. აღმოჩენილი ცხოვრების სურათისა და ხაღსის თანამედროვე ჭასრებისა; შირველი გასეთი გამოვიდა საფრანგეთში, პარიჟში, რომელიონ დროსა. ერთს ექიმს მოუვიდა თავში

ჭაზრი, რომ აკათმოფების შესატყვევად ახლასად ამბების დაწერა
 დ დარეკება ხსსლეში, ხადაც თუთონ დადიოდა, არ იქსებოდა ცუდი,
 აიღო დაწერა კერ ახალი ამბები, მერმე მთავრობის განკარგულებას-
 ნი დ უკანასკნელ სტატიები სსუა დ სსუა გვარი სწავლა განათლე-
 ბის შესახებ. ჩუწნი დროში თუე იცის ვინმე დ ვინ ქარ იცის?!
 უწავლა განათლების დირსება, რომლის შეძინებაც მიანხია არა თა-
 ვის საქებურად დ საკებურად, არამედ მიუცილებელ კეთილმძღვანე-
 ლად სიტოცსლეში, კეთილი, ჭკვიანი დ უნაკლულო ცხოვრების მა-
 ხლათ დ წყაროთ, — ის უთუოთ ყურნადის დანიმნულებასაც დაიფა-
 სებს დირსეულად. მაგრამ ამითანა ყურნალი როგორც ახლანდელი
 ცისკარი, რომელშიაც არა ვათარძიე ჩუწნი დროების ჭაზრი, რა-
 მელსედაც ჩუწნი ხალსი ფიქრობს დ ახსნაც უნდა, — არ გაიგოს
 იმის ფურცლებსეჟ. არა ცოცხალი წინადადება არ ჩაქეება იმის
 სტრიქონებში, ჩუწნი დ კადეკ სოგი ერთი ბატონების მოწყალებით
 რანაკურველია, ეს სულ დაუკარგავს კაცს ხალსისა დ წადილსა. ვინ
 არ იტყვის რა შეძლერება დ ქებაიათება, შინ შულება შიმშილით
 მიწივიანო. ასე თქო «გოჯორის»
 ლექსში ჩუწნი დროების უკვამა ხსალსო შოეტმა..... იმ მამაცო-
 ნებულეს ჭკონიათ ამით ქართველებს ალსენენ დ შეატყვევენ ისეი არა
 თუ ყრუნსტოლის მეტს კერას დაბადებენ ჩუწნი გვამში დ იხე გამო-
 დის როგორც დაკოდილს ხსიკუდინეჟ დ შიმშილისგანაც შესენდილს
 კაცს მიკველს ვინმე დ მარტო ბუხებს უკერებდეს, ეკონოსვი რომ
 ამითი დიდ მოწყალებას ჭმირება — უბედურება ეს არის, რომ ჩუწნი
 შოეტები ამხნაც არ ხნადიან. ამ დღიე გაუდით: «ნიმქნი რსკვით
 ხეინრობენ ახიოდელოს დარაშმუდანი», — ნეტავი ჭაზრი მაინც იყოს
 რამე ამ გვარ ლექსებში. სულ ბაიათები, ხაუკრლები, ღამასები, ღვი-
 სო, გაცხიხუდი, გაროყრადეი, მასკულავი; რა დაემართათ, რით ვერ
 მოხწინდათ მამაცონებულეს — ამტელი ოცნებით ფრენა, ახლად
 მადარ ჭკუაგონებასაც მისტენ სება მუშაობისა; თითქო, ექსი შუდი
 წლის ყმაწვლები გამოუყვანიათ შელოდგან მანის ამწვანებულ ყვა-
 ვადოვან მინდორშიო სათამაშოთაო, რომელებს სულა დ გულა იხე
 ღვივის დ იძლება, როგორც მანის ველი, ისენიც იქ რანაკურველია
 ირბენენ დ იტელქებენ რაც მალა დ ღონე აქუნთ მეტი არა ყვას
 დარდი ჭაზრათ არ მოუთა; ჩუწნი შოეტებიც სწორეთ იმ ყმაწვლებს

ჭაბაძემ. «კოვარიის» მოლექსემ მე მგონია «ქარის წიქვილში» თავი-
 სი მგზავსი მესტვირეების სურათი წარმოგვიდგინა.
 ასე გასინჯეთ თავის თავსაც არ დავეითსებაან სოფლე,
 ამიტომ რომ ისინი ამას ეძახიან ხაიდუმღაწუთს ზესთმთავარებისას
 ღ სელმროთა აღის აღფეთქისას, რომელსაც მოკლებულნი არიან ეკე-
 ლა მომაკვდავნი, ვინაცე იმათსავით ლექსებს არ აზ-
 ნუგუნებენ ამ გვარად თავის ჭკუნში შემდსწენებულნი მწერლე-
 ბი ყველა ზასუსის გებიდგან თავისუფალნი არიან. მე ამას მოგასწე-
 ნებთ მარტო ამ გვარ ზოგებზედ ღ ანა ნამდვილ
 ღ ჭემშირიტ ზოგებზედ, თუმც იმაებზედაც კოტრათ გასლავართ
 ჩუწნა, მაგრამ ნათქამია «საცა არ იყვეს, ცოტა კმარ იყვეს. იმა-
 თზედ მერე იყვეს ღ ჩუწნა ჟურნალის სარგებლობას მიუბრუნდეთ
 ქართულ ენაზედ. მაგრამ ამაზედ ღაზარაჯი ესლა მგონია სხსაცილო
 იყვეს. ამას დიდი ფილოსოფიური თავის ტენა არ უნდა, მარტო
 გაცნ შექილოს თვლის გასილება ღ ცხადათ დაინახამს, თუ რა სარ-
 გებლობა მოუტანა ღ მოაქუნს კაცობრიობისათვს.
 ჟურნალს მიეცა უფრო დიდი მნიშვნელობა ჩუწნ
 დროში, როდესაც ჭარბების გარდაცემგარდმოცემს ერთ ერთმანერ-
 თისთვს ვასდა ისე საჭარო ღ ისე დროებამ მოითხოვა, როგორც
 კაცობრიობისათვს ორთქლის ძალით მტურავი გემი ღ მშრალზედ მონი-
 არულე ეტლი, ტელერაფი, ამბუბის მსწრაფლად შეტუბობინებთვს,
 თითონ წიგნის მეჭდუა სხსის გადახადები სელახსობა (ფოტოგრა-
 ფია) ღ მრავალნი ამ გვარნი მოგონებანი, რომლებიც არ იცოდნენ
 ჩუწნი ძველთ წინაშართა, მაგრამ ესლავი დროებამ ღ სიცოცხლემ
 მოითხოვა; აგრეთვე ჭარბისა, სურვილისა ღ გრძნობის გარდასაცე-
 მათ მოიგონეს ჟურნალები, გაზეთები ღ მრავალნი ამ გვარნი ღო-
 ნისძიებანი ხაფისი სიღარბის. შესამუსრავათ. ამ ღო-
 ნისძიებების სიკეთე მდგომიანებას მასში, რომ მცირე ხანში ბეკ-
 რი საქმე კარვად გააკეთოს, რომელიც უდრიდეს ღ კიდევ გარდაამე-
 ტონ კაცის კვლით ნამუშავარს როგორც დროთი ისე შინაგანი ღი-
 რსებათ. სოფო დროებან რა დიდი ფასა სძევს, მე მგონი, ყველამ
 იცის. თუ დროებან მოიგებს კაცი, ვითომ სიმდიდრე მოუგია, რად-
 განაც დროთი ყველა შეიძლება იმოუინოს კაცმა.

ჟურნალის ამ გვარ დანიშნულე ბიდანა სხანს იმისივე სარგებლო-

ბა ჩუწნ ენაზედაც. ამის დახამტვიტებულად ვეკლას მიზევებს რომ თავი დავანებოთ ეს მანტ უნდა ვთქვით, რომ ვეკლას სოი არ შეუძლიან სსჭა ენებზედ წაკითხვა ღ ტატება, ყურნალებიან; თუნდ ვთქვით შეეძლოს.— წელაწადში თუძან ნასკერის გაცება ღ რიგინი რუსული ყურნაღას გამწწრა როგორ მოგწონთ?! ამაზედ არას მოგასსენებთ, მარტო ვიტყვი რომ ქართულ ენაზედ ერთი რიგინი ყურნაღი სსჭირო არას, მეტათ რომ იფსინე უფრო ადვილი მისწდომია ღ ისინე მოქტევა იმაში რაც უფრო ახლოა ჩუწნზედ. ამითი მე სულაც არ მინდა ვთქო, რომ სსჭა ენებზედ ყურნაღის წაკითხვა უსარგებლო იყოს, — არა ამითი მხოლოდ მინდა ვთქო, რომ მომატებული ნაწილი ქართველობა უმეტეს სარგებლობას მიიღებდა სსჭირად ენაზედ რომ იყოს რიგინი ყურნაღი. ჯერ სსწით ამაზედ მეტი არა გვეთქმას რა. ამითი მარტო მინდოდა მეთქო, რომ ყურნაღს უნდა ჰქონდეს უთუოთ მია (გადაჭრილი სარჯი) რომლითაც ჯაფა უნდა ჯილდოვდებოდეს ვეკლავ გვამისა, ვინცეი მონაწილეობას მიიღებს იმის გამტევაში, თუ არა ვერას გზით იფსენ ვერ მოიკიდებს არამთუ სსქართველოში, არამედ უმაღლეს განათლებულ საღესქმანც, სდაც უკეთ ეყურებათ ვანობრიობის დანიშნულებას ღ მერე მინდოდა მეთქო, რომ ჩუწნ ნებერ ღ დარბახელ ქართველებს სსქმის ღაზათიანთ გაკეთება ვი უნდათ ღ თითონვი არას მსრით კელს არ წაშეკლებენ. უმეტეს ისინი, რომლებმაც სსჭათ მაგალითი უნდა ახვეონ ერთმანერთის გამსწეებისა. კიდევ მინდოდა მეთქო რომ რადგანაც ჩუწნმა რიგინმა შეწრლებმა კელებზედ ინა დაიდეს, რომ არ რასაკურკელია მამან ეს მესტვირე პოეტები უნდა აღორძინებულებენ ღ მართლას ასე მოსდა, — იმათგან, ერთი მოლექსე წარმოკადგინე ვითარცა დაუფსრომელი მუშაგი ღ მეტლობელი მარადლიური ცსოვრებისა! ბოლოს მინდოდა მეთქო ყურნაღების მნიშვნელობას ღ იმითი სარგებლობა ჩუწნ ენაზედ, — რადგანათ ვასწულე ეს, ეს მკითხველებმა იცის ღ, ვაყო ჭირკვეულობა რიგით არის; მე ეს დამიწრია ღ ვინც უფრო კარგს დასწერს, ეგ უფრო კარგი, იმან ის წაკაკითოსოს, ვასტანე მეფისა არ იყოს თავის რჯულებზედ რომ ამბობს. —

სუციმული,

ჩუღე წელსა, იე დღესა. ქ. ტფილისის.

2) სამოსახლოთათვის

28. გლეხების სამოსახლოდ ანუ ეზოდ ითქმის ერთიან ის მიწა, რომელზედაც აქვთ გლეხებს სახლი და სასლავარიანობა, ეგრეთვე შირუტეების გამოსაშვებიც.

შენიშნავ. გლეხების სასლავარიანობას ეკუთვნიან: ქართა, ხოხელი ანუ სახვადგე, ეზოს ვალო. ბელელი, სახიმიანდე, სულა და საბელი; ხოლო შირუტეების გამოსაშვები ქვეყანა იმ ადგილს, რომელიც საკუთრივ ამითვის მიწისად ექმნება ცალკე თვითს კომლს და მიეკვრის იმის სახლს და სასლავარიანობას.

29. თუ ეზოს მიწა, რომელზედაც მსდგანან მკობაეები, სხვა და სხვას ეკუთვნილებოდა და შირუტეების გამოსაშვებით, არ გაერჩევა ცხადის სამხდრითი კენსადგან, აგრეთვე ხნულების და სხვა კვლის მამულები-დგან. მაშინ სამხდვარი ესე, იმა მიწათა შორის, უნდა გაეკლას მე-ბატონის და გლეხების ერთმანერთში კეთილად განსაზღვრებით, და თუ შეთანხმება არ მოხდა, მირაჟის შობრედნიკის კარდაწვევტილობით. არანდროს კი სამოსახლო მიწა ერთის კომლს გლეხისა არ უნდა იყოს ერთ ქვეყანად შეტი.

30. გლეხების სავაჭრო და სხვა აღუბამიციმის გამართულობანი, ესე იგი: ფაბრიკები, საავადები, წისქვილები, დექსეა და სხვანი, ამასთან-ბობსტები, საფუტკრეები და სხვა ამგვარები, რომელნიც უნდა აკვრიან გლეხები სამოსახლოს რიცხვში.

3) კენსათათვის.

31. დაბლარ კენსად ითქმის ის ნაწილი შემოღობილის საკენსად ადგილისა, რომელზედაც გამკნებულ არიან ვაზები და ამასთანავე ხილის, ბუჩქლის და ნიგვსის ხეები; ხოლო დანაშთენი იმ ადგილისა კარგის საკენსად, უნდა დაუბრუნდეს მებატონეს საკუთარს განგე-

ბ.შ., თუ რომ ორის წლას განმავლობაში, დღიდან ამ კანონების დამტკიცებისა, გლეხი არ გააშენებს იმ ადგილზედ ვასებსა.

შენიშვნა 1. ნება დაბრუნებისათვის ცარეელის ადგილას თავის განკუთვნილ მებატონემ უნდა ითხოვოს მირავის უხრე-დნიკისაგან.

შენიშვნა 2. თუ მოჭრა კენახისაგან ცარეელის ადგილისა, რომელიც უნდა დაუბრუნდეს მებატონეს გაუშენებლობის გამო მასზედ ვასებისა, არ მოხერხდა ადგილის მდგომარეობით, მაშინ გლეხი მოვალეა აძლიოს ამ ადგილისათვის მებატონეს დაწესებული კარდასახადა. რაც შესჯდება ცარეელის ადგილის შესწორებით იმავე კენახის სხვა ნაწილებთან.

32. მალღარ კენახად ითქმის მთელი ის ადგილი, რომელსედაც გაშენებულ არიან ვასები, ნაყოფამტყემა სეები (მუსლი 31), და გრეთვე სხულები და სხვა მიწები, რაც იმ ვასების გარეშე, ერთ სამღვარში, იყოფებთან.

შენიშვნა. თუ მებატონისა და გლეხის შორის მოხდა ცილება, თუ როგორ უნდა ჩაიგდებოდეს მიწა, რომელსედაც გაშენებულ არიან ვასები, ეს იგი უნდა ჩაიგდოს, ვასების რიცხვისა გამო, მალღარ კენახად თუ ველის მამულად, მაშინ დავა ამასედა გადასწვდება მირავის უხრედნიკისაგან იმა მისედავით, როგორც თვითოეულს ადგილში არის ჩვეულება მალღარის კენახის გაშენებისა.

33. მალღარისათვის, რომელიც უნდა მიხენილ-ექმნას გლეხთა, დაწესდება უმაღლესი ზომა ოთხი ქტევა.

34. გლეხების მალღარის მიწა, თუ აღმოჩნდნდა მომატებულ დაწესებულის წინა მუსლში უმაღლესის ზომისა, შეირიცხება ველის მამულად და შემოვალს საზოგადოს ამ მამულზედ კანონებ ქვეშ.

35. თუ გლეხს აქუს თავის სარგებლობაში დახლარი კენახი, რომელიც არის არა ნაკლებ ორის ქტევისა, მაშინ ეს დახლარი კენახი შეირიცხება ველის მამულად, მგზავსად იმისა, როგორც დაწესებულია წინა მუსლში.

4) სანახიროთა და სამოკებელ ადგილთათვის.

36. თუ გარდა გამოხსეკებთა ადგილთა, რომელნიც არიან გლე-

სების სამოსასლოთ სამსლვარში (მუსლი 28), გლეხნი სმარობენ მებატონესთან ერთად კუთვნილთა მისდა სანასიროთა ჭ სამოკებელადგილთა, მამის სმარება ესე დაშთება იმაკ რიგით, როგორც სად რანგულებს არი მიღებულნი ჭ საფუძველთა ზედანცა დაწესებულთა 26 — 28 მუსლთა შინა ადგილობითის ტფილისის გუბერნიის წესდებისათს.

37. ველის მიწათათჳს დაიჯება საკუთარი ზომა, რომელიც შეიცავს ოთხ ქტევას ჭ ქქიანს სახელად კორენნი, ანუ ძირი ვედის მიწა.

6) ზომისა ჭ წოდებისათჳს საკომურ ნაწილთა.

38. ამ ძირის მიწის გარდა, რაც კიდევ სივრცე ღარება მიხენილს გლეხთადმი საკომურ ველის მიწაში, იწოდების სკლდამატებულ ნაწილად.

6) მიწილევისათჳს მისხენის მამულისა.

39. იმ სოფელში, სადაც მებატონეს ექმნება უფლებს ჩამოტრანს ანუ მოკლელს გლეხებს იმათ ხარკებლობაში მეფის მიწიდგან ნაწილი, რათა გაიკეთოს თვითონ. 25 მუსლის ძალითა, სასკვარი ერთიან კუთვნილთა მისდა ველის მიწათა ჭ მონადამებს კიდეტა ისარგებლოს ამ უფლებით, იქ მოტრან ანუ მოკლება ესე უნდა იქნას საფუძველთა ზედა 40 ჭ 41 მუსლთა შინა სკენებულთა.

40. საგლეხო ველის მამულები შეიძლება მოჭრილ-ქმნენ გლეხების მიხენილ მიწებიდან (მუსლი 39) მსოფლიდ იმ ერთ შემთხვევაში, როცა ამ მამულების რაოდენობა აღემატება ძირის მიწას. მაგრამ კი თუ რაოდენობა საგლეხო ველის მამულების არ აღემატება ძირის მიწას, მამის გლეხს აქვს უფლებს დაიტოვოს თავისთჳს, ძირის მიწის რიცხვში. ის ამ ველის მამულების ნაწილიცა, რომელიც 24-ის მუსლის ძალით მებატონეს აქვს ნება თავისთჳს ჩამოტრანს, მაგრამ ამ შემთხვევაში მებატონეს შეუძლია მოხთხოვოს გლეხსა იმ ნაწილისათჳს მომატებული გარდასასადი მეათედით მეტი შესასკედრს მისდა, ძალითა 72 ჭ 78 მუსლთა, მეოთხედ მოხავალსედ. განსაკუთრებულის თხოვნისა გამო მებატონისა, წარდგენილისა ძირითის

ზოსრქების საშუალებით, გუბერნიის საგლეხო საქმეების პრინციპალის ნება აქვს შესასვენად გლეხისაგან ამ გვარის მიწისათვის გარდასახადი აღმართის მოხვედრის შესამდგამდინაჲ, უკეთუ მებატონე დაამტკიცებს, რომ იმ სოფელში გინა მასობელ მისდა სოფლებში ჩვეულებრივი ქირა გაცემული მიწისათვის არ არი ნაკლები შესამდგამის მოხვედრისა, და რომ დატყვებული გლეხისადმი მიწა მომატებული გარდასახადით ეკუთვნის უმჯობეს იმ ადგილებში მიწებს.

შენიშვნა, რაჴის უნდა, სადაც უკლებს კაი ფასად-გაქირავდება მიწა, გლეხი ვაღდებულა ჩამოსატრელების მიწისათვის აძლიოს შესამდგი მოხვედრა. თუ რომ მოჭსთხრავა ესე მებატონემ; მაგრამ, თუ გლეხმა დაამტკიცა, რომ სხენებული მიწა არ შემოვა კაიფასიან მიწების რიცხვში, მაშინ მიროვის პოსრქინი მოჭსთხრავს ნებადართავს გუბერნიის პრინციპალის, რათამცა მომატებული გარდასახადი იყოს მსოფლად მეთადით მეტი დაწესებული მეთხედს ნაწილზედ.

41. ჩამოატრებიან ვერ თავდაპირველ სულ ის მიწები, რომელნიც აღმატებიან რადენობით დაწესებულს 25ს მუხლში უძალდეს მისახენის ველის მიწის ზომის; მასუკან რაც დააკლდება — ჩამოატრება იმ მიწებიდან, რომელნიც აღმატებიან დაწესებულს 37 მუხლში ძირის მიწის; ამასთან მიქცევიან საკუთარს მებატონის განკარგულებაში ვერ ის ნაწილები, რომელნიც არ არიან მიკრული გლეხების სამოსახლოებზედ.

შენიშვნა 1. როდესაც მებატონეს ექმნება უფლება ჩამოართვას გლეხებს მიწა შესახებულად ეკუთვნილის მისდა ველის მუღებთან სხევისა (მუხლი 24), მაშინ ანგარიშში მიიღებიან ერთიან ის მიწები, რომელნიც კიდევ სხუღან და თიხუღან. მაგრამ, თუ გარდა ამ მიწათა, მებატონეს შორის აღმოჭსნდა სხუა მიწა, ცარიელად მდგომი, ტყით შევსებული ანუ საძოვრის მსგავსად სმარებული, მაშინ გლეხთ შეუძლიანთ, ჩამოართმულის მათგან ველის მიწების სამაგეროდ, მიიღონ თანასწორი იმისი, რაცეა ამ ჩამოატრელობით დატყევიანთ; მაგრამ მთელი მიხენილი ველის მიწა ერთს კომდს არ უნდა ჰქონდეს მეტი იმ უძალდეს ზომასზედ, რომელიც არის ამ მიწისათვის დაწესებული (მუხლი 25), მიტეხული გლეხთადმი სანაცვლოდ

მიწა არ შუკა სხნასროთ ღ სამოკებულ ადგილთ რიცხვში, რომლებს სმარება არ დაეძლეებათ გლეხთ უწინდელვთ საზოგადოს წესით.

ქენიშენა 2. გლეხნი, რომელნიც სამაგიეროდ ჩამორთიკულთა მათგან მიწათა, მიიღებენ ტყით შევსებულთა ღ გასაწმენდთა ადგილთა, განთავისუფლებიან გადასხადის მიცემისაგან ამ ადგილებსათვის ორის წლის განმავლობაში.

42. როცა მებატონე მოითხოვს, რომ ჩამორთვას გლეხს მეოფი მის სარგებლობაში მიწება, მაშინ გლეხს ნება მიეცემა ამრჩიოს მისხენი მისდა მიწა უმეტეს იმ ადგილებში, რომელნიც აკრავს იმის სამომხსლოს.

43. როცა მებატონე გადასწრის თავისთვის ძალღარის კენისს, რომელიც ირიცხება ველის მამულად (მუსლი 34 ღ 35), მაშინ იგი დააკმაყოფილებს გლეხს კასის ღ სესილას (მუსლი 31 ღ 32) დასერგადლობათვს, კეთილსებითის მახთან თანსმობით, ღ თუ თანსმობით, არ მოხდა—გადაწვეკტილობით მიროვის ზომრდნიკისა, რომელიც ამ შემთსვევაში მოიქცევა ადგილობრთის ჩვეულებითის მიხედვით.

44. როცა კენსება ანუ ველის მიწება, რომელიც ძარის მიწის ზომისყედ (მუსლი 37) მეტი არ არიან, განუმორებლად აკრავს გლეხის სამომხსლოს, მაშინ იმ კენსებას ღ მიწების წადება მებატონისაგან თავისთვის, გლეხის შესავერად დაკმაყოფილებითა, არ შეიძლება მოხდეს, ვიდრემდის სამომხსლო არ შემოიფარგლება.

45. თუ მამულში, რომელიც შერეულია სსწა ღ სსწა მებატონის მამულებთან, მებატონემ მოინდომა მათთან გაშავუნა, ღ ამისათვის. ნაწვეკტების შესავებლად, საჭაროდ დაისხა მოსწცვალის გლეხების გელში მეოფი ნაკვეთი მიწება, მაშინ ეს გაცვლა უნდა მოხდეს თანსმობით იმ გლეხებისა, რომლებს მიწებიც უნდა ერგოს სსწა მებატონეებს.

46. გლეხების გარდასხსლების დროს უნდა მიეცესთ მათ, სხადის მოხსლობისათვის იმოდენი საესოვე ადგილი, მისჩენის მიწის ანგარშიში, რამოდენიც ქქონიათ უწინ ესოდ, მაგრამ ყოველს შემთსვევაში არა ნაკლებ ერთის ქცვისა კომლსყედ; ღ თუ უწინდელს მოხსლობისთან ქქონიათ საქონლის გამოსაშვებიცა, მაშინ არა ნაკლებ

ქცევა ნასკერისა კომდსედ.

7) გატყვლინათჳს მამულთა,

47. როცა ვაღდებულებითი მამულების გაცვლა მოხდება, მაშინ რაც კანონება დადებული გლეხების სამომხსნლოათჳს, ის კანონებზე განკურთობიან კენახებსა, აგრეთვე ველის მიწასაცა (არა უმეტეს ძირის მიწის სომისა), რომელიც მოუშორებლად აკრავან სამომხსნლოთა (მუსლი 44).

ბ) სარგებლობა გლეხთამიერ მიწით ჭ სხვა მამულებით.

48. კენახები, ყოველივე ვაჭრობის ჭ სხვა აღებამიცემის შერობა-ები, რომელიც მოუშორებლად აკრავან ესოხ ანუ სამომხსნლოხ, გარდაცემის დროს უცხოთ შირთადმი, შემოვლენ ერთხა ჭ იმავე კანონებ ქვეშ, როგორათაც სამომხსნლო ჭ ველის მიწება; მაგრავი, თუ არ აკრავან სამომხსნლოხ, მაშინ გლეხთ მიერეთათ ნება გარდაჭსტენ ივინი ვველგან წოდების შირთაცა განურჩეველად.

შენიშნა. კენახები, აგრეთვე ვაჭრობის ჭ სხვა აღებამიცემის შერობაება, რომელიც არ აკრავან ესოხ ანუ სამომხსნლოხ, შეტანეს შეუძლია შეისყიდოხ თავისთჳს იმ ფასად, როგორც ისინი სხუა გარეშე ვაჭრედ გაყიდულ იქმნებან. სურვილი ამა-წყედ შეტანემ უნდა გამოაცხადოხ შირთავის შომრედნივის წინაშე არა გვიან ერთის წლისა, დღიადგან მამულების გარდასვლისა მსყიდველის შიფობებლობაში. ამასთანავე შეტანე მოვალეა გარდუსადოხ მსყიდველს იმისათჳსაც, თუ რომ გაუკეთება რამ იმას იმა დროდსა განმავლობაში.

49. სავომლო მიწების გარდასვლის დროს შემტყვლინობით, როგორათაც სამომხსნლო ჭ კენახები, აგრეთვე ველის მიწებიცა შეიძლება დაიკენენ ნაწილანაწილად, მაგრამ ისე, რომ თითო ნაწილი ველის მიწისა ჭ მადღარის კენახისა არა იქმნეს ერთ ქცევაწყედ ნაკლება, სოლო დანღარის კენახისა ჭ სამომხსნლოხი არა იქმნეს ნასკერ ქცევაწყედ ნაკლება.

50. იმ შემთსვევაში, როცა მადღარი კენახი გლეხის დაუდკენელობით მისწყულ იქმნება იქამდინ, რომ დაიკლებს შესამედ მოხვადეს

მებატონეს აქუს უფლება მოჭსთხოვოს წიანი ანუ დანაკლები, რომელსაც განაწესებს მიროვის ზღბრდნივი.

51. თუ გლეხმა ჳარ მოინდომა დაიტოვოს თავის სანადგო სარგებლობაში დაზღბრი ვენახი, მაშინ იგი მოკლეს მიხენილი მისდა მცირე ტუის ნაწილი — ხსნარდნე ანუ ხსნარე (მუსლი 27) დაუბრუნოს საკუთარ გამკობაში მებატონეს.

52. ველის მიწები, რომელნიც, ჳირველთ ცნრა წველთ განმავლობაში დღიდგან დამტკიცებისა ამა კანონთა, გაუქმების ანუ გასღბბიან ბეითაღმინად, ჳ რომელსაც დანარჩენის მსუკან ერთიან მიხენილის ველის მიწების რიცხვიდგან შესკდება თუთო კომღსედ ნაკლებ მირის მიწის წომისა, აგრეთვე გაუქმებული იმავე ვადის განმავლობაში ხსნლის ჳ ხსლგარიანობის შესობაბი, მიერთიან დაზღბლიბით სნატონო მიწებს მხოლოდ იმ შემთკვეკაში, თუ რომ გლეხების საწოკადობისგან არავინ აღმოჭსნდა მსურველი მიიღოს იგინი თავის სანადგო სარგებლობაში დაწესებული გარდანსადით.

53. სრულად ჳ თხიერ უოვლის მიწესისა მიერთიან სნატონო მიწებს ის უოველი გლეხთადმი მიხენილი მიწები, რომელიც შეიქმნებიან ბეითაღმინად უვეე შემდგომ განვლისა ჳირველთა ცნრათა წველთა ამ კანონების დამტკიცების დღიდგან.

გ. განსხვავებანი მცირე მამულიანთ მებატონეთათჳს მიხენისა გამო გლეხთადმი ჳ სარგებლობისა მათმიერ მიწითა ჳ სხვა მამულეობითა.

54. მცირე-მამულიან მებატონედ შეირიცხება ის მებატონე, რომელსაც სულ კუთვნილი მისდა ვარგისი მიწა (ხსნავი, სათაბი ჳ სამოვარი), მეოფი როგორათაც გლეხების სარგებლობაში, აგრეთვე იმის საკუთარ გამკობაში, ამსთანვე მიწაცა გლეხების მადღარებ ქვემ (შერიცხული 34 ჳ 35 მუსლების მადით ველის მამულად), იმის დასახლებულ მამულში — ერთს სოიველშია თუ რაოდენსამე გუბერნიის სოივლებში, ეს მამული — აქუს ნაკლებ სამოცის ქცევისა.

55. როცა, 24 მუსლის მადით, უნდა სამოკრასთ გლეხთ მიხენილის მიწიდგან ნაწილი მებატონისათჳს, მაშინ მცირე-მამულიან მებატონეს აქუს უფლება დაიტოვოს საკუთარ თავის განკარგულებაში არა უმცირეს ოც ჳ ათის ქცევისა, სულ ერთიან კუთვნილის მისდა

იმ სოფელში სახსავსათების და სათიბის ადგილებიდან და გლეხებს მალაქების რიცხვიდან. რომელიც იქნება შერიცხული 34 და 35 მუხლების ძალით ველს მამულად, თუნდ რომ ვადეც ეს ზომა მეტი იყოს შესასკადრის მისდა სხენებულის 24ს მუხლის ძალით სასკადრად. გარდა ამისა, თუ მეპატონეს არა აქვს თავისთვის სამოსასლო და კენახი, მაშინ შეუძლიან მიაქციოს თავის საკუთარ მიწელბეჯლობაში სამოსასლოც და კენახიც ერთერთის გლეხის კომლასა, რომელსაც თვითონ მოინდომებს.

56. თუ მცირე-მამულაან მეპატონის ყმები სახლობენ სხუა და სხუა სოფელში, მაშინ მეპატონეს შეუძლიან დაიტოვოს სათავისოდ კუთვნილი თხდა მიწა, გარდა არა უმეტეს ოც და ათის ქვეყანა გლეხების ერობით და კენახებით, ერთერთ სოფელში, საცა მოინდომებს; და რაკი იმას ასე დაიტოვებს, მასუკან სხუა სოფლების მამულში დაემონებს საზოგადოთა აქა დაწესებულთა განონთა.

57. შემოსკვავათა შინა, ჩუწნებულთა წინას მუხლებში (55 და 56): გლეხნი დაიწყენ იმავე უფლებას, რომელიც კუთვნიან იმათ, ძალით 4ს შენიშვნისა 41 მუხლისა.

58. მცირე-მამულაანი მეპატონე, რომელსაც ერთიან კუთვნილია მისდა დასასლეულ მამულში მიწა (მუხლი 54) ეზოება არა უმეტეს ოც და ათის ქვეყანა, განთავისუფლდება მოვალეობადგან მიუხინოს გლეხსა ველის მამული ნიადაგ სმარებად.

დ. განსხვავებანი მთიან დასასლეულ მამულებისათვის რაჭის უფედში მიხენისა-გამო გლეხთადმი და სარგებლობისა მათადიერ მიწითა და სხვა მამულებითა.

59. მთიან მამულებისათვის რაჭის უფედში დაწესებულის მისჩენელად გლეხთადმი და სარგებლობად მათადიერ მიწითა და სხუა მამულებითა განსხვავებანი. აღნიშნულნი ქვემოდა, მუხლთა შინა 60 — 64.

შენიშვნა. მთიან მამულებად რაჭის უფედში იცნობებიან სოფლები, გაშენებულნი კუდარის უჩასტვის, კუდაროს სეობის ან-წარიკ, აგრეთვე სოფლები გლოლა და ჭიორა, იმავე უფედის უტვრის უჩასტვაში. განსაზღვრას კუდაროს სეობის მთიანის ნაწილასა და განუსხვა ყოველთა მთის მამულთა რაჭის უფედში მიენდობს ქუთაისის გუბერნსკის საგლეხო საქმეების მინისტრ-

კიეს. დამტკიცებითა კავკასიის სამესტინიისაგან.

60. ნიადაგსამართისად გლეხთა, დაწესებულის გარდასახადის მიცემით, მიენდობათ ერთიან იგი სამოსახლო და ველის მამულები (სასნაკი და სათიბი), რომელნიც კანონების დამტკიცებამდე, ყოფილან განსაკუთრებულს თვითიველის გლეხის კომლის ხარკებლობაში.

61. გლეხების სამოსახლოს შეადგენს ერთიან მიწა, რომელზედაც აღებულ არიან ყოველი სადგომი, სასლავარიანობის, ვაჭრობის და სხვა აღებამიცემის შენობაები და გამართულობაები, სადაც უნდა იყვნენ — შიგ სოფელში გინა სოფლის გარეთ, კუთვნილის მათდა გლეხების ბოსტნებითა, საფუთურებითა და სხვა გამართულებაებითა, აგრეთვე საქონლის სასმელის წყლითა, საქონლის გამოსაძვებითა და ცარიელის გლეხთ შენობათა შორის ადგილებითა.

62. როცა გლეხების შენობანი და გამართულებანი არიან ისე გაფანტულნი, რომ არ ირჩევიან ერთმანსერთში ცხადის სამსჯღვრით, მაშინ სამსჯღვარი ესე დაწესდება იმ რაგით, რომელიც ნათქვამია ამ კანონების 29-ს მუხლში.

63. გარდა სამოსახლოს და ველისა მიწისა (სასნაკის და სათიბისა) გლეხთ მიცემით აგრეთვე ნიადაგ ხარკებლობად, დაწესებულისა გარდასახადის მიცემით, სამოვარი და საკუთრების საჭიროებისათვის ტყის ნაწილებიცა, რომელთაც შომა, გლეხთადია მისახნად, დაწესდება კავკასიის სამესტინიისადიერ; ამ შომის დაწესებამდინ, გლეხთ საზოგადოებანი მოიხმარებენ სხენებულს მამულებს იმ წესით, რომელსაც უმოქმედნია ამ კანონების დამტკიცების დღემდინ.

64. ამ კანონების დამტკიცებიდგან შირველთ ცხრა წელთ განმავლობაში, ყოველი გლეხი ვალდებულია იქონიოს თავის ხარკებლობაში, დაწესებულის მებატონისადმი გარდასახადითა, მიხენილი მისდა სამოსახლო და ველის მამული ერთიან, გაუნაწილებელიც, და შეუძლიან აღარ ისურვოს იმათი ხარკებლობა მსოფლივ მებატონის თანსმობით.

ქ. გლეხთა გარდასახადნი მებატონეთადმი.

1) გარდასახადი სამოსახლოთათვის,

65. სამოსახლოს მიწისათვის, რომელიც აქვთ გლეხთ კომლეთრად მიხენილი, თვითოულმა იმათგანმა უნდა აძლიოს, მიხედვით მიწის შომისა, რაოდენიც უჭირავს სამოსახლოს ქვემ, თულის ქირა (აბრ-

ოვი).

66. უერთის ქტევის სამოსასლოთათუხ დაწესდება წლიური გარდასასადი სამი მანეთი, გარდა იმ შემთხვევათა, რომელნიც აღნიშნულნი 67 ჯ 68 მუსლთა შინა.

შენიშვნა. რაჭის უუჯში, ყოველ გარდასასადის მიცემის ან-გარბში, სამოსასლო მიწა, ნასეკარ ქტეკსედ ნაკლები, მიიღება მთელ ნასეკარ ქტეკად, სოლო ნასეკარ ქტეკსედ მომცტეპული სრულხ ერთხ ქტეკად.

67. იმ ადგილებში, საცა ვაჭრობა ანუ სხვა აღებ-მიცემი ჯ საღ-სის სისშირე აღმოუჩენენ გლეხების ჭარნახულხ კარტხ ბასარხ ჯ ააღებინებენ კიდეტ მუშაკობით კარტხ დღიურ ფასხ, ჯგრეთვე საცა სამოსასლოთ ფარტადში არიან გაშენებულნი ვასები ჯ ნაყოფოვანი სეები, რომელნიც მოჭტეცემენ მოსავალხ არა ნაკლებ ოცი მანეთისა ერთი ქტეკა. ჯ რაც ამ თეთონ წლიური პროცენტი ანუ სარტეპელი შესვდება სუთ პროცენტობასედ, ის დაინიშება ყოველ წლივ მისა-ცტეკად.

68. თუ გლეხთ სამოსასლონი მებატონის მოთხოვილებით გადა-ტანილიქმენს ახალხ ადგილებში სოფლის სამსლეკარ გარეთ, კელის მიწასედ, მამინ ამ ადგილებისათუხ გარდასასადი დაიდება ქტეკსედ როგორც კელის მიწისათუხ.

შენიშვნა. დაფასება, ამ შემთხვევაში, გარდასასადის სამოსასლო ადგილებისათუხ, თუ მებატონე ჯ გლეხი კეთილის ნებით კერ მორიგდნენ, მოხდება მიროვის პოსრედნიკისგან; გარნა წლიური გარდასასადი ესე არ უნდა ავიდეს ორ მანეთ ოვეით.

2) გარდასასადი კენახებისათუხ.

69. დაბლარ კენახებისათუხ გლეხნი მიჭტეცემენ გარდასასადხ მე-ოთხედ ნაწილხ მოსავლისხ დუნოთი.

70 მალარ კენახებისათუხ მებატონესედ არიხ დამოკიდებული გამოართვას გარდასასადი: ანუ მესამედი ნაწილი მსოლოდ ღვინის მოსავლიდგან, ანუ მეოთხედი ნაწილი როგორც ღვინის მოსავლიდ-გან, ჯგრეთვე დათხილუბიდგანაც ამ კენახებში.

71. გარდასასადი ნაყოფოვან სეთათუხ, რომელნიც არიან გაშენე-ბულნი კენახებში (მუსლნი 31 ჯ 32), დაწესდება ერთმანეთის თანა-

სიმობით მებატონისა და გლეხისა, და თუ ეს თანხმობა არ მოხდა, მაშინ მიროვიზის ზმარედნივისაგან.

3) გარდასასადი ველის მამულეებისათვის.

72. ველის სასსაჲ მიწებისათვის გლეხნი მიჭსტყენ გარდასასადსა მკოთხედ ნაწილს ყოველივე მიწის მოსავლიდგან. აქედან გამოირიცხებოან ის მიწები, რომელიც შეეძლო მებატონეს თავისათვის წაეღო, მაგრამ რომელიც გლეხებს დაუგდიათ თავიანთ სახადადგო საყოველთაში: ამასუდ განწესებულია სსვა 40 მუსდში.

73. იმ მალღარ ვენახებიდგან, რომელიც მერიტსულ არიან ველის მამულეებად (მუსლება 34 და 35), გარდასასადი მიიტყმის 70-ის მუსდის საფუძველით,

შენიშვნა. სესილთა და ყოველთა ნყოფოვანს სეთათვის, რომელიც არიან ველის მიწებში და იდევანს რაჲმე მოსავალს, გარდასასადი დაწესდება იმავე საფუძველით, როგორც სესილთათვის, რომელიც დგან ვენახებში, (მუსლი 71)

74. თივისა და ისლისათვის გლეხნი მიჭსტყენ გარდასასადს მესამედ ნაწილს ნათიბიდან ანუ გამოსავლიდგან.

75. გარდასასადი ტყის ნაწილებებისათვის ესე იგი სასარდნისა ანუ, სასარნისათვის, რომელიც შეეძლენ საგლეხო მისაჩენ მამულეებში, უნდა დაწესდეს მებატონის და გლეხის შეთანხმებითა, და თუ შეთანხმება არ მოხდა, მაშინ მიროვიზის ზმარედნივის გარდაწვევტილობით.

4) წესი გარდასასადით ძლევისა

76. შესახვედრი მებატონისადმი ნაწილი მიწის მოსავალთაგან აიღება ყანებში ძნიურად, სიმინდი გარეული ტაროთ თავის ჩაღითა, ღრმი თავლად გამსმარი ისიც თავის ჩაღითა, ასე რომ ეს ნაწილი უნდა მიუტანოს თვით გლეხმა ესომი მებატონეს იმ სოფელში, საცა გლეხები სდგანან; მაგრამ მებატონეს ნება აქვს წააღებინოს ეს გარდასასადი იმ სოფელს გარეთაც, სსვა ადგილში, თუ არ ადგილი არ არის ათ ვერსტსუდ შორს.

77. მებატონეს შეუძლია მოჭსტოსოვოს გლეხს შესახვედრი მისდა ნაწილი მიწის მოსავალთაგან (მუსლი 76) მარტულად, გარდა ღომისა; ამ შემთხვევაში ბზე განაღწეის ჰურისა და ჩალა სიმინდისა დაეთმობა საკუთრებად გლეხსა, რომელიც მოავლეს ეს გარდასასადი მიუტანოს

მებატონეს, თავისის დონისძიებით, არა უშორეს ორმოც ღ ათის
ვერსტისა.

შენიშვნა. იქ, საცა გზის სიძნელის გამო, მიტანა უნდა იყოს
საძალნით, მარჯვის ზობრედნისკ მკენდობა მასილი, ამ მუხ-
ლით დაწესებული, შეამოკლას ნასკურად.

79. მიტანა მებატონისადმი სხვათა მიწის მოხაკლათა, აგრეთვე
ღვინისა, რომელიც შესდგება მას გარდასასადში, უნდა შეკთანსმოს იმ
წესსა, რომელიც ზემო მუხლებში არის დადგენილი.

5) გარდასასადნი რაჭის უეზდის მთიან მამულებში.

79. გარდასასადნი რაჭის უეზდის მთიან მამულებში ხამოსანლოს
ღ ჰელის, ესე იგი სასნაჭის ღ სათიბის მიწებისათვის (მუსლი 69),
რომელიც მიხენილქმნებათ ნადაგ ხარკებლობაში თვითრულთ გლეხთა
კომლთ, მიიწმინას იმ ხსნით, როგორც მიტეპულან აქამომდე თვითრ-
ულთ ადგილში, ესე იგი: ანუ ფუელით, ანუ საქონლით, ანუ-და ში-
ნაურის გეგანაშოვრით, ღ იმ რაოდენობით, როგორც დაწესებულ
არის ჩვეულებისამებრ.

80. გუბერნიის საგლეხო საქმეების შრისუსტევი, დაათვასებს ფუ-
ლად საქონელსა ღ შინაურთ გელთანამუშავართა, რომელთაცა აძლე-
ვენ გლეხნი მიხენილის მიწის გარდასასადში (მუსლი 60), ღ ამ და-
თვასებით ნებსს დართავს აძლიონ გარდასასადი იმ მამულებში, საცა
ეს აგრე რიგად გასაჭირი არ იქნება გლეხთათვის.

81. სამოვრისა ღ ტეის ნაწილებსათვის (მუსლი 63) გლეხნი მი-
ხსტემენ გარდასასადთა იმ ზომით, რომელსაც დაწესებს გუბერნიის
შრისუსტევი, კავკასიის სამეხტნიის დამტკიცებით.

82. გლეხნი არ არიან ვადლებულნი აძლიონ, სასარგებლოდ მება-
ტონისა, არა რამე გარდასასადი, გარდა დაწესებულთა წინამავალთ
79 — 81 მუსლითა შინა.

მოწერილია: შრედხეტელი კავკასიის კომიტეტისა თავადი შავლე
გაგარინი.

БИБЛИОТЕКА
ТМБД ДУХ СЕМНАТИИ

კანონნი გაწყობისათჳს მდგომარეობისა გლეხთა, გამოსულთა ყმობითის დაშოკიდებულუებადგან შირთადში, რომელნიც არა არიან შთამომავლობით კეთილშობილნი.

1. გლეხთა, მეოფთა ყმობითის დაშოკიდებულუებაში შირთაგან არა გუთენილთა შთამომავლობით კეთილშობილთადში, მიეცემათ ყოველი იგი უფლებანი შირთადნი, წოდებითნი და ქონებითნი, რომელნიც ერთობ მინატყუდარნი ყმებისადმი წესდებუებითა. უძაღლესად დამტკიცებულებითა 19 თებერვალს 1861 წელს.

2. გლეხნი ესე უნდა შევიდნენ ყოველთა უფლებათა შინა თავისუფალ წოდების შირთადში გუთენილთა დღიდგან გამოსცხადებისა ამადამტებითთა კანონთა ქუთაისის გუბერნიისათჳს.

3. გლეხთა ამათ დაეტოვებათ ესო ანუ ხსომასხლომ სივრცით, რომელიც დაწესებულა სხენებულთ დამატებითთ კანონთა შინა, და გარდა ამისა მიეცემათ მათ უფლება შესუადან კადეც იგი საფუძველთა ზედა, იმავე დამატებითთ კანონთა შინა დაწესებულთა, თუნდ რომ ამ გვარ შესუადგაზედ არ გამოაცხადოს თანსმობა მიწის მატრანმა.

4. იგინი მიიღებენ საკუთრებად, თვნიერ ყოვლისა მატრანის დაკმაყოფილებისა, ნაწილას მეოფის მათ ხარკებლობაში ვენასებიდგან: დაბლარიდგან ნახევარსა, ხოლო მძლვარიდგან ერთ მესამედ ნაწილსა.

5. განსილვა ყოველთა დავათა, რომელნიც წარმოჰდგებიან გლეხთა და ადრინდელთ მათთა მიფლობელთა შორის, ეკუთვნის სასოგადლთა საგლეხო საქმეების სსამართლთათა.

მოწერილთა: შრედხედატელი კავკასიის კომიტეტის

»ცისკარი« რედაქციისაგან.

1866 წელს «ცისკარი» თავისი დამატებით «გუთნის დედით» გამოვა იმავე მიმართულებით, რა მიმართულებითაც აქამდინ გამოდიდა. თუ რაჟე ნაკლულებსება შენიშნეს მკითხველთ, რომელნიც არ არის ენჭვი, ეს ჩუქნი ბრალი არ არის. — თუმცა ბევრი კარგი სტატიების დაბეჭვდა გვსურვების ღ გსურს, მაგრამ, როგორც იტყვიან, უამთა ვითარება ისეთია, რომ შეუძლებელია ამ სურვილის აღსრულება, მოკლეთა ესთქვათ, ქართულის ანდაზის მისედვით: «დრანი მეფობენ» — მანც ღ მანც იმედს კიდევ არა ვვარგავთ ღ ყოვლის დონისძიებით ვცდილობთ კარგის სტატიების მოხლოებას, რომელთა შორის გვეგულება რედაქციაში ანგლიუშიდამ ნათარგნნი უფ. დი. ვიფიანისაგან შეკნშირის დრამა «ორი კერანელი აზნაურისაშვილი ღ რომელსაც უბირებთ ამ მოკლეს დროში დაბეჭვდას. — მსოლოდ ამას ვითარვთ, ვისაც დაბარება სურდეს ამ უურნაღისა, დროთი გვაცნობონ, რომ იმდენი დაბეჭვდას, რამდენიც გელის-მომწერნი გვეყოლებიან ღ ტყუილ უბრილო სარჯისაგან გამოგვიყვანონ. —

თ. დავით ცულუკიძე.

ლუარსაზ ჩინინაძე

გიორგი უიფიანი.

თ. ევსენ დგობუაძე.

ნიკოლოზ მარჯანიანი.

გორში.

თ. ალექსანდრე კრისტაფი.

კონსტანტინე სემიკვავაძე.

ოზურგეთში.

თ. დიმიტრი ნაკაშიძე.

ენ. მავა ცულუკიძისა.

90 ნინო ქუთათელიძისა.

მაიკოში..

თ. ივანე ამილახვარი.

სტავროპოლში.

92 ეკატერინე დონდაროვისა.

ცისკრის რედაქციისაგან.

უნდა ვასაზრეთ ცისკრის შეთხვევებს, რომ ამ წლის მარტის თეიღვან გამომცემის ქართული საზოგადოებრივი და სალიტერატურული გაზეთი „დროება“ რედაქტორი იქნება უფ. გიორგი წერეთელი და გამოცემა სტეფანე მელიქი-შვილი. ამ გაზეთის პროგრამის დაბეჭდილი იქნება ვრცელად იანვრის თვის ცისკრის ნუმერები, — მხოლოდ ასევე ეს უნდა ვსთქვათ, რომ ფასი არის ამ გაზეთისა მარტ-იდან გაუგზავნელად 5 მანეთი, გაგზავნილი 6 მანეთი, დაბარებად შეიძლება ამ სახით: ქართულის გაზეთის დროების რედაქციაში ტფილისს მელიქიშვილის და კამხანის ტიპოგრაფიაში.

საქართველოს მთავრობის დადგენილება

ნაგებულება 2

ნაგებულება 2

ნაგებულება 2

ნაგებულება 2

1. — დამატებითი კაკონი ქუთაისის გუბერნიისათვის.
2. — რედაქციისაგან, — რედაქციისა.

ნაგებულება 2
 ნაგებულება 2
 ნაგებულება 2
 ნაგებულება 2

1866 წლის

«ცისკრის» დაბარება შეიძლება ამ სახით:

ტფილისში, ადგილობრივ გასაგებებად 6 მან. დამატებით 7 მან.	სხვა ქვეყნებში გაგზავნით, დასამატებლად 7 მან. დამატებით 8 მან.
--	--

რედაქცია იმუშავებს კვირის, საკუთარს კერესკლიძის სახლებში, ქ. ტფილისის.

ვისაც უურნალი დააკლავს და თავის დროსუდარ მიერითოს, უმარჩილესად ითხოვს რედაქცია, მაშინვე აცნობოს ამ ადრესით:

• ცისკრის რედაქციაში ტფილისის.